Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0001-8

Vg 3203

ULB Halle 3
003 877 85X

Hc

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0002-4

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0003-9

u

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0004-5

AUGUSTANA CONFESSIO

in Germanicum Judæorum idioma transferri curauit ediditque

IO. HENR. CALLENBERG
Phil. Prof. Publ.

Halæ CIƆ IƆCCXXXII.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0005-0

BIBLIOTHECA
PONICKAVIANA

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0006-6

Lectori christiano

S. P.

PRofitentium christianas doctrinas hominum dissidia iniquo quidem animo cuiuis illorum cœtui ab empæctis, imperitisque promiscue exprobrantur: ortum tamen ex illis damnum nemo facile diffitebitur, qui vel eam considerauerit offensionem, quæ in omnis patefactæ religionis derisoribus, in gentilibus, in Judæis, in Muhammedanis spectatur. Non desunt, quibus hi refutari possunt: nihilominus temere agere censendus esset, qui sine graui ratione plura, quam in manibus habent illi, dissensus nostri, ac intestinæ calamitatis monumenta cum ipsis communicaret. Itaque miretur quispiam, cur Augustanam confessionem Judæis tradam, cum in ea multæ christianorum controuersiæ commemo-

rentur. Plures, quibus adductus ſum, proferre poſſem rationes; ſed pauca de his dicere locus permittit. Fœda Romanenſium ſuperſtitionum facies, cogendique fidem tyrannis dudum innotuit, horrorique fuit Judæis. Jam expedit, reſciſcere illos accurate, quam longe ab iſtis corruptelis receſſerint noſtrates. Dixerunt quidam, niſi pontificia factio chriſtianæ religionis inſtituta adeo deturpaſſet, forte ſuperioribus etiam ſæculis ſuam gentem melius de illis ſenſiſſe. Mirificus Judaicorum animorum motus, Salisburienſium ciuium, Auguſtanæ confeſſioni ſe addicentium, multitudine, conſtantia, exilio effectus, quem non ſolum ex publicis ephemeridibus, ſed priuatim quoque cognoui, ſpem facit, cupide hunc libellum a Judæis lectum iri. Nec id prætereundum, ſæpius nonnullos dilucidam diſcriminis, quod inter evangelicos ac pontificios intercedat, petiiſſe explicationem. Tandem exemplum æuo emendatæ eccleſiæ extat, quo me fateor, excitatum. Scilicet Philippus quidam GALLUS, urbis noſtræ ciuis, Hebraice reddidit præcipuam huius confeſſionis partem, eamque Wittebergæ anno CIↃIↃLXXXIIX publicauit. Memoratu digna ſunt, quæ

Ioan-

Ioannes OLEARIUS, celebris theologus, sacrorumque Halensium antistes, præfatus est. Inseram ista hoc loco: *Autor sum, ut typis euulges hanc lucubrationem, non solum ad excitanda generosæ iuuentutis studia consimilia: Verum etiam ad huius inclytæ patriæ tuæ, vel potius nostræ (cur enim non meam quoque nominem hanc, cui iam septennium ciuis, minister & alumnus inseruio? Neque tantum θρεπτήρια, quæ quiuis suo natali solo, verumetiam uberiora & honorificentiora plurima tanquam altrici adeoque matri debeo) decus, honestatem & dignitatem sempiternam. Quodnam illud decus, inquies, quæ dignitas? Primatus, inquam, & Archiepiscopatus Magdeburgici ciues & subditi cum simus: & quidem urbis & Ecclesiæ celeberrimæ membra: unde primum Augustana Confessio Græce prodiit: quæ non tantum longe lateque Europam, sed etiam Asiam & Africam peruasit, a Græcis hominibus, ut fide digni referunt, in Aegypto, Palæstina, Bulgaria, Constantinopoli quoque in aula Turcica, legatur: & vi promissionis illius de verbi cœlestis efficacia, quam Esaias inter cætera memoriæ prodidit oracula, procul dubio non paucos saluificis de Religione sententiis imbuerit. Quis sci-*

 quæso,

quæso, quantum Dominus Iesus ex hoc labore tuo voluerit emolumenti constare cœtui fidelium? Auidissime Judæi lectitant, quæ scripta sunt Hebraice, latine pauci intelligunt: Germanica negligunt. Ex Euangelio Matthæi Hebraico: inprimis ex Epistola ad Hebræos, fatebatur meus Rabi Paulus Elkana Pragensis, se Christianam fidem hausisse. Papistarum abominationes, idolomanias, superstitiones Ethnicas plurimis obstare, quo minus ad nos accedant, non dubito. Videbunt his doctrinam Propheticam sine fermento traditionum humanarum sinceram, Apostolicis quoque dogmatis correspondentem. Quis de fructu & successu sancti laboris dubitet? Quis non vel unius animæ conuersionem & illuminationem, incomparabile pietatis lucrum interpretetur? Nam illa vox non pietati, sed barbaricæ profanitati congruit: qua nonnulli, Quid ad nos, inquiunt, Judæi? Quid Turci? Quid Ethnici? nostra nobis curanda: peregrinis peregrina relinquenda sunt. Sed longe nos aliter Christianæ Sympathiæ leges, longe aliter precum, Immanuelis ore dictatarum, series erudit. Sanctificationi nominis diuini, cui assidue vacare debemus, propagatio regni cœlestis ad exteros, qui nondum

huius

huius viua membra sunt facti, subiungitur: tanquam id quod summo studio post animarum nostrarum salutem debeamus eniti. Quorum labore regnum cœleste non proferetur, ab illis auferetur: quibus non propagabitur ea felicitas, iis opinione citius abrogabitur. Itaque salutaris admodum illa Viennensis Synodi constitutio, Decretis etiam inserta: qua cautum est, ut in singulis Academiis bini sint Hebrææ Arabicæque linguæ Professores: illius quidem propter Iudæos: Huius vero propter Mahometistas conuertendos. Sed ulterius progressurum, & tempus & carta deficit. Tu, mi frater, perge his studiis gnauiter insudare: nec dubita te Græce Hebrææque linguarum diligenter cultarum indies maiorem fructum percepturum. Vulgi iudicia nihil moraberis. Nunquam ita præclare cum rebus humanis agitur, ut optima plurimis probentur. Indicium pessimi turba est, inquit Seneca. Vides proculdubio Symmistas plurimos, neglecto & bonarum artium, & necessariarum linguarum, & omnis solidæ doctrinæ studio, tantum operam dare, ut vel ex Postillis editis, vel ex qualibuscunque rancidis conceptis, siue synceris siue impuris, modulata voce, plausibilique gestu ad populum de

reli-

religione declamitare, rudisque plebeculæ suffragium eblandiri possint. Vides hujus generis nonnullos inani persuasione turgidos, præ se doctissimos quosque in Academiis Professores & Magistros elato supercilio contemnere, laboribus & scriptis eorum, quibus pro veritate præliantur, utilissimis & necessariis, insolenter detrahere. Vides alteros spe, alteros re neutiquam laudanda, laudari tamen a multis & in oculis gestari. Non tamen istis κερνοχυτρολη̄ραίοις *quantumuis longe lateque rerum potitis, iudicium tuum prostitues labefactandum.* Hactenus OLEARIUS. De nostra editione hoc addimus, eam auctiorem, illustratam, pluribusque argumentis instructam, recusum iri, si huius exempla, saltem a quibusdam viderimus salutariter usurpari. Dominus autem Jesus Christus, qui suæ veritati ubique victoriam tribuit, in hac quoque parte ei adesse velit! Halæ d. III. Mart. CIↃ IↃ CC XXXII.

Io. Henr. Callenberg.

ספר עקרים

ה״ה

עקרי האמונה והתורה של עדת
המשיחיים · הנקראים בלשון לעז
איוואנגיליקי · אשר מהיתם
ואיכותם יתבאר
בהקדמה

דאש איזט טייטש

דיזא גרינדי פֿון דעם גלויבן אונ׳ פֿון דער
לערנונג פֿון דער גמיינדי דער משיחיים
(אדר נוצרים) דיזא דא נאך דעם לשון יון
גנענט ווערדן עוואנגעלישי וואו פֿון
אין דער הקדמה איינה רעכטי
ערקלערונג גגעבן ווירד :

הועתק מלשון רומי ללשון אשכנז למען
ירוץ הקורא בו

בשנת
פקודי ה׳ ישרים משמחי לב לפרט
קטן למנין הנוצרים

הקדמה

אויב גלייך דאס איכות פון דיזם ספר ער
פארדערטי דש פיל זאכן פאר העראן
גלייגט ווערדן · וויל אבר דיזעלביגי לענגר
ווערדן מעכטן אלז דאס ביכליין זעלבסט זוא
וואלן איר זאלכט פרטמאהרן ביז צו איינר אנדרן
געלעגנהייט · אם ירצה הגוזר · אונ׳ אילונד נור
בקיצור מעלדן אונ׳ מפרט זיין וואס אויף דעם
טיטול אייזט פרטפראכן ווארדן · נעמליך וואס
איוואנגיליקי הייסט · אונ׳ ווארום עבן דיזעלביגי
אויך לוטירישי גנענט ווערדן :

הקדמה

דאש וואָרט איוואנגיליקי אדר עוואנגעליקי · קומט הער אויש דעם לשון יון · פון דעם וואָרט עוואנגעליאן אדר וויא אן עט בלשון רומי אונ׳ בלשון אשכנז אויש שפריכט עוואנגעליאום :

דיזש וואָרט איוואנגיליאן אדר עוואנגעליאום איזט איין שם מורכב · איין צו זאמן געזעצט וואָרט · פון דער מלה איוו אדר עוו · דאש איזט טייטש גוט · אונ׳ פון דעם פועל אנגעלין · דאש הייסט · איינה באטשאפט ברינגן : אונ׳ דא הער קאמט עש אויך דש איין אלאך בלשון יון אונ׳ בלשון רוים גנענט ווירד אנגעלוס · אונ׳ בלשון אשכנז ענגל · ווייל דיא אלאכים באטשאפטר זיין צו דען מענשן : אלזוא הייסט איוואנגיליאום בכלל איינה בשורה טובה · אדר גוטי באטשאפט :

אין זונדרהייט אבר ווערדן דיא יעניגי ביכר גנענט בשורה טובה · אדר גוטי באטשאפט · וועלכי האנדלן אונ׳ בריכטן פון דער אן קונפט דש משיח אין דיזר וועלט · וויא אויך פון זיינן מעשים אונ׳ וואונדרצייכן דיא ער גטאן · פון דען יסורים אונ׳ חליים דיא ער גליטן האט פון וועגן דען זינדרן פון אלן מענשן · פון זיינר אויף שטייגונג גען הימל · פון דען

אלות

הקדמה

אלוות דיא ער זעלבשט אדר דורך זייני תלמידים אונ׳ משולחים האט גבאטן : בקיצר הדבר · דאט בוך · וועלכט נאך דער נבואה פֿון ירמיהו אין סימן לא פסוק לא ברית החדשה · דער ניאר פֿר בונד אדר בלשון אשכנז דאש נייאי טעסטאמענט גנענט ווירד · דאש הייסט בטורה טובה · אונ׳ בלשון יון · בלשון רומי אונ׳ בלשון אשכנז עוואנגעליאום · וויל דארינן געמעלדט ווירד וויא הק״בה דיא זינדי צו גזיגלט האט · אונ׳ דיא איסטאמט פֿר געבן דורך דש זכות פֿון משיח · דער דא איזט צדק עולמים · דיא גרעכטיגקייט פֿון דער גאנצן וועלט (דניאל סימן ט׳ פסוק כ״ד) · וויא אויך ה׳ צדקנו · גאט אונזר רעכט פֿערטיגר (ירמיה כ״ג פסוק ז׳) : דש איר דורך אין דיא גרעכטיגקייט פֿון גאט ערלאנגן מעכטן · וויא עש דער בעל עקרים מפֿרש איזט אין ספֿר ב׳ סימן כ״ח:

ווער נון דיזט ברענקט · דער ווירד זיך ניכט גנוג מתמיה זיין קענן איבר דען שטות פֿון דען חכמי התלמוד · אונ׳ פֿון אנדרן רבנים : דען וויל דיזעלביגי איער דיא גרעשטי חכמים זיין וואלן · אונ׳ מיינן דש זיא אליט ויטן · זא זיין זיא זיך זעלבשט מבייש אונ׳ לייגן פֿיל מאל דש זיא כמעט ניכט ויטן :

הקדמה

נעמליך דיא חכמי התלמוד האבן גמיינט דאס
ווארט איוואנגיליאום קומט הער אויש דעם לשון
הקודש אונ׳ הייסט זוא פיל אלז עוון אודר און
גליון · אונ׳ דיזש נעמן דיא איניגי רבנים וויל
זיא ברוב ניכטש פון לשון יון אודר לשון רומי פר
שטיהן · זוא פאר מאכת ויליבֿ מן אונ׳ מאכן דש
רעכטי יודעי ספר ולשון איר חוכמא ומטלולת
איבר זיא האבן : וועלכש מן מגב גררא האט
מעלדן מוזן · דא מיט קיינר זיך מעהר מעכטי
בחרפה מאכן · אין דעם ער דאט וואש דיא
רבנים זאגן אלז איינה תורה ווידרום נאך דירן
וואלטי :

אליין ווירד צו אונזרי זאכי צו קומן : נאך
דעם איר נון רעכם גזעהן האבן וואש
דער פירוש איזט פון דעם ווארט עוואנגעליאום ·
זוא ווערדן איר לייכטליך פר שטיהן קענן וואש
איוואנגיליקי איזט · נעמליך עש איזט איין שם
התואר אונ׳ בדייטיט בכלל דאס יעניגי וואש נאך
דער תורה פון בשורה טובה אודר ברית החדשה
איזט : בפרט אבר · ווען עש אין בטראכטונג
דער אמונה אודר דער מענשן · דיא דא אמאין
זיין גזאגט ווירד · דא הייסט עש איינה זאלכי
אמונה דיא אין אלן שטיקן נאך דער תורה
איוואנגיליאום אודר בשורה טובה איין גריכטיט

הקדמה

איזט אונ׳ מיט דער לעביגן רעכט איבר איין קומט : אדר אויך זאלכי לייטי דיא זיך אין אלן עקרים נאך דיזר תורה ריכטן :

אין דען ערשטן דורות · אין דען טאגן פון דען משולחים אונ׳ אנדרי תלמידים פון ישוע · האבן אלי נוצרים דיזי אמונה געהאבט · דש זיא זיך נעמליך אין אלן זאכן נאך דער תורה פון ברית החדשה געריכטיט : אלז אבר אין פר מעהרונג דער לייטן נאך דעם טויט דער משולחים אונ׳ רעכטן נוצרים פיל איניגע אויף געשטאנדן זיין דיא גזוכט האבן אלירלייא פירושים צו מאכן איבר דיא תורה פון בשורה טובה · פון וועגן אירי הנאות אונ׳ אנדרי אורזאכן · זא האבן דיא רעכטי נוצרים אן געפאנגן וויניגר צו ווערדן · אונ׳ דיא רעכטי תורה ווערי מאט פר געסן ווארדן : דען וויל דיא איניגע זיין שטארק ווארדן · האבן זיא אלי אנדרי גזוכט להשמיד ולהרוג צו זיין · וועלכי עטוואז דא ווידר האבן רידן וואלן :

בין ענדליך פאר מער אלז צוויא הונדרט יאהר · דא האט השי׳ איינן ערוועקט מיט דעם נאמן מרטינוס לוטירוס : דיזר האט מוסר נפשו געוועזן על קידוש השם אונ׳ בפרהסיא דורך דרשות אונ׳ פלפולים ווידרום גזוכט דיא תורה פון ברית החדשה איין הער צו שטעלן כבראשונה · אונ׳ דיא

כללים

הקדמה

כלאים דא פון דעם קיסר אול אלן טריס איבר געבן צו אויגשבורג בשנת אלף תק"ל: וויל אבר דער אמפיור צו רויס איט אלי דיא טיט מן בהעפטיט ניכט אורה זיין צו דעם מאת פון דען זעלביגן כלאים · זאו וואלן זיא אויך ניכט דיא יעניגי וועלכי אויך זיך מקבל גוועזן דיא תורה פון ברית החדשה מדר בטורה טובה זאו צו האלטן · וויא לוטירוס גוויזן דט על פי ישוע ותלמידיו זיין אזו · איוואנגעליקי נענן · דט זיין זאלכי · דיא נאך דער רעכטן תורה פון משיח מיין העבר צו גין זאלן · זונדרן הייסן זיא לוטיראני · נאך דעם נאמן פון לוטירוס · דער דא פון צו ערשט האט ווידרום מן גפאנגן צו דרטן:

נאך דעם איז אבר פרנואן דט דיא יעניגי נוצרים · וועלכי דער אפפיור עם כל הנלווים אליו לוטיראני נענן · עבן דיא זעלביגי זיין · וועלכי אירי אמונה אול אירי תורה אויף דיא תורה פון ברית החדשה מדר בטורה טובה · דט דא איוואנגעליאן הייסט גרינדן · זאו קענן איר אויך לייכטליך זעהן אול ערקענן וויא זעהר זיך דיא יהודים טועה זיין · ווען זיא דיא לוטיראני חדש' אמונה נענן : דאך ווען דיא יהודים דאס וואָרט חדש' אמונה זאו פר שטין · דט דאדורך

מן

הקדמה

מן גדייטש ווערדי דיא יעניגי אמונה אונ׳ תורה
וועלכי הטי׳ דורך ירמיה סימן ל״א פסוק ל״א אין
דען טאגן פון משיח צו געבן פר שפראכן האט ׃
זואמעלכטי עס נאך וואול רעכט זיין :

גלייך ווימ אבר דער פירוש פון דען ווארטן
ברית החדשה בייא דעם נביאים ניכט דיזר
איזט ׃ אלז וועו ׃ דער פר בונד אדר תורה
פון דעם משיח זוא נייא אדר פרענדרט זיין
ווירד ׃ דש ער דען כללים פון דער תורת משה
אונ׳ פון דען נביאים זאלטי חס ושלום צו ווידר
זיין ׃ חלילה ׃ אלזוא ווירד בייא דער ערה פון
דען נוצרים ׃ וועלכי דיא יהודים חרט מאנה
צו נענן פפלעגן ׃ ניכטש גלערנט ׃ וועלכט ניכט
אויך אין תורה נביאים אונ׳ כתובים גגריינדט
איזט ׃ אלזוא ׃ דש ווען פאר הער גזאגט ווארדן ׃
דש דיא רעכטי בנעננג פונדען לוטיראני אייגנטליך
זייא איוואנגיליקי . וויל זיא זיך נאך דעם ברית
החרשה ריכטן ׃ אדר בשורה טובה בלשון יון
איוואנגיליאן ׃ זוא הייסט דיזט זוא פיל דיא זיך
נאך כל התורה כולה ריכטן ׃ וויל אין דעם ברית
החרשה ניכטש גפונדן ווירד ׃ וועלכט ניכט אלי
נביאים שון מקדמונים הער גלערנט העטן :

אונ׳ עבן דיזט איזט דיא אורזאך ווארום מן זיך
פאר גנואן דיזט ביפלייז ווארין דער רוב פון

דען

הקדמה

דען כללים פון דער אמונה דיא גראכט איזט · אן
גטראפן ווערדן · מעתיק צו זיין : נעמליך דא
מיט דיא יהודים זעהן מעכטן ערשטליך וואש נאך
דער תורה פון משיח דאך גלערנט ווירד · צום
אנדרן דש הקב״ה פר ברחמיו וברוב חסדיו נאך
עד היום הזה איין פאלק איבר גלאזן · װעלכי זיך
אויך דען נאמן פון גאט אונ׳ זיינם משיח בטילן ·
אונ׳ זוכן אלי עבודה זרה אויש צו רויאן פון צווישן
דער ערדן · אונ׳ דיא קרוין פון דער רעכטן
אמונה · דיא אלי אבות הקדושים גהאבט ·
ווידרום הער פאר צו ברענגן · דמאיט אן גאט
דיני שכם אחד אלש מיט איינר טולדר · אונ׳
מקויים ווערדי וואש דער נביא גזאגט ביום ההוא
יהיה ה׳ אחד ושמו אחד :

נור ווער צו ווינשן דש אלי יהודים װעלכי דיזש
ספר ווערדן דורך לייאנן וואלן · טון פאר
הער זוא העטן עוסק גוועזן אין תורה נביאים
אונ׳ כתובים · דש זיא דארינן דיא רעכטי סודות
פון משיח אונ׳ פון אלן . וה״ט צו דיזם ענין גהערט ·
רעכט העטן פר שטיאן גלערנט · דען זוא
מעכטי אינן פיל לייכט איין אונ׳ דער אנדרי עקר אין
דיזם ספר ניכט זוא פרעאר פאר קומן · אלש עס
וואול גשעהן ווירד : אליין וויל ידוע לכל איזט ·
דש דיא יהודים לעת עתה קוים אחד אן אלף

דען

הקדמה

דען פסוק רעכט לערנן · אונ׳ דש זיא זיך בעו״ה
ניכט איין מאל מטריח זיין דען זעלבן רעכט צו פר
שטיאן · בכן בקשתינו דש דאך איין איגליכר
יהודי נור זוא פיל יתרונות בייא זיך האבן מעכטי
אונ׳ זיך ניכט תיכף וויד ארגז זיין ווען ער אין
דיזם ספר וואש אן טרעפן זאלטי · וועלכש אים
נאך זיינם עיון אלז מינות פר קומן קענטי ·
זונדרן זאל דענקן · סוד ה׳ ליראיו · דיא סודות פון
גאט זיין בייא דענן דיא זיך פאר אין רעכטשאפן
פירכטן · אונ׳ זאל דאהער זיך מאר נעאן רעכט
נאך צו פארשן ביז ער דען אמת פון גאט אונ׳ פון
זיינר תורה פינדט אונ׳ איביגליך לעבי · וויא דער
פסוק גיט דרשוני וחיו · פארשט נאך איר אויך
דש איר לעבט :

עבן אום דעטט ווילן · דא איט נעמליך דיא
יהודים דאך רעכט זעהן מעכטן דאש עש
וואהר זייא וואש איר אויבן גזאגט האבן · דש נאך
דער רעכטן תורה פון ברית החדשה אדר בשורה
טובה ניכטש גלערנט ווירד · וועלכש ניכט אין
תורה נביאים וכתובים גגרינדט איזט · אונ׳
דאמיט זיא אלזוא גאר קיינן פתחון פה ווירד דיזי
כלליס העטן · האט דער מעתיק ערשטליך
גדאכט איין איקליכן עיקר אלזוא אפרט צו זיין זוא
וואול אויט תורה שבכתב אלז אויט תורה שבעל

פה :

הקדמה

פה · דש גאר קיין ספק העט מעהר איבר
בליבן קענן · אליין וויל עס פאר דיזש מאל
מכאה טעמים ניכט גשטעהן קאנטי · זא האט
מן נור דיא כללים וויא זיא אן זיך זיין צום דפוס
גגעבן · בפרט וויל טון אין דעם פירוש איבר
דעם בריב פון פויל אן דיא רומיים בלשון אשכנז
פיל מיזט אב גהאנדלט ווארדן וועלכש צו דיזם
ענין געהערט : ווער אלזוא דען אמת בכל לבו
זוכט דער קאן דא זעלבשט ווייטר נאך פארשן :
שליסליך מוז נאך עטוואש גמעלדט ווערדן ·
נעמליך עס בילדט זיך דער רוב פון
דעם יהודים פון דעם משיח איין דש ער אלז אלך
בשר ודם קומן זאל אונ' זיא אלי צו שרים אונ' מלכים
מאכן : וויל נון דיזש מייני זאכי מיזט דא דורך
זיא זיך זעהר פר זינדיגן · אונ' גורם זיין דש איר
גלות פר לענגרט ווירד · זא וואלן מיר לזכות
רבים עטוואש פון דיזם ענין אן פירן אויש זאלכן
מפרשים · וועלכי דיזי זאך אויש דען נביאים
בעסר פר שטיאן גלערנט : מיר וואלן אבר נור
דיא ווארטי פון דעם רמב"ם אן פירן · דיא ער
דא פון שרייבט אין זיינם פירוש איבר דיא ערשטי
משנה פון חלק · וואו זעלבשט עס אלזוא
הייסט :

אין

הקדמה׃

אין אנו מתאווים ומקווים לימות המשיח לרוב התבואות והעושר · ולא שנרכב על סוסים ולא לשתות יין במיני הזמר · כמו שמחשבין מבולבלי הדעת · אלא התאוו הנביאים והחסידים לימות המשיח · ורבתה תשוקתם אליו · למה שיהי׳ בו מקבוץ הצדיקים · והנהגת הטובה והחכמה · וצדק המלך · ורוב יושרו · והפלגרת חכמתו · וקרבותו אל האלהים · כמו שנאמר ה׳ אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך · ועשיית כל מצוות תורת משה וגו׳ ׃ דאש הייסט אויך טייטש . מיר גלויבן אונ׳ האפֿן ניכֿט דעשט וועגן אויף דיא טאגי פֿון משיח · דש מיר אלז דען פֿילי תבֿואות אונ׳ עושר האבן מעכֿטן · אויך ניכֿט דעשטוועגן · דש מיר פֿילייכֿט אויף פפֿערדי רייטן · אונ׳ ויין טרינקן קענטן ביים אלירלייא לושטיגן חבֿרותות פֿון כלי זמרים · גלייך וויא איינגי טוטים אונ׳ פתאים אונטר דען יהודים גדענקן · זונדרן מיר האפֿן זא וויא דיא נבֿיאים · דען דיא נבֿיאים אונ׳ חסידים האבן גלושט צו דען טאגן פֿון משיח · אונ׳ אירי בגירד איזט גרויש צו אים געוועזן · וויל ביים אים זיין ווירד איין פֿר זאמלונג פֿון צדיקים · אונ׳ איינה גוטי אונ׳ קלוגי אויף פֿירונג · אונ׳ וועגן דער גרעכֿטיגקייט פֿון דעם קיניג משיח · אונ׳ וועגן זיינה נאהנטהייט צו גאט ·

הקדמה

גאט · וויא גזאגט ווירד · גאט' האט' צו מיר
גזאגט · דוא בישט איין זון · היינט האב איך
דיך גוואון ·
עש איז אבר דאבייא ניכט בלייבן · זונדרן
איין איגלייכר איז וויטר גיאן אונ' בדענקן
וואש ישעי' נ"ג גשריבן שטיט · ער איז אויך
בדענקן · וואש דניאל אין סימן ט' פסוק כ"ד ·
אונ' וואש מלאכי סימן ג' פסוק א' גזאגט
האט · אונ' דיזט' צו זאמן האלטן מיט דער
נבואה מיכה סימן ה' פסוק א' · אונ' אליט פר
גלייכן מיט דעם . וואש אין דעם ברית החדשה
אדר בשורה טובה גמעלדט ווירד אונ' איז דא
אייא בשטענדיג אתפלל זיין צו השי' הורני נא
את דרכך · צייגי מיר דיינן וועג · וויא אויך ·
השיבני ואשובה · קערי דוא מיך אום · זוא
ווערדי איך אום גקערט ווערדן · אלז דען ווירד
זיך גוויס הקב"ה מרחם זיין איבר דאש בלייבאל
פון זיינם ערבי ישראל · אונ' ווירד זיין צארן פון
אין צרשטערין · אונ' זיא טריטטן מיט איינר
איביגן פרייד · אונ' אלז דען ווירד השי' גוויס
איינה רייני שפראך קערן צו אלן פעלקרן דש אלי
ווערדן אין דעם נאמן גאטש אן רופן · אונ' אין
דינן וויא מיט איינר שולדר · דיזר ווירד זאגן איך
גהער

הקדמה

גהער צו גאט · אונ׳ דיזר ווירד גנענט ווערדן
מיט דען נאמן יעקב · אונ׳ דיזר ווירד מיט זיינר
האנט שרייבן צו גאט · אונ׳ ווירד זיך מיט דעם
נאמן ישראל נענן · והיה ה׳ למלך על כל
הארץ ביום ההוא יהיה יהוה אחד
ושמו אחד · שמע ישראל
יהוה אלהינו יהוה
אחד :

* * * * *
* * * *
* * *
* *
*

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0028-8

פתיחת הספר

של הדוכסים והשרים הישרים והמיוחסים · אשר עמדו על נפשם לקיים את דברי הספר הזה ·

אל הקיסר יר"ה

והוא כתב מבקש אמת ודובר תחנונים :

בשנת ת"קל ללידת ישוע

(דיזי פתיחה בגרייפט אין זיך איין טרייבן · וועלכע דיא דוכסים אונ' שרים אן דען קיסר יר"ה גשריבן האבן עהיר דיא עיקרים זיין איבר געבן ווארדן : דען אן אוז וויטן דט דיזט ספר אין דעם נאמן פון גרויטן דוכסים אונ' שרים דיא צו ענדי פון דיזם ספר גנענט זיין · עפנטליך פאר דעם קיסר אונ' פילן אנדרן שרים צו אויגטבורג אויף דעם רייכט טאג איזט פאר גלעזן ווארדן : אלזוא דט וועם אין דען עיקרים גזאגט ווירד אונז אודר מיר · זוא גיט דאט אלי מאל אויף דיא שרים זעלבסט · וויא אן אויט דיזר פתיחה נאך בעטר ווירד פר שטיאן לערנן :)

פֿתיחה

אלז (אדונינו הקיסר יר"ה) אין קורץ פֿר
פֿלאסנר צייט איין גאיין רייכֿט טאג
אלהיר גען אויגטספורג גנעדיגליך אויט גטריבן:
איט דער אנלייגונג אונ׳ ערנסטליכֿן בגערן׳
ערנסטליך פֿון זאכֿן · דיא דען תוגר בטרעפֿן.
וועלכֿר איין ערב פֿיינד איזט פֿון דעם נאאן אליר
קריסטן (משיחיים) · וויא נעאליך דען
זעלביגן איט איינר דוירהאפֿטיגן הילף אונ׳
בסטענדיגן מלחמה ווידרשטאנדן ווערדן קענטי:
זום אנדרן אויך · וויא דאך פֿון וועגן דער צוויא
שפאלטונג (מחלוקות) אין דער אמונה הקדושה
אונ׳ אין דען גלויבן פֿון דען משיחיים (קריסטן)
אעבֿטי געהאנדלט ווערדן · אום צו דאטשלאגן
אונ׳ פֿלײם אן צו ווענדן · דס אלי איינט איקליכֿן
גוטדינקן אונ׳ איינונג צוויטן אונז זעלבסט אין ליבי
אונ׳ גיטיגקייט צו הערן · אונ׳ אוס צו ערזעהן
אונ׳ צו ערוועגן · אונ׳ דיזעלביגי צו איינר איינליגן
ווארהייט צו ברינגן אונ׳ צו פֿר גלייכֿן · אונ׳ אליט
צו טון וואס צו ביידרן טיילן ניכֿט רעכֿט ווערי אויט
גליגט אדר געהאנדלט ווארדן · אונ׳ דורך אונז
אלי איינה איינליגי אונ׳ ווארהאפֿטיגי אמונה אן
צו נעאן · אונ׳ צו האלטן : אויף דס גלייך וויא
איר אלי אונטר איינם משיח זיין אונ׳ שטרייטן ·

אלזוא

פתיחה

אלזוא אויך אלי אין איינר גמיינשאפט אין איינר
כנסת (קירכי) אונ' אין איינגקייט לעבן קענטן :
אונ' דא איר אונטן (צום ענדי פון אלן עקרים)
גנענטי קוהר פירשטן אונ' פירשטן · מיט אונזרן
פריינדן (בני ברית) עבן זוא צו דעם רייכשטאג
ערפאדרט זיין · אלזו ווי אנדרי קוהר פירשטן ·
פירשטן אונ' שטענדן · זוא האבן איר אונז
דארויף דערגשטאלט אויך גמאכט · דש מיר אן
דוהם צו מעלדן מיט דען ערשטן היער הער
גקומן זיין :

אונ' וויל (אדונינו הקיסר יר"ה) דען קוהר
פירשטן אונ' אנדרן שטענדן אויך היער צו
אויגשפורג גלייך צו אן פאנג פון דעם רייכש טאג
אונטר אנדרן האט פאר ליגן לאזן · דש איין מיגלייכר
פר מעגי פאר געלדש טרייבן פון (הקיסר יר"ה)
זיין גוט דונקן · אונ' מיינונג · דער זעלבן אירונג
(טעות) צווייאשפאלט (מחלוקות) אונ' מיטברויך
האלבר וגו' · צו טייטש אונ' לאטיין אויף טרייבן ·
אונ' איבר אנטווארטן זאלן · דארויף דען מיזט
נאך גנומן בראכט אונ' גהאלטן ראטשלאגן
(אדונינו הקיסר יר"ה) אן דעם פר גאנגן
מיטוואך פאר גטראגן ווארדן · אלז וואלטן מיר
אן אונזרן טייל דאט אונזריגי פראעגי דעט פאר

פתיחה

טראגט פֿון (אדונינו הקיסר יר״ה) אין טייטש
אונ׳ לאטיין אויך היינט פֿרייאטאג איבר געבן ·
דעטט וועגן נון אונ׳ זום גהארזאם קיגן (אדונינו
הקיסר יר״ה) איבר רייכן אונ׳ איבר געבן איר אונזרי
כהנים (פֿפֿארהערן) אונ׳ פרעדיגר (דרשנים) אונ׳
אירי לעהרן (תורה) אויך אונזר גלויבן בקענטניס ·
וואס אונ׳ וועלכר גשטאלט זיא אויט דעם גרונד
דער געטליכן הייליגן טריפֿט (תורה הקדושה) אין
אונזרן לאנדן · פֿירשטן טיהאר · הערטאפֿטן ·
שטעטן אונ׳ גביטן · פרידיגן (דרשן) לערנן ·
האלטן אונ׳ אונטרריכטן : אונ׳ זיין קיגן (אדונינו
הקיסר יר״ה) אונזרן אלר גנעדיגשטן הערן · איר
אין אלר אונטר טעניגקייט ברייט ווילג · ווען דיא
אנדרי קוהר פֿירשטן · פֿירשטן אונ׳ שטענדי עבן
דער גלייכן זוייא פֿאפֿיגטי טריפֿטליכי איבר
געבונג פֿון אירן איינונגן אין טייטש אונ׳ לאטיין
אילונד אויך טון ווערדן · דט איר אונז איט אירן
גליבטן אונ׳ אינן פֿון בקוועאליכן פֿר גלייכונג וועגן
אונטר רידן · אונ׳ דער זעלביגן פֿר אייניגן וואלן ·
זוא פֿיל דער גלייכהייט נאך איאר איגליך איזט ·
דא איט אונזר ביידר זייטט טריפֿטליך פֿארברייגן ·
אונ׳ דיא גברעכן אונטר אונז זעלבסט אין ליבי אונ׳
גיטיגקייט גהאנדלט · אונ׳ דיזעלביגי זוויא טפאלט
(מחלוקות)

(מחלוקות) · צו איינר איינציגן וואהרן רעליגיאן
(אמונת אמת) וויא מיר אלי אונטר איינם משיח
זיין · אונ׳ שטרייטן אונ׳ דען משיח בקענן זאלן ·
אליט נאך פֿר לויט אפֿט גמעלדיטט אויט שרייבן פֿון
(אדונינו הקיסר יר״ה) אונ׳ נאך דער געטליכֿן
וואהרהייט גפֿירט ווערדן מעגי : גלייך וויא מיר
אויך גאט דען אלמעכֿטיגן מיט העכֿטטר דעמוט
אן רופֿן אונ׳ ביטן וואלן זייני געטליכֿי גנאד דא צו
צו טענקן · אמן :

וואר אבר בייא אונזרן הערן · פֿריינדן אונ׳
בזונדרט בייא דען קוהר פֿירטטן פֿירטטן
אונ׳ שטענדן פֿון דעם אנדרן טייל דיא האנדלונג
דער מאסן וויא דאט אויט שרייבן פֿון (אדונינו
הקיסר יר״ה) פֿראאג · אונטר אונז זעלבשטן אין
ליבי אונ׳ גיטיגקייט בקוועמליכֿי האנדלונג ניכֿט פֿון
שטאטן גימן · אונ׳ ניכליך זיין וואלטי · זוא בלייגן
איר צוואהר קלערליך · דט אן אונז אין קיינם שטיק
ערואנגלן זאל · זוא פֿיל איט גאט אונ׳ גוויטן צו
קריסטליכֿר אייניגקייט דינליך זיין קאן אונ׳ מאג :
וויא (אדונינו הקיסר יר״ה) וויא אויך דיא
גמעלדיטי אונזרי פֿריינדי · דיא קוהר פֿירטטן ·
פֿירטטן אונ׳ שטענדי אונ׳ איין איגליכֿר ליב האבר
פֿון דער קריסטליכֿן רעליגיאן (אמונת המשיחיים)

פתיחה

דעם דיזי זאכן פאר קומן · אויז דעם "נאך
פאלגנדן בקענטניס פון אונז אונ' פון דען אונזריגן
גנעדיגליך פריינדליך אונ' גנוגזאם ווערדן צו פר
נעמן האבן :

נאך דעם דען (אדונינו הקיסר יר"ה) פאר
אאלט דענן קוהר פירשטן · דען פירשטן
אונ' דען שטענדן דז רייכש גנעדיגליך צו פר שטיאן
געגעבן · אונ' זונדרליך דורך איינה עפנטליך פאר
גלעזני אונטר ריכטונג · אויף דעם רייכש טאג ·
וועלכר אים יאר נאך דער קליינן צאל (לפרט קטן)
זעקס אונ' צוואנציג צו שפייאר געהאלטן · דז
(אדונינו הקיסר יר"ה) אין זאכן · דיזא אונזרן
הייליגן גלויבן בטרעפן ניכט אין ווילן האבן עטוואס
צו בשליסן . אויז דען אורזאכן · וועלכי דאביא
געמעלדט װארדן · זונדרן אין ווילן האבן בייא דעם
פאבשט (מספיור) אום איינה פר זאמלונג צו
בפלייסיגן אונ' אן האלטונג צו טון : אונ' פאר
איינם יאהר · אויף דעם לעצטן רייכש טאג צו
שפייאר זזא האבן (אדונינו הקיסר יר"ה) דענן
קוהר פירשטן פירשטן אונ' שטענדן אין דעם רייך
דורך אייער קייזרליכי אייעשטעטט שטאט האלטר
אין דעם רייך · קיניגליכי ווירדי צו אונגרן אונ'
ביהאן וגו' וויא אויך דורך דען דידנר (מליץ) אונ'
פר אורדניטי קייזרליכי קאמיסאריאן דיזט אונטר

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0034-1

פתיחה

אנדרן פאר טראגן לאזן׳ פר מעגי איינר טריפטליכן
אונטר ריכטונג ׃ דט (אדונינו הקיסר יר״ה) דאט
גוטדינקן פון דערזעלביגן שטאט האלטר ׃ פון
אמטט פר וואלטר אונ׳ רעטי, (יועצים) דט
קייזרליכן רעגיאענטז ׃ אויך פון דען אבוועזנדן
קוהר פירשטן׳ פירשטן אונ׳ שטענדן׳ באטטאפטרן׳
זוא אויך דעם אויט גטריבנן רייכט טאג צו
רעגנזבורג פר זאאלט ווארן ׃ פון וועגן איינר
אלגאיינן פרזאאלונג נאך גראכט ׃ אונ׳ אויך פאר
פרוכטבאר ערקענט זאלכט אן צו שטעלן ׃ אונ׳
וויל זיך דיזי זאכן צווישן (אדונינו הקיסר יר״ה) אונ׳
צווישן דעם פאבשט (אפפיור) צום גוטן קריסטליכן
פרגלייך שיקטן ׃ זוא צוויפלטן אדונינו הקיסר
יר״ה ניכט עס ווערדי דער פאבשט דאזו
גבראכט ווערדן איינה גאייני פר זאאלונג צו האלטן׳
דעטט וועגן האבן אדונינו הקיסר יר״ה בלייגט
פליים אן צו ווענדן ׃ דט דער גמעלדיטי פאבשט
צוגלייך מיט אדונינו הקיסר יר״ה איין זאלך גאייני
פר זאאלונג מיט דעם ערשטן מויט טרייבן אונ׳
פר זאאלן לאזן ׃

אין זאלכן פאל ׃ זוא ערביטן קיגן אדונינו
הקיסר יר״ה איר אונז היערמיט אין אליר
אונטר טעניגקייט ׃ אונ׳ צום איברפלוס פערנר
אויך אין זאלכי גאיין פרייאן קריסטליכי (כדת

המשיחיים

פתיחה

המשיחיים) פר זאמלונג · פון וועלכן אויך אלין
רייכט טאגן · זאז ארונינו הקיסר יר״ה בייא אירר
רעגירונג אין דעם רייך געהאלטן · דורך קוהר
פירטטן · פירטטן אונ׳ טטענרן אויט הויכן אונ׳
וויכטיגן בוועגונגן איזט געהאנדלט אונ׳ דורך דיאז
טטיאן בטלאסן ווארדן · אן וועלכר גאייני פר
זאמלונג איר אונז נעבשט אדונינו הקיסר. יר״ה
פון וועגן דיזר זעהר וויכטיגן זאך · שוין זו פאר
נאך רעכט מעסיגר וויז אונ׳ פורם ברופן אונ׳
אפפעלירט האבן : אן וועלכר אפפעללאזיאן
איר אויך נאך אאלט אן העניג בלייבן · אונ׳
אונז דורך דיזי אדר נאך פאלגנדי האנדלונג ניכט
דאפון בגעבן ווערדן : עס ווערדן דען דיזי
זוייא שפאלטיגן זאכן ענדליך אין · ליבה אונ׳
גיטיגקייט · לויט דט אויט טרייבן פון אדונינו
הקיסר יר״ה געהערט . ערוואגן · בייאגליגט ·
אונ׳ זו איינר קרישטליכן איינגקייט פר גליכן :
וואופון איר היער איט עפנטליך זייגן אונ׳
פראטעטטירן : אונ׳ איזט דאט אונזר אונ׳
דער אונזריגן בקענטניס וויא
אונטרטידליכי פון ארטיקול זו
ארטיקול הער נאך
פאלגט :

עיקרי האמונה והתורה
של עדת המשיחים
המכונים בלשון לעז
איוואנגיליקי .

דיא גרינדי פֿון דעם גלויבן אונ׳ פֿון דער
לערנונג דער גמיינדי דער נוצרים · דיא גנענט
ווירד עוואנגעליטי (דער טעם פֿון דיזר
בנענונג שטיט אין דער הקדמה)

עיקר א

צום ערשטן זיין אלי קהילות ביימ
אונז (לוטיראני) אורדה אונ׳
לערנן פה אחר דא אין נאך דעם
בשלוס פֿון דעם ווער ווצלכט צו
ניקיא ווחר (דא פֿון צו ענדי דיזס פרק צו לעזן)
אן אלן טייפֿל גלויבן אונז איין איינליג ישועות אדר
וועזן פֿון גאט אבר דאך אין דרייא גוונין אדר

פערשוינן · נעמליך דש דא זייא איין געטליך
ישות · וועלכֿש גנענט ווירד אונ׳ וועלכֿש אויך
איזט גאט · איביג · און קערפרליך · און
טיילבאר · פֿון דער אלר גרעשטן מאכֿט
קלוגהייט · גיטיגקייט אונ׳ וועלכֿש אויך איזט
דער בשעפֿפֿר אונ׳ דער ערהאלטר פֿון אלן
דינגן · דיא זיכֿט באהר אונ׳ און זיכֿט באהר
זיין · אונ׳ דש דאך אין דעם איינם זיין דרייא
גוונין אדר פערשוינן פֿון איינר לייא ישות
(וועזן) אונ׳ פֿון גלייכֿר גוואלט אונ׳ פֿון גלייכֿר
איביגקייט · דהיינו (דער ערשטי גוון הייסט
אב) דער פֿאטר · (דער אנדרי הייסט בן)
דער זון · (דער דריטי הייסט) רוח הקודש :
אונ׳ דורך דאש ווארט גוון אדר פערשון ווירד
ניכֿט איין טייל אויך ניכֿט איינה אייגנשאפֿט
אין איינם אנדרן פֿר שטאנדן · זונדרן עש
ווירד דאדורך פֿרשטאנדן איין זאלכֿט ישות דאש
דא פֿאר זיך זעלבשט בשטיין קאן · גלייך וויא
דיא חכֿמים הראשונים (פֿון דען משיחיים ·
דא פֿון צו ענדי פֿון דיזם פרק עטוואש געמעלדט
איזט) זעלביגי ווארט אין דיזם עניין (פֿון
שילוש) גברויכֿט האבן :
דיזם נאך ווערדן פֿר ווארפֿן אלי מינות אונ׳
פֿאלשי לערנונגן · דיא ווידר דיזן עיקר
זיין ·

זיין · אלז לאטז דאס אינות פֿון מאניס אונ׳ דיא
איס נאך פֿאלגן · אלז וועלכי גזאגט האבן דס
צווייא גיטער ווערן · איין גוטר אונ׳ איין בויזר ·
אויך דאס אינות פֿון דען כתות דיא גנענט
ווערדן וואלינטיניאני · אריאני · איימאניאני ·
אונ׳ פֿון מחמד איט דען דיא אן איס אן בהעפֿטן ·
אונ׳ פֿון אלן אנדרן · דיא דיזן גלייך זיין :
דעטט גלייכֿן וויר פֿר ווארפֿן דאס אינות פֿון
דען אלטן אונ׳ נייאן זאמוזאטיני · אלז וועלכי
פֿאר געבן · דש נור איין גוון אדר פערשוין
זייא · אונ׳ פֿון דען אנדרן צווייאן נעאליך פֿון
בן אונ׳ רוח הקודש דא מאכֿן זיא בעראה אונ׳
ברטעות אליר לייא פֿאלטי טענות אונ׳ זאגן ·
דש עס קיינה אונטרשידליכֿי פערשוינן זיין ·
זונדרן מימרא דאס ווארט · בדייטי איין ווארט ·
וועלכֿט אן דורך דיזו שטים אויט שפריכֿט ·
אונ׳ רוח בדייטי איינה בוועגונג דיא אין דען
קרעאטורן גשפֿן איזט :

פירוש המלות זרות

ניקיא איזט איינה שטאט אין אזיא · בייא
דעם קליינן ים · וועלכֿס דיא תוגרים
איזניק נענן · זיא ליגט אין דער מדינה · דיא
פֿאר דיזם ביטיניא היס אילונד אבר אויך צו

נאטוליא גרעפֿנט ווירד אונ׳ וואר דיא הויפּט
שטאט : דיא ישמעאלים נענן דיזי שטאט
היינט צו טאג איהניט אדר אויך איזניך :
אלז אין פֿר מעהרונג דער טאגי נאך דעם
טויט דער משולחים אונ׳ אליר תלמידי מאות
פֿון ישוע אין דען ערשטן דורות. פֿילי אורי טקר
אויך גשטאנדן וואהרן אונ׳ אלירלייא איתות מיין
גפֿירט׳ זונדרליך אבר איינראיט דעם נאמן אריאוס
אונ׳ איין אנדרר איט דעם נאמן מאניס ׳ אונ׳ נאך
פֿילי מער ׳ דא פֿון וייטר פֿאלגן ווירד ׳ זוא
האט דער קיסר קונשטאנטינוס ׳ ווענכֿם דער
ערשטי קיסר גוועזן ׳ זוא דיא אמונה דער
נוצרים אן גנומן אונ׳ אויט גברייטיט האט ׳ אין
דעם צוואנציגשטן יאר פֿון זיינם קיניגרייך
בשנת ארבע אלפים שמונים וחמשה ׳ אדר
למנין הנוצרים שלש מאות חמשה ועשרים ׳
איין בפֿעל גגעבן דש דיא ראשים אונ׳ אבירי
הרועים אויש יון אונ׳ ארץ ישראל זיך דא הין
נאך ניקיא פֿר זאמלן מעכֿטן ׳ אונ׳ איינן וועד
האלטן ׳ אום דארינן צו אונטר זוכֿן וואש אינות
איזט אדר ניכֿט ׳ אונ׳ ווען זיא נאך גנוימר
חקירה אונ׳ דרישה פֿינדן ווערדן דש עטוואש
אינות פֿאר האנדן ׳ זוא זאלן זיא עש אב שאפֿן ׳
אונ׳ דאגעגן גוויסי עקרים נאך דער תורה פֿון

בריתּ החדשה אויך זעלן · וואור נאך זיך אלי
קהילות ריכטן זאלן · וועלכט אויך גטעהן
אייזט · אונ' וואר דער קיסר זעלבשט מיט אין
דעם ווער: אונטן צו ענדי דיזט ספר זיין אירי
עקרים אויך צו פינדן :

מאנים אדר מאני · וואר אויש פרס געבירטיג ·
אונ' פינג אן אין דעם דריטן דור נאך
דער געבורט פון ישוע פיל מינות צו לערנן · אונטר
וועלכן דיזט דאט אליר גרעשטי אונ' ערגשטי
געוועזן אייזט דט ער פאר גאב עט ווערן שתי
רשויות · וויא אין דעם עיקר זעלבשטן אן
גפירט אייזט: אן קאן אויך זעהן וואשר' אברהם
אין דעם ספר שלשלת הקבלה פון אים
גשריבן האט :

וואלענטיניאני דיזי מינים ווערדן גנענט נאך
דעם נאמן פון אירם ראש ·
דער היס וואלענטינוס · מיט אנרים : ער
לעבטי צור צייט פון אנטונינוס הקיסר ·
דער מיט דעם צו נאמן גנענט וואורד פרום :
דיזר וואלענטינוס אבר זאל איין גרויסר אלואר
אונ' בעל דברן געוועזן זיין · אונ' דא ער גדאכט
איין ראט הקהל צו ווערדן אונטר דען נוצרים
אונ' ער וואר דאך ניכט דא צו אויש גוועלט וואורדן ·
זונדרן איין אנדרי דא וואורד ער ברוגז דריבר אונ'

גינג דריבר לתרבות רעות · פינג אלר לייא
מינות אן · זונדרליך לערנטי ער דש דרייאיג
געטר ווערן ווארונטר פונפצעהן נקבות זיין זאלטן·
אונ׳ דער גלייכן טעות מעהר :

אריאני קומן הער פון איינם דעם אריאוס
אדר פילייכט אריה הים וועלכר
איין לאנד רב וואר צו אלכסנדריא אין מצרים ·
אונ׳ וויל ער איין גרויטר בעל גאוה געוועזן · זוא
ווער ער גערן העכר געווארדן · אונ׳ דא דיזש
ניכט געשעהן זונדרן איין אנדרר מיט דעם נאמן
אלכסנדר איבר אים געזעצט ווארד · גינג ער
אויך אויש רגזה לתרבות רעות אונ׳ לערנטי
מינות :

מחמד דיזר איזט בקאנט גנוג : דש ער זיך
נעמליך פאר איינן נביא אונ׳ משולח
פון הקב״ה אויש געגעבן · אונ׳ דורך זיינה תורה
דיא קוראן אדר אלקוראן גנענט ווירד האט ער
כמעט אלי אומות אין אזיא אונ׳ אפריקא פר
פירט · וויא דא זיין נאמל דיא ישמעאלים ·
דיא קדרים · דיא תוגרים אונ׳ פילי אנדרי
אומות אונ׳ אלביות מער : ער וואר ערשטליך
בייא איינר רייכן אלמנה משרת · אונ׳ מוזטי
איר העלפן משא ומתן טרייבן · דער נאך ·
וויל ער זיך גוט דא צו שיקטי · נאם אין דיא
אלמנה

אלמנה צום מאן · אונ' היער אויך פינג ער אליר
לייא ערוות אונ' תחבולות צו טרייבן · ביז ער
איינה נייאה אמונה האט אויא גוועזן · אונ'
נאך דעם איינגי גזלנים אונ' אנדרי צו איס
גפאלן זיין · דא גינג ער פון איינם מקום צום
אנדרן · אונ' וואר אלי זוא לאנג מענה ווילר ביז
זיא זיינה אמונה אן נאמן · דען ווען זיא דיזט
ניכט טאטן זוא ליס ער אלי דן זיין באיתות
משונות ואכזריות : דט אלזוא מער באונס
אן אים האבן מאמין גוועזן אלז ברצון · ער
איזט גבוירן בשנת ארבע אלפים של"א · אדר
תתק"עא למנין הנוצרים · אין דער שטאט
מיקא · בייא דעם ים סוף:

זאמוזאטיני דיזי ווערדן אלזוא גנענט נאך דעם נאמן פון אירם ראש ·

ווע לכר אויט דער שטאט זאמוש גבירטיג וואר · אונ' הים פוילוס · ער וואר ראש הקהל צו אנטיוכיא : אונ' אויב ער שון זעלבשט ניכט דער ראש איזט פון דיזר כיתה אונ' פון דער זעלבן אימות · זונדרן איין אנדרר מיט דעם נאמן נאיטוס אויש זמירנא · זוא ווערדן זיא דאך נאך זיינן נאמן גנענט · וויל ער דאש זעלביגי אימות אן אלר איינשטן האט גלערנט אונ' עס נאך גזוכט צו פר אנטווארטן · וויא

דען עבן דיזי כיתה אויך זאבילליאני גנענט
ווערדן · נעמליך נאך איינם דער זאבילליאוס
הים · הויט אפריקא אונ׳ דעסן זיין רבי גוועזן ·
אונ׳ איין תלמיד פון דעם ראש בריון נאיטוס ·
נעמליך עבן אויס דער פאריגן אורזאך

עיקר ב

צום אנדרן לערנן אונ׳ גלויבן איר · דש אלי
מענשן · וועלכי נאך דעם חטא פון
אדם הראשון בדרך הטבע גבוירן ווערן · אין
זינדן גבוירן ווערדן · דאס הייסט · (זיא זיין
מטבע) מן פורכט פאר גאט · אן פר טרויאן צו
גאט · זונדרן פיל מער האבן לוסט אונ׳ בגירדי
צום בזן אונ׳ זיין גנייגט דא צו פון מוטר לייב
אן (ווי אויך דיא רבנים זאגן יצר הרע שולט
באדם משעת לידה) · אונ׳ לערנן אויך דס
דיזט אן גבוירני חולשת נעמליך דיזי ביזי מדה
וועלכי פון אדם הראשון הער איינם אן גבוירן
הייסט · באמת זינדי זייא · אונ׳ דס זעלביגי
אלי מרשיע אונ׳ מחייב הייסט אונ׳ ברינגט אויך
טוין פון נון דען איביגן טויט איבר דיא · וועלכי
זיך ניכט ערנייארן דורך דיא טבילה אונ׳ דורך
דען רוח הקודש :

דעשט ווגן ווערדן פר ווארפן דיא פילאגיאני

אונ׳ אנדרי וועלכי ניכט אורה זיין וואלן · דש
דער חטא וועלכן איר פֿון אדם הראשון ערבן ·
באמת איין חטא זייא : אונ׳ דא איט זיא דען
כבוד פֿון דען זכות דש משיח אונ׳ פֿון זיינן
מתנות חנם אעלכטן קליין אאכן : זוא זיין זיא
אפֿלפל אונ׳ זאגן · דש דער בן אדם קענטי
אויט זיינע אייגנן כוח׳ אונ׳ יכולת פֿאר הק״בה
גרעכטפֿערטיגיט ווערדן :

פירוש המלות זרות

פילאגיאני קומן הער פֿון פילאגיאוס · איינע
גלח אויט ענגלאנר · לו אן פֿאנג
פֿון דעם פֿינפֿטן דור נאך ישוע אדר בשנת
ת׳ה · למנין היהודים בשנת ארבע אלפים קס״ה :
זיין איינות וואר בפֿרט דאט יעניגי וואט אין
דעם עקר גאעלדט איזט :

עיקר ג

צום דריטן לערנן איר · דש דאט מימרא דיי׳ ·
דאט איזט דער בן אלהים זיך האט
אתלבט גוועזן אין איינה אענטליכי טבע אין
דעם לייב פֿון דער יונגפֿרויא מרים (עליה
השלום) · דא איט לוויא נאטורן · נעאליך איינה
געטליכי אונ׳ איינה אענטליכי אין איינר פערשון

מעכטן פר קניפפט אונ׳ פר בונדן זיין גאנץ און
צו טרעגליך· אונ׳ איין משיח מוש מאכן· דער
באמת גאט איזט· אונ׳ באמת איין מענש·
דער געבוירן איזט פון דער יונגפרויא מרים·
אונ׳ באמת יסורים געליטן האט· אויף
דאש האלץ געהענקט· דא דראן געשטארבן· אונ׳
דער נאך בגראבן· אויך דש ער אונז דען פאטר
(אים היאל) מעכטי אכפר זיין אונ׳ איין אפפר
זיין· ניכט נור אליין פאר דען חטא פון אדם
הראשון· זונדרן אויך פאר אלי אנדרי ווירקליכי
זינדי דער מענשן: אויך לערנן זיא דש עבן
דער זעלביגי משיח גנידרט איזט אין דיא גרוב·
אונ׳ באמת אן דעם דריטן טאג ווידרום אויף
געשטאנדן· דער נאך הין אויף געגאנגן אין
היאל: דש ער זיצן מעכטי צו דער רעכטן
האנד פון דעם פאטר· אונ׳ אין אייביגקייט
קיניג זיין· אונ׳ געוועלטיגן איבר אלי קרעאטורן
אונ׳ היילגן מעכטי דיא יעניגי· זא אן אים
גלויבן· דורך דען רוח הקודש· וועלכן ער
אין אירי הערצן שיקט· דער זיא פיהרן טרישטן
אונ׳ אויף מונטרן אונ׳ בשיצן זאל· ווידר
דען שטן· אונ׳ ווידר דיא געוואלט פון דעם
חטא: אויך לערנן איר דש עבן דער זעלביגי משיח
צו קינפטיג אפן באהרליך ווירד קומן צו
ריכטן

ריכטן דיא לעבנדיגי אונ׳ דיא טויטן וגו׳ · נאך דעם יסוד אונ׳ עקר פֿון דען משוחי ישוע :

עיקר ד

צום פֿירדן גלויבן אונ׳ לערנן מיר · דש דיא מענשן ניכט קענן גרעכטפֿערטיגט ווערדן פֿאר גאט מויט אייגן זכֿיות אונ׳ מעשים טובֿים · זונדרן דש זיא אומן מליחת העוונות אונ׳ דיא גרעכטיגקייט מקבל זיין אויט חסד חנם · פֿון וועגן דש משיח · אונ׳ פֿון וועגן דען גלויבן אן אים · דא זיא נעמליך גלויבן · דש זיא חסד ערלאנגן אונ׳ דש איהנן דיא זינדי פֿר געבן ווערדן פֿון וועגן דש משיח · וועלכר דורך זיינן טויט פֿאר אונזרי זינדי גנוג גליטן אונ׳ כפרה געגעבן האט : דען דיזן גלויבן רעכנט גאט צור גרעכטפֿרטיגקייט פֿאר אים · וויא דער פסוק זאגט אין דעם בריב פֿון פויל אן דיא רוֹמייאר סימן ג׳ · אונ׳ סימן ד׳ :

עיקר ה

צום פֿינפֿטן · אום נון זאלכן גלויבן צו ערלאנגן · זוא האט הקב״ה אתקן גוועזן (אן גיאורדנט) דיא עבֿודת הכהנים · נעמליך צו דרשן דיא בשורה טובֿה · אונ׳ דיא יעניגי זאכן

אויש צו טייאן · וועלכי צום צייכן פון דעם ברית של חסד זיין געבאטן וואררן : דען דורך דיזי צווייא זאכן · טעוקט הק"בה אונז דורך דאש איפל דען רוח הקודש · דער דא ווירקט אין דעם ארט אול צו דער צייט · וואו עש הש"י וואול געפאלט דען גלויבן אין דענן · וועלכי דיא בשורה טובה הערין · אלו וואורין געלערנט ווירד · דש הש"י אונז גרעכט מאכט ניכט פון וועגן אונזריר זכיות · זונדרן פון וועגן דש משיח · אול דיזש געשיכט ווען איר זאלכש באמונה שלמה גלויבן :

דעשט וועגן ווערדן דיא יעניגי מינים פר וואורפן · דיא אנאבאפטיסטא הייסן · זוויא אויך אלי אנדרי · וועלכי לערנן · דש אין קענטי דען רוח הקודש עמפפאנגן אן דאש ווארט פון דער בשורה טובה · וועלכש אין אויט דעם אונד אויש שפריכט · זונדרן וועגן אן זיך זעלבשט צו ברייטיט במחשבה ובאעטה :

פירוש המלות זרות

אנאבאפטישטא דיזש ווארט איזט איין שם מורכב אויש דעם לשון יון · נעמליך פון אנא · דאש איזט טייטש עוד ווידרום · נאך איין מאל : אול פון באפטיסמא דאש

דאס הייסט איינר דער טובל איזט · אונ׳ ווערדן
דיזי איניק אלזוא גנענט · וויל זיא אויט דער
איינונג דט זיא אליין חסידים ווערן אונ׳ אלי
אנדרי נוצרים לויטר רשעים · אלי דיא יעניגן
וועלכי פון תפל אמונה וונדרליך צו אינן זיך וואלטן
ארבק זיין · נאך איין מאל האבן טובל געווזן ·
אונ׳ דרום הייסן זיא אנאבאפטיסטי · כלומר ·
טובלים עוד · דיא דא דיא טבילה אשנה זיין
אונ׳ נאך איין מאל טובל זיין · זיא האבן וואול
נאך מער מינות אונטר זיך · ויא ווייטר אין
דען אנדרן עקרים פאלגן וירד · אליין וייל
דיזט דאס גרעסטי איזט · זוא ווערדן זיא דא
פון גנענט : אויך טייטש הייסן זיא ווידר
טויפר: אויב נון גלייך זוא וואול לוטיר זעלבשט
אלז אנדרי נאך אים דיזה כתה פר ווארפן האט
זוא האט זיא זיך דאך אתפשט געוועזן · אונ׳
וואונן פיל דא פון אין האלאנד אונ׳ אנדרן פרייאן
מקומות · זונשטן אבר וזן זיא זיך בשתיקה
האלטן : זיא ווערדן אויך גנענט אינאניטטן :
דער אן פאנג פון דיזן מינות איזט טוין גמאכט
ווארדן בייא דעם מינות פון נובאטיאני אין
אפריקא אונ׳ צו רוים : וואו פון דער נאך אין
דעם צוועלפטן עיקרווירד גמעלדט ווערדן :
אין מטכנז אבר האט דיזט מינות אן גפאנגן

אין דען טאגן פֿון לוטיר · נעאליך צו
אינטטר :

עיקר ו

צום זעקסטן לערנן מיר · דט זאלכר גלויבן זאל גוטי פֿרוכֿט בריינגן · אול דט אן דיא מעטים טובֿים · וועלכֿי הק"בה גבאטן האט · טון מוז פֿון וועגן דען ווילן פֿון גאט · ניכֿט דט מיר אונז פֿר זיכֿרן וואלטן דורך זאלכֿי ווערקי דיא גרעכֿטפֿערטיגקייט פֿאר גאט צו פֿר דינן : דען מיר עמפפֿאנגן דיא פֿר געבונג אול דיא גרעכֿטפֿערטיגקייט דורך דען גלויבן גלייך וויא עס דיא ווארטי פֿון דעם משיח זעלבסט בזייגן · ווען ער גשפראכֿן (בסורה טובֿה דורך לוקאס סימן י"ז פסוק י׳) ווען מיר אליס גטאן האבט · זא שפריכֿט · מיר זיין ניכֿטש נוציגי קנעכֿטי : עבן אזוא לערנן דיא חכֿמים הראשונים : דען אבראזיאוס זאגט · דיזט איזט בשלאסן בייא גאט · דט איין איגליכֿר · דער אן דעם משיח גלויבט זעליג ווערדי · אהני ווערקי · זונדרן דורך דען גלויבן אליין בחינם עמפפֿאנגט ער פֿר געבונג דער זינדן :

עיקר ז

צום זיבנדן לערנן מיר · דש אלי ציט איינה
קהלה קדושה זיין אונ' בלייבן מוז :
איינה קהלה קדושה אבר איזט איינה פר זאמלונג
פון דען גלויביגן · בייא וועלכר דיא בשורה
טובה פון דעם משיח רעכט געלערנט ווירד ·
אונ' דיא זאכן · וועלכי הקב"ה צום צייכן פון
דעם ברית החסד געגעבן · רעכט נאך דער
תורה פון ברית החדשה פר וואלטיט ווערדן :
דען דיזט איזט גנוג צו דער ווארהאפטיגן
איינגקייט פון דען קהלות דער משיחיים ·
דש מין העליגליך נאך דעם רעכטן פירוש דיא
בשורה טובה גדרשת ווירד · אונ' דיא צייכן
פון דעם ברית החסד אדר גנאדן פר בונד
אויש גטיילט ווערדן · אונ' עש איזט ניכט דא צו
ניטיג דש איבראל איינרלייא חוקים אדר מנהגים
וועלכי מענשן האבן אתקן גוועזן זאלן גהאלטן
ווערדן · גלייך וויא דער משולח פאול
גזאגט האט אין זיינם בריב אן דיא גלויביגי
צו עפיזום סימן ו' · איין גלויבן ·
איינה טבילה · איין גאט · אונ' איין
פאטר צו אלן :

עיקר ח

צום אכטן · אויב טון דיא קהילה דער משיחיים איינגטליך ניכטט אנדרשט אייזט אלז איינה פר זאמלונג פון דען ווארהאפטיגן גלויביגן אונ' הייליגן · דאך · וויל אין דיזם לעבן פיל פאלשי משיחיים אונ' טאייליכר זיין · זוא זיין דיא זאכן ווענכי לום לייכן דט גנאדן פר בונדט גברויכט ווערדן גלייך וואל קרעפטיג · אויב זיא טון דיא יעניגי · וועלכי זיא פר ריכטן · ניכט פרום זיין · אונ' דיזט נאך דעם אויט טפרוך דש משיח אלז וועלכר גזאגט · דיא סופרים אונ' דיא פרושים זיצן אויף דעם שטול פון משה וגומר : אלזוא בלייבן דיא לייכן פון גנאדן פר בונד · אונ' דיא דרשה פון דער בטורה טובה פון וועגן דער אן ארדנונג אין בפעהל פון דעם משיח קרעפטיגליך · אויב זיא גלייך דורך ביזי משרתים פר ריכטיט ווערדן :

דעשט וועגן ווערדן פר ווארפן דיא איניס וועלכי דאנאטיסטי הייסן · אונ' אלי אנדרי דער גלייכן · וועלכי אנדרשט לערנטן :

דאנאטישטי

פירוש המלות זרות

דאנאטישטי פון איינם אב בית דין אונ' ראש הקהל פון דען נוצרים צו קארטאגא אין אפריקא · דער דונאטוס הים · דער האט עבן צו דער צייט איינות אן געפאנגן אין אפריקא אלז אריאוס אין אזיא · נעמליך צור צייט דס קיסר קונסטאנטינוס : אונ' אויב גלייך דער קיסר זיך האט מטריח געוועזן דיזט זיין איינות אויס צו רויאן · זא האט עס דאך ניכטס העלפן וואלן · ביז ענדליך דער תוגר איז תקיף געווארדן אונ' דיא אטלה אין אפריקא ערהאלטן · דא זיין זא וואול דיא איינים אלז אנדרי נוצרים דא זעלבסט מאט אויף דען טורט פר פילגט ווארדן :

עיקר ט

צום ניינטן לערנן איך · פון דער טבילה דס זיא ניטיג זייא צו דער זעליגקייט · אונ' דס דורך דיא טבילה דיא גנאדי גאטס אן געבאטן ווערדי · אונ' דס דיא קלייני קינדר אוין נטבל ווערדן · אלז וועלכי דורך זאלכי טבילה צו גאט גנאהט אונ' אין זייני גנאדי אויף גנומן ווערדן :

דעשט וועגן ווערדן דיא איניס פֿר ווארפֿן ·
וועלכֿי דיא טבֿילה ווידר הוילן ·
(אנאבפטיטטא) אלז וועלכֿי לערנן דט אן קליינה
קינדר ניכֿט זאל טובֿל זיין · אונ׳ דט דיזעלביגי
אן טבֿילה קענן זעליג ווערדן :

עיקר י

צום לעהרן · פֿון דעם חוק · דער דא
געהערט צו דען צייכֿן פֿון דעם גנאדן פֿר
בונד אונ׳ גנענט ווירד דיא נאכֿט מאלצייט דט
הערן (משיח) לערנן איר · דט דער גוף אונ׳
דאט דם פֿון דעם משיח באמת אונטר דער
גשטאלט פֿון ברויט אונ׳ ווין (חעלכֿט בייא דער
עבֿודה פֿון דיזם חוק גברויכֿט ווירד) געגן
ווערטיג זייא · אונ׳ דא אין דיזר עבֿודה אויט
גטיילט אונ׳ גנאסן ווירד : דעסט וועגן ווערדן
אלי פֿר ווארפֿן דיא אנדרשט לערנן :

עיקר יא

צום איילפֿטן לערנן איר פֿון דער ווידוי (בלטון
מטכנא בייכֿט) דט מן אין דען בתי כנסיות
(בלטון מטכֿנא קירכֿן) נוויטן זיך אונ׳ נוויטן דעם
כוהן זייני חטאים זאל אודה זיין אונ׳ פֿון אים
דיא פֿר זיכֿרונג פֿון כפרת החטאים ערלאנגן
אונ׳

אונ׳ דיזן מנהג ניכט פאלן לאזן · אויב טון אן
דער ווידוי זעלבשט ניכט ניטיג איזט אלי שגיאות
עוונות אונ׳ פשעים בפרטית צו ערצילן · דיא וויל
דאך זאלכש ניכט מיגליך איזט · וויא דער פסוק
זאגט תהלים י״ט שגיאות מי יבין · ווער קאן
דיא אויסגרייפן פריבן וגומר :

עיקר יב

צום צוועלפטן פון דער תשובה לערנן איך ·
דש דיא יעניגי · וועלכי נאך דער טבילה
(טויף) גזינדיגט האבן · צו אלר צייט · ווען
זיא נור תשובה טון · פר געבונג דער זינדן
ערלאנגן · אונ׳ דש דער כהן אינן דיא פר
זיכרונג דא פון ניכט פר איידן זאל : עש
בשטיט אבר דיא תשובה אויש צווייא טייל ·
דער ערשטי איזט איין צו בראכן הערצן אונ׳
חרטה · אדר דיא שרעקן דש ביזן הערצנש אונ׳
גמיטש נאך דעם דיא זינדן ערקענט ווארדן :
דער אנדרי טייל איזט דער גלויבן · וועלכן
דער חוטא אלזוא ערגרייפט אויש דער גוטן
באטשאפט פון דעם משיח · אדר דורך דיא
פר זיכרונג פון סליחת החטאים · אונ׳ דא
בייא גלויבט · דש דורך אונ׳ פון וועגן דש
משיח דיא זינדן פר געבן ווערדן · אונ׳ דיזר
גלויבן

גלויבן שריטטיט דאס הערץ אונ׳ דאס גמיט ז
אונ׳ בשירמט עס פֿון דען שרעקן :

נאך דיזם מוז אונז איינה פֿרבעסרונג פֿאלגן · נעמליך אן אונז (בכל מה דאפשר) פֿון זינדן אב ווייכֿן · אונ׳ מעשים טובים טון · דען דיזס זאלן דיא פֿריכֿטי פֿון דער תשובה זיין · גלייך וויא יוחנן שפריכֿט אין דער בשורה טובה דורך לוקאס סי׳ ג׳· טוט מרך ברינגט פֿריכֿטי דיא דא ווירדיג זיין צו דער תשובה :

דעשׂט וועגן ווערדן פֿר ווארפֿן אלי מינים דיא דא לערנן דס דיא יעניגי · וועלכֿי איין מאל ווערן גרעכֿטפֿערטיגט גווארדן · ניכֿט ווידר קענטן דען רוח הקודש פֿר ליהרן : אויך ווערדן דיא יעניגי פֿר ווארפֿן · וועלכֿי בהויבטן וואלן · דס מייניגי מענשן זוא פֿולקומן אויף דיזר וועלט ווערדן · דס זיא גאר ניכֿט מער זינדיגן קענטן :

אויך ווירד פֿר ווארפֿן דיא כיתה דיא גנענט ווירד נובאטיאני · אלז וועלכֿי דענן יעניגן · דיא נאך דער טבילה (טויף) גזינדיג האבן אונ׳ ווידר תשובה צו טון פֿר לאנגטן · ניכֿט וואלטן דיא פֿר ציכֿרונג פֿון פֿרגעבונג דער זינדן מיט טיילן :

אויך ווערדן דיא פר ווארפן · דיא דא
ניכט לערנן דש מן מוז דורך דען גלויבן
(אן דעם משיח) פר געבונג דער זינדן ער
לאנגן · זונדרן זאגן · דש זאלכש געשעהי דורך
איינגי זכיות פון וועגן דער מעשים טובים :
אויך ווערדן דיא פר ווארפן · וועלכי גלויבי
כלים בייא דער תשובה פאר טרייבן
אונ׳ זאלכי פאר ניטיג האלטן דיא איביגי שטראף׳ ·
אדר אויך נור דיא שטראף׳ אין דעם גהינם
דא דורך מכפר צו זיין :

פירוש המלות זרות

נאוואטיאני קומן הער פון צווייא איינים ·
איינר וואר אויש אפריקא | אונ׳
היס נאוואטוס · אונ׳ דער אנדרי וואר אויש
רוים אונ׳ היס נוואנטיאנוס : דיזש געשאך אין דעם
דריטן דור נאך ישוע : זיא האבן אויך דען
אן פאנג געמאכט צו דעם מינות · דש אויך דיא
אנדרי נוצרים · וועלכי זיך צו איין וואלטן
בהעפטן נאך איין מאל מוזטן נטבל ווערדן ·
ווי מן טון פאר בייא דעם פינפטן עקר אן
גצייגט ווארדן :

עיקר י״ג

צום דרייצעהנדן · פֿון דעם געברויך דער
זאכֿן · דיא צום צייכֿן דט גנאדן
פֿר בונדט זיין׳ לערנן איר · דט דיזעלביגי איין
געזעצט וואָרדן ניכֿט נור דעשט וועגן · דא מיט
זיא צייכֿן זיין · דא בייא אן דיא מטיחיים
(נוצרים אדר קריסטן קענן ועלכֿי זונדרן דט זיא
צייכֿן אונ׳ צייגניס זיין ועלכֿטן פֿון דעם ווילן גאטש
געגן אונז · אום אונזרן גלויבן דא דורך צו ערוועקן
אונ׳ צו שטערקן :
דארום וויד ערפֿאָרדט , דט דיזעלביגי
רעכֿט געברויכֿט ווערדן · נעמליך
אלזוא · דט אן דא בייא גלויבט אן דיא יעניגי
הבֿטחות אונ׳ פֿר הייסונגן · וועלכֿי דאדורך
פֿאר געשטעלט אונ׳ ורואז ווערדן :
דעשט וועגן ווערדן דיא פֿר ווארפֿן · וועלכֿי
לערנן דט דיא צייכֿן פֿון דעם גנאדן בונד גרעכֿט
מאכֿן · ווען אן זיא נור אויט געוואונהייט אלז איינן
מנהג געברויכֿט · אונ׳ לערנן ניכֿט · דט דא בייא
דער גלויבן ערפֿאָרדרט ווערדי · וועלכֿר גלויבט ·
דט דיא זינד פֿר געבן ווערדן דורך דאש
וואורויך דיא [illegible] ורואז זיין :

צום

עיקר יד

צום פירלעהנדן לערנן איר פֿון דעם סדר
אין דער קהלה · דש ניאמנד זאל אין
דעם בית הכנסת עפֿנטליך דרשן אודר דיא
לייכֿן פֿון דעם גנאדן פֿר בונד פֿר ריכֿטן · עס
זייא דען דש ער אורדנטליך כראוי איזט דא
אויט גווילט ווארדן :

עיקר טו

צום פֿונפֿלעהנדן · פֿון דען מנהגים אין דען
קהלות · וועלכֿי מענשן גמאכֿט האבן
לערנן איר · דש אן דיזע יעניגי מנהגים האלטן
זאל דיזא דא אן זינדי קענטי גהאלטן ווערדן ·
אונ׳ דא ניצליך זיין צו שלום ושלוה אונ׳ צום גוטן
סדר אין דער קהלה · וויא לאטל זיין אייניגי
פֿייאר טאג אונ׳ ימים טובים · אונ׳ דער
גלייכֿן :
דאך אונן דיא לייטי דא בייא ערמאינרט ווערדן ·
דש זיא איר גאיט ניכֿט דא מיט בשווערן
זאל · אונ׳ איינן אלז ווען זאלכֿי דינגי ניטיג ווערן
צו כפרת חטאים אונ׳ חיי עולם הבא :
איבר דיזט ווירד נאך בייא אונז גלערנט · דש
אלי מצות אונ׳ חוקים · וועלכֿי מענשן

האבן מתקן געוועזן אום דאדורך השי' מכפר צו
זיין אונ' גנאדי צו פר דינן · דיא זיין ווידר דער
בשורה טובה אונ' ווידר דיא תורה פון דער
אמונה אן דעם משיח :
דעשט וועגן זיין דיא גליבטי אונ' דיא אפנטליכי
מצוות פון אונטרשיידונג דער שפייזן
אונ' פון טאגן וגומר · דאדורך מן פר מיינט
זכיות צו ערלאנגן · אונ' דיא זינדי מכפר צו
זיין · אן טיכטיג · אונ' ווידר דיא תורה פון
דער בשורה טובה :

עיקר טז

צום זעכצעהנדן · פון זאלכן זאכן · דיא צום
סדר העולם געהערן לערנן מיר · דש
אלי רעכטמעסיגי תקנות אין דער וועלט בסדר
המדינה אונ' אלי רעכטמעסיגי שררות זיין גוטי
ארדנונגן אונ' ווערקי פון גאט · אונ' דש עש
ניכט ווידר דיא תורה פון בשורה טובה איזט ·
דש דיא משיחיים (קריסטן) שררות אונ' דיינים
זיין · אונ' דיא זאכן ריכטן נאך דען גרעכטן
פון קיסר אונ' פון אנדרן (מלכים אונ' שרים)
דיא אין איינר איקליכן מדינה געברייכליך זיין ·
אונ' דש עש אין אויך מותר איזט דיא איבל
טעטר דן צו זיין במיתה · מיט גרעכטן
אורזאכן

מורזאכן מלחמה צו פיהרן · אונ' בעלי מלחמות צו זיין · עטוואס צו קויפן אונ' צו פר קויפן · מיט רעכט עטוואס אייגנים פאר זיך צו האבן · צו טווערן ווען עס ניטיג איזט · דען טררות צו געבן וואס אין גביהרט · אונ' איינה פרויא צו נעמן :

היער ווערדן דיא מינים אנאבאפטישטא פר ווארפן · אלז וועלכי לערנן דאס אלי דיזי ערלויבטי זאכן קיינם משיחיי (קריסט) מותר זייא :

אויך ווערדן דיא פר ווארפן · דיא לערנן דאס דיא פאלקוואנהייט נאך דער תורה פון דעם משיח ניכט זייא דיא פורכט פאר גאט אונ' דער גלויבן · זונדרן איין דאס זיא בשטיזי דאררינן · ווען אן כל אשר לו אלי נכסים אלי קרקעורת אונ' אלן עושר פר לאזט : דען דיא תורה פון דעם משיח לערנט ניכט איינה זאלכי גרעכטיגקייט · דיא אין דברי עולם הזה אונ' פון אויסן ווענדיג בשטיט · זונדרן איינה זאלכי גרעכטיגקייט · דיא אין ווענדיג אין דעם הערצן איזט · אונ' איזט דא בייא ניכט אבטל דיא יעניגי זאכן · דיא צום סדר העולם אונ' דרך ארץ געהערן פון וועגן דס יישוב אונ' קיום העולם · פיל מער פרלאנגט אונ' פאדרט דיא

תורה פֿון משיח דש אין אלי דיזי סדרים אונ׳ מנהגים היטן אונ׳ ערהאלטן זאל אלז זאלכי תקנות דיא פֿון הקב״ה הער קומן · אונ׳ דש אין מין זאלכן תקנות אהבה אונ׳ אחווה אונ׳ מעשים טובים זאל זעהן לאזן : דארום זיין דיא משיחיים (קרישטן) שולדיג דער תורה משועבד צו זיין · אונ׳ אירן גבאטן צו געהארכן עש זייא דען דש זיא וואש גביטן זאלטן דאש דא זינדליך ווערי : דען ווען דאש גבאט פֿון דער תורה אין זינדי ניכט גשטעהן קאן · זא איז אין גאט מער געהארכן אלז דען מענשן · וויא דער פסוק זאגט אין דען מעשי השלוחים סימן ד׳ :

עיקר יז

צום זיבנצעהנדן לערנן מיר · דש דער משיח ישוע אין דען לעצטן טאגן פֿון דער וועלט ערשיינן ווירד צו ריכטן · אונ׳ ער ווירד אלי טויטן אויף וועקן · דען רעכטן גלויביגן אונ׳ דען אויש ערווילטן ווירד ער געבן דאש איביגי לעבן אונ׳ איביגי פֿריידי · דיא בוזי מענשן אבר אונ׳ דיא שטנים אונ׳ שדים ווירד ער צום גהינם פֿר אורטיילן · וואו זעלבשט זיא לעוואי ער זאלן גפייניגט ווערדן :

דעשט

דעשט וועגן ווערדן דיא אנאבאפטיטטא פר
ווארפן · אלז וועלכי איינן · דט דיא
טטנים אונ' טדים אונ' דיא רטעים · וועלכי
צום איביגן גהינם זיין פר אורטיילט ווארדן :
ניכט איביג זאלטן דיא פיין אויט טטין זונדרן
איין מאל צו קינפטיג זיין דא פון ווידר בטירמט
צו ווערדן :

עש ווערדן אויך אלי סברות פון דען יהודים
פר ווארפן . וועלכי אויך איזונדר פון
אייניגן ערנייארט ווערדן · דט נעמליך פאר
תחיית המתים דיא צדיקים ווערדן בעולם הזה
דיא ממשלה האבן וויא מלכים · אונ' ווערדן אלי
רטעים פר טילגן :

עיקר יח

צום אכטצעהנדן · פון דער בחירה אדר פון
דער פרייאן ערוויילונג דט מענטן צעדין
איר · דט דער ווילן פון דעם מענטן אייניגי
פרייהייט האבי פאר מענטן וואול גפעליג צו
זיין · אין דרך ארץ · אונ' אויט צו ווילן זאלכי
זאכן · דיא אן מיט דעם שכל בגרייפן קאן ·
אבר דיא פרייאוויילונג פון דעם מענטן האט
קיין פר מעגן אן פעולה פון דעם רוח הקודט
פאר גאט וואול גפעליג צו ווערדן · נעמליך

(גאט ליב צו האבן בכל לב ובכל נפש ובכל
מאוד) · זיך פאר גאט רעכט צו פירכטן ·
אדר צו גלויבן · אדר דען אן גבארנן יצר הרע
מיט דעם הערצן צו ווערפן · זונדרן זאלכש
גשיכט דורך דען רוח הקודש (היילגן גייסט)
וועלכר דורך דאס ווארט פון גאט געבן וירד ·
דען אלזוא שפריכט דער שליח פולוס אין דעם
ערשטן בריב אן דיא קהלה צו קורינטוס · דער
מענש פון נאטור פרנעמט ניכט דאס יעניגי ·
וואס פון דעם רוח גאטס איזט :
אונ' דא מיט אן ערקענן מעכטי דש היער
מין ניכטס נייאס גלערנט ווערדי זא וואלן
מיר מעלדן וואס דיא חכמים הראשונים אין דען
ערשטן דורות דא פון גלערנט האבן :
אונ' נון · דאס זיין דיא ווארטי פון דעם
גרויסן חכם אונ' קדוש אויגושטינוס ·
וועלכי ער אין דעם ספר וועלכש ער גנענט
האט היפאגנאזטיקון אלזוא שרייבט · מיר
בקענן דש אין אלן מענשן דיא בחירה אדר
פריימהייט אין מירם ווילן איזט · דען אלן מענשן
איזט יוא מטבע פר שטאנד אונ' פר נונפט אן
גבארן · אבר זיא האבן קיין יכולת פון זיך
זעלבסט זאלכי זאכן אן צו פאנגן אדר צו פול
בריגן · דיא דא צו גאט געהערין · אלז נאטן

גאט

פירוש המלות זרות

אויגושטינוס איזט איין שם עצם פון איינם גרויסן תנאי דער נוצרים · דיזר וואר גבארן צו טאגאזטי אין אפריקי · אין דער מדינה דיא פאר דיזן הים נומידיא בשנת שנ"ה למנין הנוצרים · אדר ארבע אלפים קי"ד למנין היהודים · זיין פאטר וואר איין גוי אונ' אויב טון זיינה מוטר איינה אשה חשובה גוועזן איזט אונ' אן ישוע גגלויבט · זא בליב דיזר איר זון דאך איין גוי · וויא מן צו זאגן פפלעגט ברא כרעיה דאבוהי : אונ' וויל ער איין גרויטר בריה גוועזן איזט אין דעם פילוסופיא אונ' דא בייא איין פקיח · זא האט ער נאך אלז איין בחור אויף פילי ישיבות בפרהסיא דיא פילוסופיא אלאר גוועזן מיט גרויסן כבוד · ביז ער אויך נאך רוים גקומן איזט · אונ' דא זעלבט כהאי גוונא גרויסן כבוד איין גליגט : ביז ער על דרך נפלא איזט בוואוגן ווארדן איין נוצרי צו ווערדן : דען אלז ער איין אמאל אין זיינם גארטן וואר · דא קאם אים פאר אלז ווען ער איינה שטים הערטי פון איינם קינד · דאס בלשון רומי זאגטי · היב אויף אונ' לעזי · היב אויף אונ' לעזי : דא שטונד ער אויף אונ' נאם

איינה

גאט ליב צו האבן בכל לבבך ובכל נפשך ובכל
מאוד · זיך פאר אים צו פירכטן · זונדרן זיא
האבן נור אליין דיא בחירה גוטש אדר בייזש צו
טון אין אילי דעלאא אדר דברי חיי עולם הזה :
דורך גוטש טון פר שטיא איך דאש יעניגי ·
וואש אויש דער טבע העך קואט · לאטל · וואלן
אדר ניכט וואלן צו אקרן · צו עשן · צו טרינקן ·
וואלן צו איינם פריינד גיאן אדר ניכט · איין
קלייד אויש צו ציהן אדר אן צו ציהן · צו בויאן ·
איינה פרויא צו נעאן · איינה אלאכה צו טרייבן ·
און דער גלייכן עטוואש ניצליכש און גוטש צו
טון · ועלכי דאך אן השגחה פון הש״י ניכט
זיין · נאך בשטיאן קענן · זונדרן פיל מער אלי
דינגי האבן אויש אים אן גפאנגן און דורך אין
זיין זיא נאך : דורך בייזש טון פר שטיא איך
ווען איינר וויל עבודה זרה דינן · אדר איינה
רציחה טון וכו׳ :
דעם נאך ווערדן דיא איניס פילאגיאני פר
וואַרפן · און אויך [אנדרי ועלכי
לערנן · דש איין בן אדם קענטי אויש
אייגן יכולת אן הילף פון רוח הקודש הש״י
ליב האבן בכל לבבך ובכל נפשך ובכל
מאוד וכולי :

אייגה עטריס וארבע אין דיא האנד אונ׳ אאכטי
זיא אויך · אונ׳ וויא ער הין איין זאך · פאנד
ער דען פסוק אין דעם בריב פון סוילוס אן
דיא רוואייר סיאן י״ג דא עס פסוק י״א הייסט ·
אן זאלטי ניכט אין דען חדרים בזנועה אלרלייא
חולפות אונ׳ טערורות טרייבן וגומר : וויל
ער נון אפטר אלז איין גוי דער גלייכן עבירות
ווירד גטאן האבן · דא וואר ער שב אל לבו ·
אונ׳ גינג הין אונ׳ וואר זיך אגייר צו דען נזרים
אונ׳ וואר איין צדיק גאור : ער איזט וואט
בעל כרחו צום אב בית דין גוועלט ווארדן צו היפא
אין אפריקא · אילונד בונא גנענט : ער האט
אפלפל גוועזן ווירד דיא גרעסטי איניס אונ׳ פילי
ביכר פון וויכוח ווירד זיא גטריבן : אונ׳ איז
גשטארבן בן פ״ד שנים :

עיקר יט

צום נייצעהנדן פון דער סבה פון חטא אדר
וואו דיא חטאים הער קואן לערנן איר ·

דש אויב גלייך הק״בה דיא גאנצי טבע פון אלן
בריות גשאפן האט אונ׳ נאך ערהאלט · וואו
ווירקט דאך דער פר קערטי וויל דיא זינדי אין
אלן ביזן · אונ׳ אין אלן דינ׳ דא הק״בה כביכול
פר אכטן · וויא דען אויך דער ווילן פון טטן

אונ׳ פון אלן רשעים אויז בייז צו טון · וועלכר
טוין זיא באלד זיך צום בייזן גקערט האט · אלז
הטי׳ ברוך הוא דיא האנד פון אים אב גטאן ·
וויא דער משיח שפריכט אין דער בשורה טובה
דורך יוחנן סימן ח׳ · דער שטן רידיט ליגן
אויז זיך זעלבשט :

עיקר ב

פון דער אמונה · אונ׳ פון מעשים טובים :

עש ווערדן דיא אונזריגי פעלשליך אן
גקלאגט · דש זיא זאלטן פר ביטן מעשים
טובים צו טון : דען אירי ספרים פון עטרת
הדברות אונ׳ פון אנדרן מצוות דיא בווייזן דש
זיא פון גמילות חסדים אונ׳ מעשים טובים
נ׳צליך בריכטיט אונ׳ פר מאנט האבן :

פון דיזן זאכן האט אן פאר דיזם ווייניג
גדרשת · זונדרן אן האט נור לויטר שבוטים
אונ׳ לויטר זאלכי מעשים צו טון בפוילן · דיא
ווייניגי ניטיג זיין · לאנגז פאר דיזם האט אן דען לייטן
אלז מעשים טובים צו טון גבאטן גווישי חגות צו
האלטן · גווישי טאג צו פאסטן · גווישי חברותות
צו האלטן באהבה ואחוה · גווישי רייזן צו טון ·
אויך גווישי קברי קדושים צו גין אדר צו דען
זעלביגן מתפלל צו זיין · דש אן דיא טניר

קרעגן

קרענץ דראן רונדי קיילכן גלויגן · זיין פון
האלץ אדר פון אנדרי זאכן · אונ׳ רויזן גנענט
ווערדן · אפט אעכטי הרוס ציהן · (דאש
הייסט אן זאלטי זוא פיל מאל איינה תפילה טון
אלז קיילכן אן דער שנור אדר אן דעם קראנץ
גלויגן זיין · אונ׳ ווען אלי קיילכן גזאלט ווערן אונ׳
אן פאנגט נאך איין אדר מער מאל אן · דאש
ווערי איינה גרויטי סגולה) אדר אויך זיא האבן
דאש פאר מעשים טובים אויש גגעבן ווען אן
איין נדר טעט איין גלח צו ווערדן אונ׳ דעש גלייכן
מער : זאלכי און ניצליכי ווערקי פרייזן אונזרי
שונאים נון מער ניכט זוא זער הויך · אלז זיא
פאר דיזן גטאן האבן : אונ׳ איבר דיזש זוא
האבן זיא אויך אילויד גלערנט עטוואש פון דער
אמונה שלאה צו רידן · וואו פון זיא דאך און
דען פאריגן צייטן גאר ניכטש גרדטת האבן :
אויב זיא גלייך דאך נאך ניכט אויף הערין צו פר
פינשטרן דיא תורה פון דער אמונה שלאה אונ׳
אמכן דיא גאיטר צווייפל האפטיג אין דען זיא
לערנן · דש און דורך מעשים טובים כפרת
החטאים פר דינן אונז · אונ׳ לערנן ניכט · דש
דער בן אדם אליין דורך דיא אמונה שלאה פון
וועגן דש משיח סליחות החטאים מקבל איזט ·
וועלכי לערנונג מער נחאה אונ׳ מער גווים הייט

אין דעם הערצן ווערקט · אלז ווען אן לערנט
אליין אויף מעשים טובים זיך מבטיח צו זיין :
ווייל נון דיא לערנונג פון דער אמונה שלמה ·
וועלכי דאש פאר נעמשטי שטיק איזט
אין דער אמונה דער משיחיים · זא לאנגי
צייט האט דאר נידר גלעגן · וויא כל עולם אוז
מודה זיין · נעמליך דש אן קיין ווארט געמעלדט
האט פון דער גרעכטפערטיגקייט אויט דעם
גלויבן (אן דעם משיח) זונדרן נור גרדטת
דש אן מעשים טובים טון זאל · זא האבן
אונזרי חכמים פון דיזה זאכי אלזוא דיא קהלות
אורדיך גוועזן · וויא פאלגן ווירד :
ערשטליך דש דיא מעשים טובים ניכט קענן
הקב"ה מכפר זיין אדר סליחת החטאים אונ'
חסד אדר דיא גרעכטפערטיגקייט ערלאנגן ·
זונדרן דש אן זאלכש עמפפאנגי אליין דורך
דען גלויבן · נעמליך ווען אן גלויבט דש אן פון
וועגן דש משיח סליחת החטאים אונ' חסד פון
הקב"ה מקבל איזט אלז וועלכר (משיח) אליין
גנוגט איזט צום פר מיטלר אונ' צור כפרה ·
אונ' דורך וועלכן הקב"ה אויש גזאנט ווירד :
דערא האלבן · ווער זיך נון מבטיח איזט
אויף דיא מעשים טובים · אונ' איינש
דארורך דען חסד ביים השי' צו פר דינן · דער
זעלביגי

זעלביגי פֿר אכפֿיט דיא זכיות אונ' דען חסד
פֿון משיח · אונ' זוכט אן דען משיח · נור אויש
אענטליכן יכולת איינן וועג צו גאט · וועלכט
ווידר דיא תורה פֿון דער בטורה טובה איזט ·
דען דער משיח האט פֿון זיך זעלבשט גזאגט ·
איך בין דער וועג · דיא ווארהייט אונ' דאש
לעבן :

דיזי תורה פֿון דער אמונה שלמה ווירד זער
אפֿט אונ' קלאר אין דען כתובים פֿון
דעם משולח פאולוס גלערנט · זונדרליך אין דעם
בריב אן דיא גלויביגי צו עפֿיזום · וואו זעלבשט
אין דעם אנדרן קאפיטל אלזוא שטיט · איר
זייט זעליג גוואורדן אויש חסד · דורך דען
גלויבן · אונ' דיזש איזט ניכט אויש אייך ·
זונדרן עש איזט איינה גאב פֿון גאט · ניכט
אבר אויש דען מעשים טובים · דאש איט זיך
קיינר בריהאן מעכטי וגומר :

אונ' דאש איט ניכט איאמנד אויף אונז מעכטי
מחרף זיין אלז ווען איר איינן נייאן פירוש
גמאכט העטן איבר דיזי ווארטי פֿון דעם משולח
פאולוס · זא וואלן איר דיזש בווייזן איט דעם
צייגנים פֿון דען תנאים אין דען ערשטן דורות ·
וואורויש אן זעהן זאל דש דיזי דאש איט אמיכם
זיין : דען אויגוסטינוס איזט אין פֿילן ספֿרים

אפלפן פון דער גנאדי אונ׳ דער גרעכטפערטיג
קייט אויט דער אמונה טלאה · אונ׳ רידט
ווירד דיא זכיות פון מעשים טובים : גלייך
פאלט האט אויך גלערנט נאך איין עלטרר תנאי
מיט דעם נאמן אמברזיאוס · אין דעם בוך ·
וואו ער האנדלט פון קריאת הגויים אל המשיח ·
אדר פון דער תשובה דער גוייס · אונ׳ אן
אנדרן ארטן מער : דען דא זעלבסט שפריכט
ער אלזוא · מן אייזט דיא גאולה דורך דאט
בלוט פון דעם משיח אונזן אונ׳ אבזה וגו׳ · ווען
מן זאגן וויל · דט דיא גרעכטפערטיגקייט
פאר גאט · דיא אויט חסד גשיכט · דורך
פאר. העדר גיאנרי זכיות פון מעשים טובים ער
לאנגט ווערדי · דט אלזוא דיא גרעכטפערטיגונג
ניכט זייא איין ווערק פון הק״בה · דער עט אויט
זסר חנם טענקט · זונדרן איין ווערק פון דעם
נן אדם · דער זאלכי מעשים טוט : דא דאך
זייא מעשים טובים ניכט דארפן בטל ווערדן
ווען מן דען היפך לערנט :

אויב נון גלייך דיזי תורה פון לזים אונ׳ קלים
פר אכטיט ווירד · זוא פינרן דאך זאלכי
לייטי דיא חרדים אונ׳ נכה רוח זיין · דט אין
דער זעליגי גרויטי נחאה אונ׳ אייזט פאר דער
נטאה : דען דאט הערן אונ׳ דאט גאיט פון

דען מענשן קאן דורך קיינרלייא ווערק צו שלום אונ׳ שלווה בייא זיך זעלבשט קומן · אלז נור אליין דורך דען גלויבן · דא ער נעמליך בייא זיך גאנץ גוויס בטוח איזט באמת ונכון · דש איז הק״בה זייא איין אב רחום וחנון · אונ׳ פאר אין איינה כפרה אן גנומן : גלייך וויא דער משולח פאולוס שפריכט אין דעם בריב אן דיא רומייר פרק ה׳ · ווען מיר נון דורך דען גלויבן זיין גרעכט ווארדן · זא האבן מיר פריד בייא גאט :

דיזה נחמה פון דער אמונה שלאה האט מן פאר דיזם אין דען דרשות ניכט הוריע גוועזן · זונדרן מן האט דיא גמיטר נור מענה אונ׳ אילר גוועזן מיט דער לערנונג פון מעשים טובים : דארום האבן דיא לייט אלירלייא מעשים פאר גנומן : דען עטליכי האט מיר גאיט אין דיא מדברות הין אין גיאגט · עטליכי אין דיא קלויסטר · אויש דעם בטחון אונ׳ אויש דער תקוה · דש זיא דא זעלבשט דורך דיזי זאכן ווערדן פיל חסד בייא הק״בה ערלאנגן · נאך אנדרי אבר האבן ווידר אנדרי זאכן אויש גדאכט אום דורך דיזעלביגי חסד אונ׳ כפרת החטאים צו פר דינן : דעשט וועגן וואר עש ניטיג דש דיזי תורה פון דער אמונה שלאה מן

דעם משיח ווירדום מן גפֿאנגן ווערדי קונד
געמאכט צו ווערדן דאז מיט דיא רעכטי בעלי
תשובה בלב נשבר ונכה רוח נחאה העטן ·
אונ וויסן מעכטן דש אן סליחת העוונות אונ׳
דען חסד בייא הקב״ה אונ׳ דיא רעכטפֿרטיגונג
איבר קומי אליין דורך דיא אמונה אן דעם
משיח :

איבר דיזש ווערדן אויך דיא האוניים אונטר
ריכטיט · דש אן היער ניכט פֿון איינם
זאלכם גלויבן רידיט · דער נור אין איינם וויסן
בשטיט · דער גלייכן אויך דיא שדים אונ׳
רשעים האבן · אונ׳ וועלכי אויך דיא מעטים
גלויבן · דיא זיך מיט ישוע צו טראגן · נעמליך
דש ישוע יסורים גליטן האבי אונ׳ ווידרום פֿון
דען טויטן מיט גטשאנדן זייא · זונדרן אן רידי פֿון
דעם וואהרהאפֿטיגן גלויבן · וואו דורך דער בן
אדם גוויס גלויבט דש ער דורך דעם משיח
חסד אונ׳ סליחת העוונות ערלאנגי · אונ׳ וואו
דורך אן גווים וויס · דש אן איינן אל חנון
האט דורך דען משיח · אונ׳ ערקענט אזוואז
הטי׳ אונ׳ רופֿט צו אים · אונ׳ איזט ניכט אן גאט
וויא דיא אומות העולם :

דען דער שטן אונ׳ דיא רשעים גלויבן דיזן
עקר פֿון סליחת העוונות ניכט · דארום

האבן זיא הטי׳ · קענן ניכט צו אים רופן · אונ׳
ניכטט גוטט פון אים האפן : אונ׳ אלזוא · וויא
אילונר גאעלדט איזט · רידט דער פסוק פון
דעם גלויבן · אונ׳ הייטט גלויבן ניכט איין זאלכט
וויסן · דער גלייכן דער שטן אונ׳ דיא רשעים
אויך האבן : דען אלזוא ווירד פון דעם גלויבן
געלערנט אין דעם בריב אן דיא עבריים סימן
י״א · נעמליך דט גלויבן זייא ניכט אליין דאט
וויסן פון איינר זאך על דרך משל · זונדרן
דאט ווארט גלויבן הייסט איינה צו פר זיכט אונ׳
בטחון צו הטי׳ האבן זיין פר שפרעכן צו עמפפאנגן:
אונ׳ אויך אויגוסטינוס ערמאנרט אונז דט איר
דאט ווארט גלויבן אין דער תורה פר
שטיאן זאלן דט עט הייסי איינה צו פר זיכט צו
גאט דט ער אונז גנעדיג זייא · אונ׳ הייסט
ניכט אליין איין וויסן על דרך משל · דער
גלייכן וויסן אויך דער שטן האט :
ווייטר ווירד געלערנט דט מעשים טובים זאלן
אונ׳ מוזן געשעהן · אבר ניכט דט אן
זיך זאלטי מבטיח זיין דא מיט דען חסד בייא
הקב״ה צו פר דינן · זונדרן אום גאטט ווילן אונ׳
צום פרייז גאטט : אבר פר געבונג דער
זינדן · אונ׳ דער שלום ושלוה דער נשמה אונ׳
איכה רפואה ווירד דורך דען גלויבן אליין איבר
קומן :

קומן : אונ׳ וייל דורך דען גלויבן אויך דער
רוח הקודש געגעבן ווירד · זוא ווירד אויך דא
דורך דאש הערץ גשטיקטר גוטי ווערקי צו טון ·
מער אלז צו פאר : דען דיא קרעפטן דש מענשן
זיין אן רוח הקודש פול פון ביזהאפטיגן מדות ·
דש זיא פיל צו שוואך זיין אלז דש זיא זאלטן קענן
זאלכי מעשים טובים אויש ריכטן · דיא פאר
השי׳ גפאלן מעכטן :

איבר דיזש זוא זיין דיא מענשן אן אמונה שלמה
אין דער גוואלט פון שטן · וועלכר זיא
אן רייצט צו פילי זינדי צו ביזי מחשבות אונ׳
הרהורים · אדר גאר צו אפן באהרליכי זיאות
אונ׳ מעשים הרעים : גלייך וויא איר דיזש זעהן
קענן אן דען חכמי הגוים אדר פילוזופים . אלז
וועלכי זיך פאר גנואן בצניעות אונ׳ בתם וביושר
צו לעבן · אליין זיא האבן זאלכש ניכט גקענט
אוליא מכוח אל הפועל זיין · זונדרן זיין פר און
רייניגט ווארדן דורך פילן אונ׳ אפן בארליכן פשעים
אונ׳ שערורות : זוא זער שוואך איזט דער בן אדם
אונ׳ זוא זער קאן ער לידי עוונות ונזיון ונסיונות
קומן · ווען ער ניכט דיא אמונה שלמה אונ׳ דען
רוח הקודש האט אונ׳ ווען ער זיך אליין דורך זייני
אייגני קרעפטי וויל מדריך זיין :

דעשט וועגן איזט דיא תורה פון דער אמונה
שלמה

שלמה ניכט צו בשולדיגן אלז ווען זיא פר ביטי
מעשים טובים צו טון · זונדרן זיא איזט פיל מער
משבח צו זיין · דש זיא לערנט בעסרי מעשים
טובים טון · אונ׳ לייגט נאך דאלז וויא אן מעשים
טובים טון קענטי : דען זונדר גלויבן אונ׳ זונדר
משיח איזט דיא טבע פון דעם בן אדם אונ׳ זיין
יכולת פיל צו שוואך מעשים טובים צו טון : דען ווען
איינר זונדר אמונה שלמה איזט · וואז איזט ער
ניכט רעכט מתפלל צו אים · ער קאן אויך ניכטס
גוטס פון אים האפן · ער איזט ניכט שומר
בשעת הנסיון והצרות · ער קאן דען דיא מצוה
ניכט מקיים זיין · ואהבת לרעך כמוך · דאס
זאלסט דיינן גזעלן ליבן אלז דיך זעלבסט · ער
קאן זיין שירות ניכט רעכט אויס ריכטן · בייזה
תאוות צו פר מיידן · זונדרן ער זוכט ליטר דברי
עולם הזה אונ׳ מענשליכן בטחון · אונ׳ פר לאזט
זיך דרויף : אלזו האבן אלי דיא בייזי תאוות
אונ׳ אלי מענשליכי הרהורים אין דעם הערץ דיא
ממשלה · ווען קיינה אמונה שלמה פון דש משיח
אונ׳ קיין בטחון צו הש״י דא איזט : דעסט
וועגן האט דער משיח זעלבסט גשפראכן אין
דער בשורה טובה דורך יוחנן סימן ט״ו · אן
מיך קענט איר ניכטס טון :

אמבראזיאוס

פירוש המלות זרות

אמבראזיאוס וואר אב בית דין אונ׳ ראש הישיבה צו אייזאנד אין
איטאליא · ער איזט איין גרויטר חריף גוועזן
אין לשון יון אונ׳ אין. לשון רומי אונ׳ האט פֿיל
ספֿרים גשריבן ווירד דיא דא צו אאליגטי איניס ·
ער איזט גבוירן צו טריר בשנת של״ג · אדר
למנין היהודים ד׳ אלפים צ״ג · אונ׳ האט פֿאר
הער גזאגט דיא צייט פֿון זיינם טוט · נעמליך
דש זיא זיין זאלטי פֿאר פסח שנת שצ״ו אדר ד׳
אלפים קנ״ו :

עיקר ח

צום איין אונ׳ צוואנציגסטן · פֿון דעם כבֿוד ·
וועלכֿן אן דען קדושים אן טון זאל לערנן
איר אלזוא · דש אן אן דיזעלביגי גדענקן זאל
דא איט איר אונזרי אמונה שטערקן · ווען איר
נעמליך זעהן וויא דענן זעלביגן גנאדי גשעהן
איזט · אונ׳ וויא אינן דורך דען גלויבן איזט
גהאלפֿן וואורדן · אונ׳ דא איט אן אויך איין
עקסעמפל נעאן ועלכֿטי פֿון אירן אעטים טובֿים
איין איקליכֿר נאך זיינם אעאר · לאטל דער
קיסר יר״ה אאג פֿאלגן דעם עקסעמפל פֿון דוד

המלך ע"ה · אונ׳ מלחמה פֿיהרן ווירד דען תוגר
אדר ישמעאלים · אום זיא פֿון זיינם מלכות
אב צו האלטן : דען ביידי זיין אין דער מלוכה ·
אונ׳ איר שירות איזט אירי עבֿדים צו בשירמן אונ׳
צו בשיצן ·

אבר עס ווירד קיינר אויס דער תורה בווייזן
קענן · דאס מן צו דען קדושים זאל
תפֿילה טון · אדר הילפֿי פֿון אינן צו ביטן : דען
עס איזט נור איין איינציגר געזעצט צור כפרה אונ׳
צור פֿרמיטלונג צווישן גאט אונ׳ צווישן דען מענשן ·
נעמליך דער מענש ישוע דער משיח · (אין
דעם ערשטן בריבֿ אן דען צדיק טימותיאוס
סימן ב׳) וועלכר איזט דער איינציגי מושיע ·
כוהן הגדול · דאס כפורת · אונ׳ דער איין
ביים גאט · אין דעם בריבֿ אן דיא רומיים
סימן ח׳ : אונ׳ דיזר איין אונ׳ מושיע האט
מיין צו געזאגט דש ער אונזרי תפֿילה ערהערן
וויל : דאס איזט אויך דיא גרעשטי עבֿודה
נאך דער תורה · דש מן דען זעלביגן ישוע
המשיח אין אלן צרות אונ׳ משאלות זאל פֿארטן אונ׳
אן רופֿן זאל : אין דעם ערשטן בריבֿ פֿון יוחנן
סימן ב׳ שטיט געשריבן · ווען איר זינדיגן זוא האבן
איר איין פֿארשפרעכר ביים גאט · דער דא
גרעכט איזט · נעמליך דען ישוע :

דיזש

עיקרי האמונה והתורה

דיזש איזט כמעט דער תוכן אונ' דער כלל פֿון
דער תורה וועלכי אין אונזרן קהילות צום
רעכטן אונטר ריכט פֿון דען משיחיים . אונ' צור
נחאה פֿאר דיא וועלכי נכה רוח אונ' לב נטבר
האבן . וויא אויך צור בעסרונג דער גלויבן
גדרשת אונ' גלערנט ווירד :

ב י ל א״ ו א

* * * * *
* * * *
* * *
* *
*

יסודי האמונה בקצרה
על פי השלוחים

דיא גרינדי פֿון דער אמונה קירצליך דורך דיא שלוחים פֿון ישוע ·

יסוד א׳

דער ערשטי גרונד האנדלט פֿון דער שעפפֿונג :

אני מאמין · איך גלויבי אן גאט דעם אלמעכטיגן פֿאטר · דער דא איזט בשעפפֿר פֿון הימל אונ׳ דער ערדן :

יסוד ב

דער אנדרי גרונד האנדלט פֿון דער גאולה דורך דען משיח :

אני מאמין · איך גלויבי אן ישוע דעם משיח זיינן איינציגן זון · אונזרן הערן · דער דא ענטפֿאנגן ווארדן דורך דען רוח הקודש · אונ׳ גבוירן פֿון דער יונג פֿרויאן מרים · אונ׳ דער (יסורים אונ׳ חליים) גליטן האט אונטר פאנציאוס פילאטוס · אונ׳ אויך דאש האלץ גהענקט · גשטארבן אונ׳ בגראבן · הין אונטר גנידרט אין דיא היל . אן דעם דריטן טאג

):(

ווידר אויף גשטאנדן פֿון דען טויטן · הין אויף
גשטיגן גען הימל · זיצט צור רעכטן הנט פֿון גאט
דעם אלמעכטיגן פֿאטר · פֿון דאנן ער קומן ווירד
צו ריכטן דיא לעבנדיגי אונ׳ דיא טויטי ·

יסוד ג

דער דריטי גרונד האנדלט פֿון דער קדושה ·

אני מאמין · איך גלויבי אן דען רוח הקודש ·
איינה קהילה קדושה דער משיחיים ·
איינה חברה פֿון דען קדושים · סליחת
העוונות תחיית המתים אונ׳ חיי עולם הבא ·
אמן :

(פֿון דיזן יסודות איזט צו וויסן · דש ניכט
אלי דיא ווארטי וויא זיא היער שטיאן פֿון
דען משלוחי ישוע הער קומן · זונדרן דיזעלביגי
האבן נאך מער בקיצר דיזי יסודות גפֿאסט אונ׳
גזאגט אני מאמין באב · בבן ורוח הקודש · וויל
אבר נאך דער צייט בעו״ה פֿיל איניג אויף גשטאנדן
זיין · אונ׳ אלירלייא אינות ווידר דיא תורה פֿון
ברית החדשה איין פֿירן וואלן · זא האבן דיא
חסידים אונ׳ אנשי האמעטה פֿון דען ראשי קהילות
הנוצרים נאך אונ׳ נאך אייניגי פסוקים דא צו גזעצט ·
אום דען יסוד רעכט אפֿרט צו זיין · אויף דש
דיא איניג קיין פתחון פה העטן : אונ׳ איזט

עס

עס דא איט עבן אזו צו גגאנגן אזו וויא ביים
דעם בטלופ פון דען ברכות אין דעם בית
המקדש · דען דא האבן זיך אלי ברכות אויט
גלאזן עד העולם : נאך דעם אבר דיא איניק
אקלקל גוועזן אונ׳ גזאגט עס זייא נור איין עולם ;
נעאליך עולם הזה אבר קיין עולם הבא · זוא
האבן דיא אנשי כנסת הגדולה מתקן גוועזן צו
זאגן מן העולם ועד העולם · אונ׳ האבן אויך
אתקן גוועזן דט איינר דען אנדרן אויף דער
גאסן גריסן זאל איט דעם שם דא פאר דיזם ניכט
אותר וואר דען שם דא בייא צו גברויכן ·
אונ׳ נאך אנדרי תקנות אער · וויא
צו זעהן איז אין דער ערשטן
אטנה פון פרק
הרואה :

* * *
* *
*

) : (

חילוף העקרים שנפלו בהם מחלוקות
בין האיוואנגיליקי ובין הדובקים
באפפיור :

נון קומן זאלכי עקרים אין וועלכן דיא מנהגים וויל
זיא ניכט נאך דער תורה (פֿון ברית הראשון
אונ' ברית החדשה) זיין פֿרענדרט
ווארדן :

פתיחה

(אין זעהי וואס פֿארן בייא דער ערשטן פתיחה
איזט גזאגט ווארדן)

ווייל דיא קהילות בייא אונז (איוואנגיליקי) אין קיינם עיקר אבוויכן פֿון דער רעכטן אמונה · דיא נאך דעם ברית הראשון אונ' ברית החדשה אונ' נאך דען דינים אונ' פסקים וועלכי דער כלל משיחיים אן גנומן האבן דיא אמונת אמת איזט · זונדרן זיא ענדרן אונ' לאזן נור וועק דיא יעניגי מנהגים · וועלכי ניכט נאך דער תורה זיין · אונ' וועלכי צום טייל פֿון זיך זעלבסט שלא בכוונה נאך אונ' נאך אויף גקומן זיין · אונ' צום טייל

טייל בכוונה או׳ בחזקה זיין אויך גריפֿטיט ווארדן ·
זוא איזט ניטיג דיזעלביגי צו ערלאזן · או׳ צו גלייך
דיא אורזאך צו זייגן · ווארום היערמין איינה
פֿרענדרונג צו גלאזן איזט · כדי אדונינו הקיסר
יר״ה ערקענן מעגי דש אן היערמין ניכֿט
במזיד אדר בפושע ווער דיא מאונה פֿון דען כלל
משיחיים (נוצרים) געהאנדלט האט · זונדרן
דש איר דורך דאש גבאט פֿון גאט וועלכֿט ביליך
העכֿר צו האלטן איזט אלז אלי מנהגים ·
זיין גלוואונגן ווארדן זאלכֿי פֿר
ענדרונג צו צו געבן :

* * * * *
* * * *
* * *
* *
*

אמר המדפיס וויל איינר דען פאלגנדן
עיקרים אייניגי פאר קומן
דיא זיך גרינדן אויף דער תורה פון ברית החדשה
אונ׳ פאלגליך דען יעניגן · וועלכי אין דער תורה
פון ברית החדשה ניכט בקיא זיין · אום בקאנט
פאר קומן מעכטן דש זיא ניכט איין אמל דען
יסוד אונ׳ טורט דא פון פר שטיאן ווערדן · צו
גשווייגן דש זיא דען הפרש צווישן דעם מנהג אמת
אונ׳ מנהג שקר זאלטן פריבן קענן · זוא וואלן איר
איין יעגליכן זאלכן עיקר אלי אמל פאר הער
בקילר אפרט זיין · דמאיט דער אמת דעטטא
בעסר ערקענט ווערדי . אונ׳ וויל נון דיזר צוויא
אונ׳ צוואנציגשטי עיקר · אין וועלכן בפרט דיא
מחלוקות צווישן דען איוואנגיליקי אונ׳ צווישן דעם
אפפיור אן פאנגן געמעלדט צו ווערדן · אויך פון
איין זאלכן ענין האנדלט · דאס דען בר ישראלים
אין בקאנט פאר קומן מעכטי אויב וואול דער יסוד
דא פון ברמז אין תורת משה ליגט · זוא זאל
ערשטליך פן דער גאנצן זאך עטוואש צו וויסן
גטאן ווערדן :
עש איזט ידוע לכל דש הקב״ה אין דעם ברית
הראשון צווייארלייא זאכן געגעבן האט צום
צייכן דש פר בונדט ; אדר וואורטן אן זאל ערקענן
דש דיא יהודים בני ברית פון הקב״ה זיין : דאש

ערשטי וואר דיא מילה · דאט אנדרי וואר דאט
קרבן פסח : נון איזט וואל בקאנט דט דיא
רבנים דען שבת אויך מיט צום צייכן דט פֿר בונדש
רעכֿנן · אונ׳ אלזוא דרייארלייא זאכֿן דאלו צילן ·
אליין וויל טון אן איינם אנדרן ארט · נעאליך
דער הקדמה צו דעם בריב̄ פֿון פויל אן דיא רוויים
בראיות גמורות איזט בוויזן ווארדן · דט דער
שבת ניכֿט דאלו גהערט · זוא בלייבט עט אויך
היער דאביינ דט נור צווייא צייכֿן בייא דעם
ברית̄ גוועזן זיין :
גלייך וויא אבר דיא מילה אן דעם גאנץ איין דאז
וואר צו דער מילה דיא דא גטעהן זאלטי
אן דעם הערצן · אונ׳ דאט קרבן פסח וואר איין
דאז אויף דען משיח · גלייך וויא אויך דיא גאנצי
גאולה אויט מצרים איין דאז וואר אויף דיא
איביגי גאולה דיא דורך דען משיח גטעהן זאלטי ·
וויא אן איינם אנדרן ארט אם ירצה השם זאל
דייטליכֿר גלייגט ווערדן · אלזוא זיין דאקיגן אין
דעם ברית החרשה צווייא אנדרי זאכֿן צום צייכֿן
גגעבן ווארדן · נעאליך דיא טבילה אן טטאט
דער מילה · אונ׳ איינה אנדרי עבֿודה אן טטאט
דט קרבן פסח · פֿון וועלכֿןביידן זאכֿן אירי
סודות̄ אונ׳ נסתרות̄ וואט זיא ברמז פֿארטטעלן ·
היער וייטר ניכֿטט קאן גזאגט ווערדן · כי

לאו כל מוחא סביל דא · זונדרן אוז בלייבן ביז
איין אנדר מאל · דא אן אפשר בפירוש דא פון
רידן ווירד :

דאך דמאיט דער פאלגנדי עיקר מעלכי בעסר
פרשטאנדן ווערדן · זוא איזט ניטיג נור
דאט מהות אונ׳ דען פשוט פון דער עבודה צו
מעלדן · וועלכש דיזש איזט : נעמליך דער משיח
האט קורץ פארהער עהיר ער איזט איבר געבן
ווארדן יסורים צו ליידן אונ׳ זייני זיל צום טויט אויש
צו שיטן · וועלכש וואר אן דער ערשטן סדר
נאכט . דא אן דט קרבן פסח צו עסן פפלעגטן ·
זיינן תלמידים געבאטן · דט מהיום והלאה ניכט
מער איין קרבן פסח צו זיינם זכרון געשחט אונ׳
געגעסן ווערדן זאלטי · אין דעם דיא לייט טון
דא וואר · אין וועלכר דיזר רמז אן אים זאלטי
ערפילט ווערדן · זונדרן אן מעלכי צום זכרון דט
ער זיין בלוט פר גאסן האט אויף דעם האלז פאר
אליר מענשן זינדי · אונ׳ דט אלי דיא אן אים בהיגן
טאמ׳ין זיין דורך דיא ביילן פון זיינם לייב געהיילט
ווערדן איין וויניג ברויט עסן · אונ׳ איין וויניג
וויין טרינקן · אונ׳ צוואר ניכט דוקא אלי יאר איין
מאל וויא דאט קרבן פסח · זונדרן זוא פיל מאל
אלז איין נכה רוח אונ׳ לב נשבר פר לאנגן ווירד
זאלכי עבודה צור נחאה אונ׳ צום בטחון פון כפרת
החטאים

החטאים צו גברויכן : דש ברויט זאל אן גימן
צום זכרון פון דעם גוף · אונ׳ דען וויין צום זכרון
פון דעם דם דאש פר גאסן איזט צו כפרת
החטאים · ווימ גראכט איזט : אונ׳ דיזש איזט
נור דאש מהות פון דער גראכטן עבודה בפשוט ·
איר איכות אונ׳ רעכטן טור אבר קענן איר היער
נאך ניכט מגלה זיין :

נאך דיזן פשוט האבן דיא משלוחים פון ישוע
דען סדר פון דיזר עבודה אלזוא ותקן
גוועזן : דער כהן האט וויין פאר זיך שטיאן אין
איינם כוס אונ׳ חלות אדר זונטטן איין מין להם
פאר זיך ליגן : דא דריבר אמכט ער דיא ברכה
אונ׳ דען קידוש · וועלכן דער משיח זעלבשט
האט איין גזעלט : דער נאך קואן דיא יעניגי ·
וועלכי זיך צו גברייטיט האבן צו דיזר עבודה · אונ׳
זיין מקבל אויש דער האנד פון דעם כהן איין ווינג
פון דעם ברויט אונ׳ וויין :

ווייל נון דיזי עבודה איזט צו אבנד צייט איין
גזעלט ווארדן · נעמליך בין הערביים ·
אלז דאש קרבן פסח פפלעגט גגעסן צו ווערדן ·
וויא איר פאר הער גהערט האבן · זוא ווירד
זיא גנענט סעודת ערבית הקדושה אונ׳ בלשון אשכנז
דאש הייליגי נאכט מאהל : אונ׳ וויל אן דיזעלביגי
עבודה מקדטוגים הער אויף דען טולחן אין דען

צתי כנסיות פר ריכטיט האט · וועלכר טולחן בלשון לעז אלט״ארי גנענט וירד · זאז ספלעגט אין זיא אויך צו הייטן עבודת המזבח הקדושה · בלשון לעז זאקראמענטום אלטאריז : אדר אויך גור זאקראמענט סתם : איר וואלן עט וייטר נור נאך זיינם אהות אונ׳ נאך דעם פשוט נענן אונ׳ עט הייסן אות הקודש · אויט דעם פאר הער גדאכטן טעם :

ווייטר אוז אן וויטן דט דיא צווייארלייא זאכן וועלכי בייא דיזר עבודה גברויכט ווערדן · פפלעגן גנענט צו ווערדן גשטאלטן · דהיינו · דאט ברויט הייסט איינה גשטאלט · אונ׳ דער ויין הייסט דיא אנדרי גשטאלט : אין דען ערשטן דורות איזט דיזי עבודה פר ריכטיט גוואורדן כמשפטה וכתקונה אין צווייארלייא גשטאלט · נעמליך דט אן דענן יעניגן · דיא זיך גנאהנט האבן צו דיזר הייליגן עבודה · ברויט אונ׳ ויין צום זכרון צו גניסן גגעבן האט · ווי אשון פאר גדאכט איזט : דער נאך אבר איזט עט גשעהן דט דיא כהנים דען ויין זעלבשט אויט גטרונקן האבן · אונ׳ דען האוניים נור ברויט אליין גגעבן : אונ׳ דיזט הייסט אין איינר גשטאלט : וויל נון דיזר מנהג ווידר דיא תורה פון משיח איזט · זאז האט לוטירוס דאווידר

אפלפל גוועזן · אונ׳ גזאגט דיזי עבודה הקדושה
אויף אירן ערשטן גרונד צו שטעלן : דש נעמליך
דען האוניים אלי ביידי גשטאלטן זאלטן געגעבן
ווערדן : ווים ווייטר פֿאלגן ווירד :

נאך דעם איר נון אלזוא וויסן וואש זאקראמענט
הייסט · אונ׳ וואש דאש ווארט גשטאלט
בדייטיט · נעמליך זאקראמענט הייסט ביים
דיזם ענין דיא עבודה הקדושה · אין ווערכֿר אין
דורך דברי חומר אלז ברויט אונ׳ ווין דיא מתנות
אלהים ברחניות נעמליך דאש דם ונפש פֿון דעם
משיח צו כפרת החטאים וגו׳ גנימט אונ׳ אוכֿן
איזט : אונ׳ גשטאלט בדייטיט איינה פֿון דען
צווייא זאכֿן דיא ביים דיזר עבודה גברויכֿט
ווערדן · זוא ווערדן איר לייכֿטליך פֿר שטין קענן ·
וואש דאש הייסט · ווען גזאגט ווירד דער צווייא
אונ׳ צוואנציגשטי עיקר האנדלט

פֿון אלי ביידי גשטאלט דש זאקראמענטש:

כלומר דש אין דער עבודה דיא אלזוא גנענט
ווירד · ניכֿט נור איינרלייא זאך ·
דהיינו דאש ברויט אליין דען האוניים געגעבן
ווערדי : זונדרן אלי ביידי · דער ווין אויך :
ניכֿט אבר דש אין דיא כוהנים אליין פֿאר זיך
בהאלטן זאלטן :

חילוף א

עש ווירד בייא אונז (איוואנגיליקי) דען האוניים אלי ביידי געשטאלט פון דעם זאקראמענט געגעבן · מיט דיזר אורזאך · ווייל דיזש איין קלערליכר בפעהל אונ׳ געבאט פון דעם משיח איזט · (אלז ווערכר אין דער בטורה טובה דורך) מתתי׳ סימן כ״ו (געשפראכן) טרינקט אלי דרויש : דא געביטיט דער משיח מיט קלארן ווארטן פון דעם כוס דש דיא אלי דרויש טרינקן זאלן :

אונ׳ דאמיט ניאמנד עטוואש ווידר דיזי ווארטי איין ווענדן אונ׳ איינן אנדרן פשט דריבר מאכן קענטי · נעמליך אלז ווען דיזש (וואש דארט בייא דעם אבטר פון כוס גרידט ווירד) אליין צו דען כהנים געהערטי · זא זייגט (דער משולח) פוילוס אין דעם ערשטן בריב אן דיא קהילה קדושה צו קורינטוס סימן י״א פסוק י״ד · דש דיא פר זאמלונג פון דער קהילה צו קורינטוס אלי ביידי געשטאלט געברויכט האט : אונ׳ דיזר מנהג איזט איינה לאנגי צייט אין דער קהילה געבליבן · וויא אן דורך דיא ספרי׳ פון דברי הימים · אונ׳ דורך דיא ספרי׳ פון דען קדמונים

אונ׳

אונ׳ תנאים ראשונים זכרונם לברכה בווייזן
קאן : (למשל)
ציפריאנוס גדענקט אן פֿיל אורטן · דש זו
דער זעלביגן צייט דעגן האונייאס
אויך דאש כוס (מיט ווייז צו גוס פֿון דעם פֿר
גאסען בלוט דש אטיח) זייא (ביא דער עבֿודת
המזבח) גגעבן ווארדן : אלזוא שפריכֿט אויך
דער קדוש היארונימוס · דש דיא כהנים ·
זועלכֿי דיא עבֿודת המזבח פֿר ריכֿטן · דיא טיילן
דעם פֿאלק דאש בלוט פֿון דעם אטיח מיט :
אלזוא גביטיט גילאזיאוס דער אפפיור זעלבשט דש
אן דיא עבֿודת המזבח ניכֿט טיילן זאל :

מן פֿינדט אויך גאר לגארי קיינן כלל אונ׳ דין
פֿון דען ווערים · וועלכֿר דא גביטיט אליין
איינה גשטאלט צו נעאן : עש קאן אויך ניאאנד
זייטן · ווען אדר דורך וואש פֿאר צייט דיזר מנהג ·
נעאליך נור איינה גשטאלט צו נעאן איין גפֿירט
איזט : ויא וואל דער קארדינאל כוזאנוס
מעלרונג טוט · ווען דיזר מנהג איזט גביליגט
ווארדן :

נון איזט עש אפֿן באהרליך דש זאלכֿר מנהג ווידר
דאש גבאט פֿון גאט אונ׳ ווידר דיא אלטי
חוקות איין גפֿירט ווארדן · אונ׳ אלזוא אן רעכֿט
איזט : רעטט ווען האט זיך ניכֿט גבירט ·

דאש גמיט אונ׳ דאש הערץ פֿון דען יעניגן צייטן
שווער צו מאכן · וועלכי דא בגעהרט האבן דאש
הייליגי צייכן פֿון דען גמארן פֿר בונד נאך דער
איין זעצונג פֿון דעם משיח צו גברויכן · אונ׳ (עש
האט זיך אויך ניכט גביהרט) זיא צו צווינגן ווירד
דען סדר פֿון דעם משיח אונזרן הערן צו האלטן :
אונ׳ וויל דיא צוטיילונג פֿון דען זאכן זוא צו דעם
צייכן פֿון דעם גמארן פֿר בונד גהערן · דער
תקנה פֿון דעם משיח ענטקיגן איזט · זוא ווירד
בייא אונז אויך דאש הרוס גימן מיט דעם אורת
הקודש · וועלכש ביזהער איזט אין גברויך גוועזן
(אונ׳ גנענט ווירד פראצעסיאן) אונטר לאזן :

פירוש המלות זרות

ציפריאנוס : דש איזט איינר פֿון דען תנאים
אונטר דען קדמונים : ער וואר
ערשטליך איין גוי פֿון זיינר גבורט אן · אונ׳ וויל
ער איין גרויסר חריף וואר אין חכמת ההגיון אונ׳
מליצות ודברי חידות · זוא האט ער אויך זער
פֿיל תלמידים בקומן אונ׳ וואר אין גרויסן חשיבות ·
אונ׳ דא בייא וואר ער אוכל ושותה ועושה · ביז
ער ענדליך דורך איינן רב צו קארטאגא · האט
טבֿ אל לבו גוועזן · אונ׳ איזט בוואוגן וואָרדן זיך
מגייר צו זיין צו דען נוצרי׳ אונטר וועלכן ער אן דעם
גדאכטן

גראלטן הרט איין הגאון ווארדן איזט · דיזט
וואר אין דעם דריטן דור לצירת ישוע :
הי׳ארונימוס : דיזר איזט איינר פֿון דען
גרעטטן תנאים אונטר דען
חכאים הראשונים דער נוצרים : ער איזט אלז
איין גוי אויס איינר קליינן שטאט אין אונגרן נאך
רוים גקומן אונ׳ דא זעלבסט אלירלייא לשונות
גלערנט : בפרט לשון הקודש : אלז ער זיך אגייר
גוועזן אונ׳ נטבל גווארדן · איזט ער מאט אין
ארבע פינות עולם הרום גרייזט · אול איאר
גזוכט תורה צו לערנן · ביז ער זוא בקיא גוועזן
איזט אין כל התורה כולה · דט ער זיא מאט
בעל פה גקאנט · אונ׳ וואר ער דער ערשטי דער
דיא תורה האט מעתיק גוועזן אין לשון רומי · וויא
אן דא פֿון ווייטר נאך זעהן קאן אין לוח דור אונ׳
שלשלת הקבלה : ער איזט גבוירן שנת ש״כג ·
אונ׳ גשטארבן אין זיינם איין אונ׳ ניינציגשטן
יאהר · תכ למנין הנוצרים :

עיקר כג
חילוף ב׳

פֿון דעם זיווג הכהנים · אדר דט דיא כהנים בייא
דען נוצרים דארפֿן איינה אישה נעאן :

עש איזט בייא אידראאן זוא וואול בייא
חטובים אלז בייא בינונים אונ׳

עניים איינה זעהר גרויסי קלאג אין דער וועלט
גוועזן · פון דער גרויסן אונציכטיגקייט אונ׳ פון
דעם פריצות אונ׳ פון דער חוצפה בייא דענן
גלחים דיא דא ניכט קאנטן (אן אשה) בצניעות
אונ׳ בפרישות לעבן : אום נון זוא פיל בוזש אונ׳
גרויסי אכטולות אונ׳ פיל זיאות אונ׳ ניאוף צו פר
איירן · האבן עטליכי כהנים בייא אונז איינה
אישה גנומן : דיזעלביגי לייגן אן דיזי אורזאכן
וועלכי זיא דאצו גצוואונגן אונ׳ אכריע גוועזן
האבן :
נעמליך ערשטליך וייל דיא תורה בפירוש
מעלדט · דש דער זיווג · אדר דש אן
איינה אישה נעמן זאל זייא פון הק"בה איין געזעצט ·
אום דיא אונציכטיגקייט צו פר איירן · וויא דען
דער משולח פוילוס זאגט אין זיינם ערשטן בריב
אן דיא קהילה צו קורינטום · סימן ז׳ פסוק ב׳ :
אום דיא אונציכטיגקייט צו פר איירן · זוא זאל
איין איטליכר זייני אייגנה אישה האבן : אונ׳ אין
פסוק ט׳ שפריכט ער · עש איזט בעסר איינה
אישה צו נעמן אלז ערהיצט זיין אונ׳ ברענן (פאר
תאוות המשגל) : צום אנדרן וייל דער משיח
שפריכט (אין דער בשורה טובה דורך מתתי׳
סימן י"ט פסוק י"ב) זיא בגרייפן ניכט אלי דיזש
ווארט : דאמיט איזט דער משיח אודיע · אלז

וועלכר

וועלכר וואז גוואוסט האט וואש אן דעם מענטשן
צו טון איזט · דש ווניג מענטשן דיא אידה אונ׳
מתנה אן זיך האבן (און איטה) בפריטות צו לעבן ·
דען גאט האט דיא מענטשן גשאפן בזכר אונ׳
בנקבה · (בראשית סימן א׳ פסוק כ״ח) :

אויב עט אבר אין דעם יכולת אונ׳ אין דעם
כוח פון איינם בן אדם איזט אן זונדרליכי
מתנה אונ׳ חסד פון הק״בה פון זיך זעלבשט אדר
דורך נדרים דיא בריות פון השם יתברך ברוך הוא
בעמר צו אמכן אדר צו ענדרן · דאט האט אן
בעו״ה גנוג ערפאהרן : דען עט איזט קלערליך
אן דעם טאג וואט ביא פילן פאר איינה קרוטה ·
אדר צניעות אונ׳ פרישות בעו״ה דא העך גקומן
איזט · אונ׳ וואט פילי קודם מותם דעטט וועגן
פאר צער אונ׳ עגמת נפש אויט גשטאנרן ·
רחמנא ליצלן · דיזט אליט איזט אן דעם טאג ·
אונ׳ פילי האבן עט אויך זעלבשט אודה גוועזן :
וויל דען נון דאט ווארט אונ׳ דאט גבאט פון גאט
דורך קיין נדר אדר חוק פון איינם בן אדם קאן
פרענדרט ווערדן · זוא האבן דיא כהנים אונ׳
דיא טאטים אויט דיזר אונ׳ נאך אנדרן אורזאכן
אונ׳ טעאים אעהר · זיך וייבר גנומן :

עש איזט אבר אויך אויט דען ספרים פון דברי
הימים אונ׳ אויט דען ספרים פון דען
קדמונים

קדמונים זכרונם לברכה צו בווייזן דש אין דער
גאיינדי פֿון דען אטיחיים משנים קדמוניות דער
מנהג גוועזן · דש דיא כהנים אונ׳ דיא חזנים
אונ׳ דיא טאטים ווייבר געהאבט : דארום זאגט
(דער אטולח) פוילוס אין דעם ערשטן בריב֗ אן
(זיינן תלמיד) טימוטיאוס (פֿון וועלכן אין נאך
זעהן קאן אין דעם ספֿר מעשי השלוחים סימן ט״ז
פסוק א׳ אונ׳ ווייטר) סימן ג׳ פסוק ב׳ עש זאלטי
איין זאלכר צום ראש איבר דיא אנדרי כהנים אויש
גוועלט ווערדן · דער דא נור איינה פֿרויא האט :
עש זיין אויך אין אטכנז ערשט פֿאר פֿיר הונדרט
יאהר דיא כהנים צום נדר דש זיא קיין פֿרויא נעאן
ואלן באונס גצוואונגן וואָרדן · וועלכי זיך אבר
זוא זעהר בכל מאמצי כוחם דאווידר גזעצט האבן
דש איין הגמון צו מיץ · וועלכר דען נייאן בפֿעל
פֿון דעם אפיקור פֿון וועגן דיזר זאכי פֿר קינדיגט
האט · גאר בלד אין איינר מהומה פֿון גלחים דיא
דאריבר זיין ברגזה וואָרדן · ווערי אין איינם
ברדענקנים גיטיטיט וואָרדן : אונ׳ דאש זעלביגי
גבאט איזט באלד פֿון אן פֿאנג אן זוא גשווינד אונ׳
זוא בעוולה פֿאר גנואן וואָרדן · דש דער אפיקור
פֿון דער זעלביגן צייט · ניכט אליין פֿר באטן
האט קינפֿטיג הין קיינה ווייבר צו נעאן · זונדרן
ער האט אויך גבאטן דש אלי דיא יעניגי · וועלכי

טון

טון וויבר גהאבט · דיא זעלביגי אגרט זיין
אעכטן · וועלכט דאך ניכט נור ווידר דיא דיניא
אויט דער תורה אונ׳ אויש דען נמוסים על פי
השכל אונ׳ דרך ארץ איזט · זונדרן אויך ווידר
דיא חוקות אונ׳ כללים · וועלכי פון דען אפפיוריש
זעלבשט אונ׳ פון דען בעשטן וועדים זיין גאאכט
ווארדן :

אויך איזט בייא פילן חשובים · בייא יראי
שמים אונ׳ חכמים דער גלייכן רידי אונ׳
גדאנקן זעהר אפט גהערט ווארדן · דט איינה
זאלכי גוואונגני זאך קיינה פרויא צו נעאן אונ׳ דען
זיווג אבטל צו זיין וועלכן דאך הק״בה זעלבשט האט
אתקן גוועזן · אונ׳ עש אין פרייא גלאזן ·
ניאאנט עטוואט גוטש איין גפיהרט האט · זונדרן
פיל גרויטי מעשים הרעים אונ׳ שערורות אונ׳ פיל
מכשול גורם גוועזן : עש האט אויך איינר פון
דען אפפיורים זעלבשט · איט דעם נאאן פיאוס
דער אנדרי וויא דיא דברי הימים פון איר
אן זייגן · דיזי ווארטי זעהר אפט גרידט אונ׳ פון
זיך טרייבן לאזן · עש אעכטן וואל אייניגי טעמים
דא זיין ווארום דענן כהנים פר באטן איזט איינה
פרויא צו נעאן · אבר עש זיין פיל גרעסרי אונ׳
שטערקרי טעמים פר האנדן · ווארום אן אין
ווידר מתיר זיין זאל איינה פרויא צו נעאן : בלי

ספק

ספק האט דער מספיר פיאוס אלז איין חכם
ונבון דיזט ווארט אויט גרויטן בדעגקן גרידט :
אונ" וויל נון דיא טבע פון דען מענטן מיאר אין
פר מערונג דער טאגי פון דער וועלט
טוועבליכר ווירד · זוא איזט וואול זעהר ניטיג אונ׳
נילליך הטגחה רדוך׳ צו האבן · דאאיט וועו פר
באטן ווירד איינה פרויא צו נעאן · ניכט נאך מער
חולפה אונ׳ טערורות אונ׳ זיאות אין אטכנז מעכטן
גובר זיין אונ׳ איבר האנר נעאן : דען עט ווירד
ניאאנט דיזי זאך איין אנרדר בעטר אדר קליגר
אמובן קענן · אלז הק׳בה זעלבטט · אלז וועלכר
דען זיווג האט מתקן גוועזן : אום דאדורך דער
טוועבליבקייט פון דעם מענטן צו העלפן · אונ׳
דען ניאוך׳ צו פר הינדרן : זוא זאגן אויך דיא אלטן
כללים אונ׳ דינים פון דען וועדים · אן אוז צו זייטן
דיא חומרות מיקל זיין אדר ערלייבטרן אום ווילן
דער טוועבליבקייט פון דען מענטן · אונ׳ אום צו
פר היטן אונ׳ צו פר איידן נאך גרעטרי חטאים :
נון וועדי דאט אויך אין דיזם אופן וואול כרת
המשיחיים אונ׳ זעהר ניטיג : דען וויא קאן דיזי זאך׳
דט דיא כהנים ניכט זאלן איינה פרויא נעאן דעם
כלל אונ׳דער גאנצן גאיינדי פון דען משיחיים טעדליך
זיין · זונדרליך ווען אויך אלין שמשים אונ׳ אטרתים
פון דער כהונה דער גלייכן זאל פרבאטן ווערדן :

עט ווירד יוא צוקינפטיג אן כהנים אונ' טאטים אאנגלן · ווען דיזט הארטי פרבאט לענגר ווערדן זאלטי :

ווען נון דיזט · נעאליך דט דיא כהנים מעגן פרויאן נעאן · גגרינדט איזט אויף דאט ווארט אונ' גבאט פון גאט · אונ' פאר דאט אנדרי דיא ספרי הקדמונים בווייזן דט דיא כהנים וייבר געהאבט האבן · אונ' דט אויך דיא נדרים פון פריטות אדר זיך פון זיווג צו ענטהאלטן אונ' גאר קיינה פרויא צו נעאן · זוא פול מעשים הרעים אונ' מכשולת · זוא פיל זימות אונ' שערורות · זוא פיל זנות אונ' חוצפה האט אן גריכטיט · דט אויך עטליכי זאלכט זעלבשט אודה גוועזן · אונ' קלאגטליך אן גלייגט · וויא זאלכי שערורות פון דען גלחים דאט פורענות פון הקב"ה ווירד ערוועקן · זוא איזט עט יוא צו דער באראן · דט אן ניכט אליין פר באטן איינה פרויא צו נעאן · זונדרן דט אן זיך אויך אונטר שטאנדן האט אן עטליכי ארטן אויף דאט אלר גשווינדשטי דעשט וועגן צו שטראפן · אלז וויא פון וועגן איין גרויש מעשה רע : עט איזט דער זיווג אין דען חוקים פון דען קיסריות אונ' פון אלן אלכיות · וואו זעלבשט נור איין מאל חוקים אונ' משפטים גוועזן זיין · זעהר גלויבט : אליין צו דיזר צייט פאנגט

הן מן דיא לייטי מענה ומיצר צו זיין בחינם ובלא
דבר אליין וויל זיא וואלן איינה פרויא נעמן · אונ׳
דאצו נאך טוט מן זאלכש מן כהנים · וועלכי מן
דאך פאר אנדרי פר טוינן זאלטי : אונ׳ גשיכט
ניכט אליין ווידר דען דין תורה · זונדרן אויך ווידר
דיא דינים אונ׳ כללים פון דען קדמונים : דער
משולח פוילוס נענט אין דעם ערשטן בריב אן זיינן
תלמיד טימוטיאוס סימן ד׳ פסוק ג׳ דיא לערנונג ·
וועלכי פר ביטיט איינה פרויא צו נעמן · איינה
לערנונג פון שטן : אלזוא שפריכט דער משיח
זעלבשט אין דער בשורה טובה דורך יוחנן סימן
ה׳ פסוק מ״ד דער שטן זייא איין רוצח געוועזן פון
דעם אן פאנג אן : וועלכש זיך דען וואול צו זאגן
שיקט · דש עש פשיטא איינה לערנונג פון שטן
זיין מוז צו פרביטן איינה פרויא צו נעמן · אונ׳ זיך
אונטרשטיאן זאלכי לערנונג מיט שפיכות דמים
צו ערהאלטן :

גלייך וויא אבר קיין חוק פון איינם מענשן קאן
דאש געבאט פון גאט אבטלן זיין אדר פר
ענדרן · אלזוא קאן אויך קיין נדר דאש געבאט
פון גאט ענדרן : דארום גיבט אויך דער קדוש
ציפריאנוס דיא עצה דש דיא ווייבר זאלן איינן מאן
נעמן · וועלכי דאש פרשפראכני נדר פון פרישות
ניכט האלטן · אונ׳ שפריכט דאפון אין דעם

איילפטן

מייזפטן בריב פון דען ערשטן בוך אלזוא · ווען זיא (דיא ווייבר) דאש פרישות ניכט האלטן וואלן · אדר ניכט האלטן קענן · זוא מיזט עש בעסר דש זיא איין מאן נעמן · אלש דש זיא דורך מירי זוטש · אין דאש פייאר פאלן · אונ' זאלן זיך וואל פאר זעהן · דש זיא דען ברידרן אונ' שוועסטרן (כלומר דען איבריגן אין איהר חברותה) קיין אנשטוש אדר אן שטויש אן ריכטן :

ועל כולם זוא זיין אלי כללים אונ' דינים פון דען קדמונים מעהר מיקל אונ' מתיר ביא דען יעניגן · וועלכי אין דער יוגנד איין נדר גטאן : זויא דען דער רוב פון דען גלחים ברוב זאלכי זיין · דיא דא אין דער יוגנד אויש און ווישנהייט זאלכי נדרים גטאן האבן :

עיקר כד

פון דעם סדר העבודה · וועלכן זיא בלשון רומי מיסא צו נענן פפלעגן :

דיזר עיקר גרינדט זיך אויף דען פאריגן עיקר כ"ג: אונ' האנדלט נור פון דעם סדר דער יעניגן עבודה אונ' פון איר איכות דיא פאר הער איזט בשריבן ווארדן : אונ' עש ווירד דיזר סדר גנענט

מיסא פון דעם ווארט אויס דעם לשון רומי מיטרי · וועלכש אויף טייטש הייסט טיקן אדר וועק גין לאזן · וויל נעמליך דער אנהג וואר ביים דען קראוניס דש ביים דיזם סדר קיינר פון צבור דארפטי דאביים זיין אלז נור דיא יעניגי · וועלכי זיך בכוונה אונ׳ לשם העבודה האבן דאזו אכין גוועזן : אונ׳ וויל נון זאלכש זו לעצט נאך קריאת התורה אונ׳ נאך אלן תפילות גשאך · אונ׳ דאך ניכט אלי טאג · זוא אוזטי דער טאט ווען עס פר ריכטיט ווערדן זאלטי פאר הער צום קהל אוריע זיין אונ׳ זאגן מיסא עזט · כלומר בדרך כבוד דיא טול איזט טוין אויס אונ׳ עס קענטי איין איקליכר וועק נאך הויז גין · דער זיך ניכט זו דער עבודה דיא גהאלטן ווערדן זאלטי האט זו ברייטיט וויא ראוי איזט :

חילוף ג

עש ווירד אונזרן גמיינדן איט און רעכט טולד גגעבן · דש זיא דיא מיס זאלן אבגשאפט האבן : דען דאס איזט ידוע לכל · דש דיזי עבודה ביים אונז מיט גרעסריר כוונה אונ׳ פיל ערנסטליכר גהאלטן ווירד אלז ביים אונזרן אלטינים: זוא ווערדן אויך דיא האוניים מיט דעם אליר גרעסטן פלייס זער אפט אונטר ריכטיט פון דעם זאקראמענט

זאקראמענט׳ (אין זעהי פֿאר דער אינחילונג ראטון׳)
וואולד ראט זעלביגי איזט איין גזעלט · אונ׳ ווייא
עט צו גברויכן זייא · אלז נעמליך דיא ערטראקני
גמיטר (פֿאר דען חרון אף פֿון הק״בה וועגן אירר
זינדן) דאמיט צו טריטטן · וואודורך דען ראט
פֿאלק צו דער גנימונג פֿון דיזר עבֿודת המזבח
אונ׳ צו דער מיס גלויגן ווירד : דא בייא גשיפֿט
אויך אוגטרדיקטונג ווידר אונדרי און רעכֿטי
לערנונג פֿון דעם לייכֿן דט גאודן פֿר בונדט :
אלזוא איזט אויך אין דעם סדר פֿון דער מיס קיינה
זונדרליכֿי פֿרענדרונג גשעהן · אלז דט נור אן
עטליכֿי ארטן טייטשי מזמורים (אום דאדורך דיא
המוניים צו לערנן אונ׳ צו איבן) נעבעטט דען
מזמורים בלשון רומי גזונגן ווערדן · אין דעם
אלי סדרים אונ׳ מנהגים אבזונדרליך דאלז דיגן זאלן ·
דט דיא המוניים דאדורך לערנן אעכֿטן וואט אין
ניטיג זייא פֿון דעם משיח צו ווישן :

נאך דעם אבר דיא מיס אוין׳ אונטרטירליכֿי ווייז
פֿאר דיזר צייט איזט מזולזל וואורדן׳ וויא עד
היום הזה בקאנט איזט · דט אן אאט איינן יאהר
אמרק דארויט גמאכֿט · אונ׳ זיא גקויפֿט אונ׳ פֿר
קויפֿט האט · אונ׳ דט דיזעלביגי ברוב אין אלן בתי
כנסיות פֿון געלדט וועגן איזט גהאלטן וואורדן ·
זוא איזט דיזר ביזר מנהג פֿיל מאל אויך פֿאר דיזר

צייט פֿון צדוקים אונ׳ יראי שמים געטראפֿט
גוואָרדן : אלז נון דיא דרשנים בייא אונז דאָ פֿון
גרדטת האבן · אונ׳ דיא כהנים ערמאינרט זיין ·
מיט דער פֿורכטזאמן התראה אונ׳ בלייגונג ·
וועלכן ביליך איינן איגליכן ירא שמים אכריע זיין
זאל · דש איין איגליכר . דער דאש דם ונפש
דש משיח אוכל איזט אונ׳ איזט ניכט ראוי דא צו ·
דער זעלביגי זייא חייב אן דעם דם ונפש פֿון
דעם משיח· זוא זיין דארויף זאלכי מיסי אין אונזרן
קהילות בטל גוואָרדן אונ׳ וועק גשאפֿן דיא דא פֿר
קויפֿט צו ווערדן פֿפֿלעגטן · אונ׳ בייז היער הער
באונס אום געלד אונ׳ אנדרי הנאות ווילן זיין
גהאלטן וואָרדן ·

דא בייא איזט אויך דער גרויטי תעות
בשטראפֿט וואָרדן · דא אן גלערנט
האט דש דער משיח אונזר הער האט דורך זיין
טויט נור איין דען חטא פֿון אדם הראשון מכפר
גוועזן · אונ׳ דש ער דיא מיס האבי מתקן גוועזן
צו איינם קרבן פֿאר דיא אנדרי חטאים · אונ׳
אלזוא האט אן דיא מיס צום קרבן געמאכט פֿאר דיא
לעבנדיגי אונ׳ פֿאר דיא טויטי · אום דאדורך דיא
זינדי הין וועק צו נעמן אונ׳ הק׳בה מכפר צו זיין :
דארויט איזט ווייטר גפֿאלגט · דש אן מפלפל
גוועזן האט · זויב איינה מיס וועלכי פֿאר פֿיל
גהאלטן

גהאלטן ווארדן · זוא פיל מזכה זייא · אלז ווען
אן פֿאר איין איגליכֿן איינה בזונדרי גהאלטן העטי:
דאהער איזט דיא גרויסי מענגי פֿון דען מיסן
גקואן · עד לאין מספר · דש מן איט דיזר זאך
האט וואלן בייא הטי׳ אליש ערלאנגן · וואש מן
ניטיג גהאט · אונ׳ איזט דא בייא דיא אמונה אן
דען משיח אונ׳ דיא רעכֿטי עבֿודה פֿר געסן
גווארדן :

דארום איזט דאפֿון איינה אונטרווייזונג
גשעהן · וויא עש דיא נויטווענדיגקייט
ערפֿארדרט דש מן וויטן מעכֿטי · וויא דיזש
הייליגי אות הברית רעכֿט צו גברויכֿן ווערי : אונ׳
ערשטליך דש קיין אנדר קרבן זייא פֿאר דעם חטא
פֿון אדם הראשון אונ׳ פֿאר אנדרן זינדן · אלז נור
דער איינציגי טויט פֿון דעם משיח · אונ׳ דיזש
צייגט דיא תורה אן פֿילן ארטן אן : דען אלזא
שטיט גשריבן אין דעם בריבֿ אן דיא עבֿריים ·
סימן ט׳ דש זיך דער משיח איין מאל האבי מקריבֿ
גוועזן · אונ׳ דאדורך אלי זינדי מכפר גוועזן :
עש איזט עטוואש נייאש · וועלכֿש ניאמלש איזט
ערהערט ווארדן · דש מן נעמליך אין כנסת
המשיחיים לערנט · דש דער טויט פֿון דעם משיח
זאלטי נור אליין דען חטא דורך אדם הראשון אונ׳
זונשטן ניכֿט אויך דיא אנדרי זינדן האבן מכפר

גוועזן : דעשט וועגן איזט צו האפן דש איין
איגליכר וואז פרטטיט · דש זאלכר טעות ניכט
און ביליך איזט גטראפט ווארדן :

צום אנדרן זוא לערנט דער קדוש פוזום אין
דעם בריב אן דיא רוּמייר סימן ג׳ פסוק
כ״ה · דש איר פאר הק״בה חסד ורחמים ערלאנגן
דורך דיא אמונה · ניכט אבר דורך מעטים :
דאווידר איזט בפירוש דיזר ביזי מנהג פון דער
מיס · דא אן פר איינט דורך דיזש ווערק חסד
צו ערלאנגן · וויא דען בוואוטט איזט · דש דיא
מיס דאצו גברויכט ווירד · אום דא דורך דיא
זינדי וועק צו נעמן · אונ׳ חסד אונ׳ אלי מתנורת
בייא גאט צו ערלאנגן : ניכט אליין דער כהן פאר
זיך (פראיינט דיזש צו ערלאנגן) · זונדרן אויך
פאר דיא גאנצי וועלט · אונ׳ פאר אנדרי לעבנדיגי
אונ׳ טויטי :

צום דריטן זוא איזט דיא עבודת המזבח איין
גזעלט ניכט דאמיט איין קרבן צו ברינגן
פאר דיא זינדי · דען דאש קרבן איזט צו פאר
גשעהן · זונדרן דש אונזרי אמונה דאדורך ער
וועקט אונ׳ דיא נכה רוח גטריטטיט ווערדן אעבטן
אלז וועלכי דורך דיא עבודה הקדושה ער אינרט
ווערדן · דש איין דער אטיח חסד אונ׳ סליחת
החטאים פרטפראכן האט · דעשט וועגן
ערפאררט

ערפֿאָדרט דיזי עבֿודה הקדושה דיא מונה ·
אונ׳ ווירד מן מונה בחנם גברויכט :
דערווייל נון דיא מיס ניכט איין קרבן איזט
פֿאר אנדרי לעבנדיגי אונ׳ טויטי אירי
זינדי וועק צו נעמן · זונדרן זאל איינה גניסונג
זיין דיא בחברותה גשיכט דא דער כהן אונ׳ אנדרי
דאט דם ונפש פֿון משיח פֿאר זיך עמפֿפֿאנגן · זא
ווירד דיזר סדר בייא אונז גהאלטן · דש מן אן
דעם פֿייאר טאג · אדר אויך זונסט ווען וועלכי
דא זיין · דיא דאט דם ונפש פֿון משיח וואלן אוכֿל
זיין אונ׳ זיך פֿר איין באָרן וואלן · דיזו מיס האלטיט ·
אונ׳ עטליכי דיא עס בגעהרן · דיא בקומן עס :
אלזוא בלייבט דער סדר פֿון דער מיס בייא אונז אין
אירן רעכטן גברויך · וויא זיא פֿאר צייטן אין
כנסת המשיחיים גוועזן איזט · וויא מן בווייזן
קאן אויז דעם וואס דער קדוש פוילוס שפריכט
אין דעם ערשטן בריב אן דיא קהילה צו קורינטוס ·
סימן י״א פסוק כ״ז : דא צו אויך אויז דען ספרים
פֿון פֿילן קדמונים זכרונם לברכה : דען
כריזושט מוס שפריכט וויא דער כהן טעגליך
שטיט אונ׳ פֿאָדרי עטליכי צור פֿר איין באָרונג ·
אונ׳ עטליכי פֿראַגט ער הין צו צו טרעטן : אויך
צייגן דיא אלטי כללים אונ׳ דינים אן · דש איינר
דיזי עבֿודה פֿר ריכטיט · אונ׳ דיא אנדרן כהנים

אונ׳

אונ׳ שאטים האבן דיזעלביגי צו זאמן מקבל גוועזן :
דען אלזוא לויטן דיא ווארטי אין דעם כלל · וועלכר
אויף דעם ווער צו ניקיא (דאפון פארן בייא דעם
ערשטן עיקר צו לעזן) גמאכט איזט · דיא שאטים
זאגן נאך דען כהנים כסדר דאש זאקראמענט
עמפפאנגן פון דעם ראט איבר דיא כהנים
(עפיטקופוס בלשון יון · אונ׳ בלשון אשכנז
בישאף) אדר פון דען אנדרן כהן :

דא אן נון היערמין ניכטש פאר גנומן האט ·
וועלכש ניכט אין דער כנסת המשיחיים
טון משנים קדמוניות גוועזן איזט · אונ׳ וויל
אויך אין דעם עפנטליכן סדר פון דען מיסן קיינה
זונדרליכי פר ענדרונג גשעהן איזט · אונ׳ נור איין
דיא אין ניטיגי מיסן : וועלכי אפטר דורך איין
ביזן מנהג נעבן דיא אורדנטליכי פפלעגטן גהאלטן
צו ווערדן · זיין בטל גווארדן אונ׳ הין וועק גפאלן ·
זוא זאל בילך דיזר סדר דיא מיס צו האלטן ניכט
ניכט אלז מינות אונ׳ אלז איין זאלכר דער ניכט כדת
המשיחיים איזט פר ווארפן ווערדן : דען אן
האט פאר צייטן ניכט אלי טאג מיס גהאלטן אויך
ניכט אין דען גרויטן קהילות · וואו פיל פאלק
גוועזן · אויך ניכט אן דיא טאגי אן וועלכן דאט
פאלק צו זאמן קאם · וויא דאט בוך אן צייגט ·
וועלכש גנענט ווירד טריפארטיטא היסטאריא
(אדר

(אדר דרייאפאך מעשה בוך) אין דעם ניינדן ספר · דש אין צו אלכסנדריא אין מיטוואך אונ׳ פרייטאג דיא תורה גלעזן אונ׳ אפרט גוועזן · אונ׳ זונשטן אלי תפילות אונ׳ עבודות פר ריכטיט · אויטגנומן דען סדר פון דער מיס :

עיקר כה

פון דער ווידוי (כלשון אשכנז בייכט) :

עש ווירד נאך דער תורה פון ברית החדשה ערפארדרט · דש איין איקליכר דער זיך צו דער עבודה וויל צו בערייטן דיא איר אין חילוף א׳ עבודת המזבח גנענט האבן · דער אונז קודם כל דא מיט אין פאנגן דש ער מפשפש במעשיו אונ׳ מתחרט איזט איבר זיינה חטאים בלב נשבר ונדכה · אונ׳ דער נאך אונז ער זייני עבירות בכלל אונ׳ נור סתם פאר דעם כהן מודה זיין וגו׳ : דיזט הייטט נון דיא ווידוי אלהיר · בלשון אשכנז הייטט עש דיא בייכט · וויא שון גמעלדט :

חילוף ד

דיא ווידוי איזט אין אונזרן קהילות ניכט אבגשאפט ווארדן · דען דיזר מנהג ווירד בייא אונז געהאלטן · דש דאט זאקראמענט קיינם געגעבן ווירד · ווען זיא ניכט פאר הער פון

וועגן אירי זינדי זיין אויז גפֿארטט ווארדן אונ׳
דיא הבטחה בקואן פֿון פֿר געבונג דער זעלביגן :
דאבייא ווערדן דיא המוניים פֿלייסיג אונטרריכֿטיט
וויא פֿוריטטליך דאט ווארט פֿון דער הבטחה צו
כפרת החטאים זייא · וויא הויך קעטטליך דיזי
הבטחה צו האלטן · דען עט זייא דיא טטיאי
וועלכֿי זיא מבטיח איזט ניכֿט דיא טטיאי אדר
דאט ווארט פֿון דעם מענטן דען זיא הערן ·
זונדרן עט זייא דאט ווארט פֿון גאט · דער דא
דיא זינדי פֿר גיבט · דען דיא הבֿטחה פֿון סליחת
החטאים · ווירד אן טטאט פֿון הקב"ה אונ׳ אויז
זיינם בפֿעל גטפראכֿן :

פֿון דיזם בפֿעהל אונ׳ פֿון דעם רשות דיא חטאים
צו פֿרגעבן אדר ניכֿט · ווירד מיט גרויטן
פֿלייס געלערנט · וויא ניטיג אונ׳ וויא טריטטליך
זיא זייא פֿאר דען חרדים אונ׳ נכה רוח · דאלו
זייט אן אויך מודיע וויא הטי׳ פֿארדרט דיזי הבטחה
(פֿון סליחת החטאים) מאמין צו זיין · ניכֿט
ווייניגר אלז וועןדיא טטיאי פֿון הקב"ה זעלבסט
פֿון דעם הייל געהערט ווערדי · אונ׳ אונז דאפֿון
פֿריליך מנחם זייא · אונ׳ דט אן וויסן אוז · דט
איר דורך זאלכֿן גלויבן פֿרגעבונג פֿון דער זינדן
ערלאנגן : פֿון דיזן נויטוועניגן זאכֿן האבן דיא
כהנים פֿאר צייטן וועלכֿי פֿון דער ווידוי דרשתן

ניכֿט

ניכט איין ווארט גרידט · זונדרן האבן נור דיא
הערלר פון דען מענטן מעגה ומיצר גוועזן מיט
איינר לאנגן ערצילונג פון דער זינדי · וויא מן
דיזעלביגי מוז אבפר זיין · וויא מן זיך מוזטי
דעטטוועגן פטורים קויפן · אונ' אויך דיא קברי
הקדושים אונ' אויך אנדרי הייליגי מקומות רייזן ·
אונ' דערגלייכן זאכן מעהר : אונ' פיל פון אונזרן
מלשינים זיין זעלבסט מודה · דט דיא לערנונג
פון דער תשובה טלאה פון אונז פיל בעטר גטריבן
אונ' גהאנדלט וואָרדן · אלז וויא פאר דיזן מין
לאנגר לייט ניכט גטעהן .

אונ' ווירד פון דער ווידוי אלזוא גלערנט ·
דט מן ניאמנדן לווינגן זאל זייני חטאים
בפירוש מיט דעם נאמן לו ערצילן · דען זאלכט
מיזט מון מיגליך . וויא דער פסוק טפריכט אין
תהלים י"ט · ווער פריבט דיא מיטמאט · אונ'
דער נביא ירמי' טפריכט . דט דאט מענטליכי
הערץ זוא ביז מיזט · דט מן עט ניכט אויט פארטן
קאן : דיא בייזי טבע פון דעם בן אדם טטעקט
זוא טיף אין זינדן · דט זיא דיזעלביגי ניכט אלי
זעהן אדר ערקענן קאן · אונ' זאלטן אונז אליין
דיא פרגעבן ווערדן · דיא מיר ערצילן קענן ·
זוא ווער אונז ווינג גהאלפן : דערמאהאלבן מיזט

ניכט ניטיג דיא לייט צו צווינגן אום דיא זינדי
בפירוט מיט דעם נאמן צו ערצילן :

אלווא האבן אויך דיא קדמונים זכרונם לברכה
דאפון גשריבן · וויא מן פינדט אין
דען דינים נעמליך אין דעם ערשטן סימן פון דער
תשובה · דא דיא ווארטי פון דעם תנאי
כריזושטומוס אן געצויגן ווערדן · אונ׳ אלזוא לויטיט ·
איך זאגי ניכט דש. דוא דיך זעלבשט זאלשט
בפרהסיא אן געבן · נאך בייא איינם אנדרן דיך
זעלבשט אן קלאגן אדר מחייב זיין · זונדרן
געהארכי דעם נביא דער דא שפריכט אפן באמרי
גאט דייני וועגי וגו׳ : דערהאלבן זא זייא
מתוודה פאר הקב״ה · אלז פאר דעם שופט אמת
נעבן דיינר תפילה . זאגי ניכט דייני זינדי מיט
דער צונגן · זונדרן אין דיינם גמיט אונ׳ אין דיינם
הערצן :

היער זיכט מן קלערליך · דש כריזושטומוס
ניכט צווינגט דיא חטאים דוקא בפירוש צו
מעלדן: אלזוא לערנט אויך דער פירוט איבר דיא
פסקים אונ׳ דינים (פון דען קדמונים) אין סימן ה׳
פון דער תשובה · נעמליך דש דיא ווידוי ניכט מן
התורה געבאטן · זונדרן דורך מענשן איין געזעצט
זייא : דאך זיין דיא דרשנים פלייסיג מודיע דש
דיא ווידוי זאל ערהאלטן ווערדן פון וועגן דער

הבטחה

הבטחה פון סליחת החטאים · וועלכי דער טורט
אונ׳ עיקר דארדינן איזט · נור נחמה פאר דען
חרדים אונ׳ נכה רוח · אונ׳ פון וועגן עטליכר
אנדרר אורזאכן :

עיקר כו

פון דעם אונטרשייד דער עמן טפיין :

חילוף ה

פאר נייטן האט מן אלזוא אין דען דרשות מודיע
גוועזן אונ׳ אין דען ספרים גשריבן דש
דער אונטרשייד פון דען עמן טפיין · אונ׳ דער
גלייכן גבאט דיא פון אענטן זיין איין גזעצט
וואָרדן · דאָס דינן זאָלן · דש מן דאדורך חסד
ורחמים (בייא הטי׳) פרדינן אעכטי · אונ׳ דיא
חטאים מכפר זיין · אויט דיזם גרונד האט מן
טעגליך נייאי תעניות · נייאי מנהגים · נייאי
חברותות · אונ׳ דער גלייכן אויט גדאכט · אונ׳
אויך זאלכי זעהר טטארק אונ׳ הארט גטריבן · אז
ווערן זאלכי זאכן ניטיגי עבודות · דאדורך מן
חסד בייא הקב״ה פרדינט · וועו מן עט האלטיט ·
אונ׳ להיפך · דש איינה גרויטי זינדי גשיכט וועו
מן עט ניכט מקיים איזט · דארויט זיין פיל ביזי

און שטרליכי שטורת אין אלי קהילות פון דען משיחיים גפאלגט :

ערשטליך איזט דאדורך דער חסד · וועלכר דורך דען משיח ערלאנגט וירד · און דיא לערנונג דער אמונה זעהר פר פינשטרט · וועלכי אונז דאך דיא בשורה טובה זעהר ערנשטליך פאר האלטן · און טרייבט זעהר שטארק דרויף · דש מן דאש זכות פון דעם משיח זעהר הויך און קעשטליך האלטן זאל · און וויטן · דש דיא אמונה אן דען משיח הויך און וויט איבר אלי מעשים טובים צו זעצן איזט : דעטש וועגן האט דער משולח פוילוס בכל מאמצי כחו ווידר דיא בייזי פרושים פון תורת משה און ווידר זאלכי תורה דיא פון מענשן העד קואן מפלפל גוועזן · דש מיר לערנן זאלן דש מיר פאר גאט ניכט גרעכט ווערדן אויש אונזרן מעשים · זונדרן אליין דורך דען גלויבן אן דען משיח · און דש מיר חסד מקבל זיין · בזכות המשיח : זאלכי תורה איזט באלד גאנץ בטל װארדן · נעמליך דאדורך · דש מן האט מודיע גוועזן דען חסד פון הקב"ה צו פר דינן דורך האלטונג אייניגר מצות · דורך אונטר טייר אין עשן טפייזן · און אין קליידרן וגו' :

צום אנדרן האבן אויך זאלכי מענשליכי איין זעצונגן דיא גבאט פון השי' דונקל גמאכט

דען אן זעלט דיזי מענטשליכי איין זעלונג ווייט
העכר איבר דיא אלות פון הקב"ה : אן האט
דיזט אליין פאר איינע רעכטי אויף פיהרונג כרת
המטיחיים גהאלטן · ווען איינר דיא פיאר
טאג זוא ארר זוא היטיט · דיזי תפילות טוט ·
אלזוא פאסטיטי אלזוא זיך בקליידיטי · דאט
נענטי אן היים רוחניים (איין גייסטליך לעבן)
נאך דער תורה פון דען מטיחיים : דאר
נעבן האט אן אנדרי זאכן דיא גוט אונ׳ ניטיג זיין
פאר דברי חול אונ׳ עולם הזה גהאלטן · נעמליך
זאלכי זאכן · דיא איין איגליכר נאך זיי.ם אעאר
צו טון שולדיג איזט · לאט דש דער בעל הבית
ארבייטן זאל זיינה פרויא אונ׳ קינדר מחיה צו
זיין אונ׳ דיא קינדר מחנך צו זיין צו יראת שמים :
דש דיא אמה אין דנעם הויז דיא חבלי לידה
גדולדיגליך ער טראגט אונ׳ זוכט דיא קינדר אגדל
צו זיין : דש איין מלך אונ׳ שר זאל דאס לאנד
אונ׳ דיא לייט רעכט מנהיג זיין וגומר · זאלכי
זאכן דיא פון גאט גבאטן זיין · אווטן נאך
איירר דיעה און פול קואני דברי עולם הזה הייסן ·
אבר דיא מענטשליכי גבאטי אווטן דען ווירדיגן
נמאן האבן דש זיא אליין הייליגי אונ׳ פולקומני
ווערקן הייסן : דעטט וועגן וואר קיין אמס אונ׳
ציל זאלכי מענטשליכי גבאט צו מאכן :

צום דריטן וואז זיין זאלכי מענטשליכי איין זעצונג צור גרויטן טרחה אונ׳ עול פֿון דען לייטן געווארדן · דען עש וואר ניכֿט מיגליך אלי מענטשליכי גבאט צו האלטן · אונ׳ דאך וואָרן דיא לייטי אין דער מיינונג אלז ווען דיזש אייני ניטיגי עבודת השם ווערי · אונ׳ טרייבט גרשון · דש פֿילי היערדורך זיך האבן מיאש געוועזן פֿון אלן חסד ורחמים בייא הק׳בה : עטליכי האבן זיך אויך זעלבשט ממית געוועזן · דעשט וועגן וויל זיא קיינה נחמה פֿון דעם חסד דש אטיח געהערט האבן : דען אין זיכֿט בייא דען חכמי המוסר פֿון דער כתה דש אפפיור וויא זיא דיא געמיטר פֿון דען המוניים און רוהיג אמכֿן אונ׳ אבלבל זיין · אלז וועלכֿי זיך אונטרשטאנדן האבן דיא מענטשליכֿי איין זעצונג צו זאמן צו זעצן · אונ׳ בייא זאלכֿן מענטשליכֿן איין זעצונג אלירלייא התרות אונ׳ היתורי׳ גזוכֿט · דמאיט זיא דען לייטן העלפֿן מעכֿטן · דיא דא ערשראקן וואָרן · אונ׳ איין לב נשבר האטן . אונ׳ זיא האבן זוא פֿיל דמאיט צו טון געהאבט · דש אין צוויטן דיא תורת אמת פֿון ניטיגן זאכֿן · אלז פֿון דער אמונה · פֿון דער נחמה אין גרויטן נסיונות אונ׳ צרות אונ׳ דער גלייכֿן מעהר · גאר דאנידר געלעגן האבן : דאריבר האבן אויך פֿאר דיזם פֿילי יראי שמים זעהר מתרעם געוועזן :

גוועזן · דש זאלכי מענטליכי איין זעצונג פֿיל
מחלוקות אין דען קהילות פֿון דען משיחיים אן
ריכטן · אונ׳ דש פֿרומי לייט דאדורך פֿר הינדרט
ווערדן דש זיא צו דער רעכטן ערקענטניס פֿון
אטיח ניכט קומן מעכטן : גרשון אונ׳ עטליכי
אנדר האבן דאווידר זעהר מתרעם גוועזן : יוא
עס האט דעם תנאי אויגושטינוס איבל געפֿאלן ·
דש מן דיא גמיטר פֿון דען לייטן מיט פֿילן
מענטליכן געבאטן בטווערט : דעסט וועגן
אונטריכטיט ער דאבייא · דש מן עס ניכט פֿאר
ניטיג האלטן זאל :

דארום האבן אונזרי למדנים ניכט בפושע אדר
אויס קלות אונ׳ זילזול קיגן דיא
גוועלטיגקייט פֿון דען ראשי הכהני׳ פֿון דיזן זאכן
גלערנט · זונדרן עס האט דיא גרויסי
נויטווענדיגקייט ערפֿאדרט איינה אונטרריכטונג
צו טון פֿון דען טעות וועלכי אויבן געמעלדט זיין ·
אונ׳ וועלכי אויט איינם און רעכטן פֿר שטאנד פֿון
דען מענטליכן איין זעצונגן הער גקומן זיין : דען
דיא תורה פֿון ברית החדשה וויל האבן דש דיא
לערנונג פֿון דער אמונה זאל אונ׳ מוז אין דען קהילות
פֿון דען משיחיים איין גטערפֿט ווערדן · וועלכי
לערגונג דאך ניכט קאן פֿרשטאנדן ווערדן · ווען
ווען מן פֿראיינט דורך זאלכי מעשים חסד צו

 ערלאנגן ·

ערלאנגן · דיא אן זיך זעלבשט אויט גוויזט האט :
אונ׳ איזט אלזוא (בייא אונז) דאפון גלערנט ·
דט אן דורך האלטונג דער מענטשליכן איין זעלונג
ניכט קאן דען חסד פון הקב״ה פֿרדינן · נאך גאט
מכפר זיין פֿאר דיא חטאים · אונ׳ דעסט וועגן
זאל קיין ניטיגה עבודה דרויט גמאכט ווערדן :
דאצו ווערדן ראיות אויט דער תורה אנגפֿירט :
דער משיח איזט אין דער גוטן באטשאפט
דורך מתתי סימן ט״ו פסוק ג׳ דיא משולחים
מתנצל · דא זיא דיא גווינליכי מצות פון מענשן
ניכט גהאלטן האבן · אונ׳ שפריכט דאבייא אין
פסוק ט׳ זיא דינן מיר פֿרגעבליך מיט מענשליכן
גבאטן : ווען ער נון דיזט איינה עבודת שוא אדר
פֿרגעבליכן דינשט נענט · זא אוז דערזעלביגי
דינשט ניכט ניטיג זיין : אונ׳ באלד דער נאך שפריכט
ער אין פסוק י״א · וואט צו דעם מונד היין איין
גיט דאט פֿר אן רייניגט דען מענשן ניכט : גלייך
פֿאלט שפריכט דער משולח פוילוס אין דעם בריב
אן דיא רומיים סימן י״ד פסוק י״ז · דאט מלכות
השמים בשטיט ניכט אין עסן טפייז אדר טראנק :
אונ׳ אין דעם בריב אן דיא קהילה צו קולוסא סימן
ב׳ פסוק י״ז שפריכט ער · ניאמנד זאל אייך ריכטן
פֿון וועגן שפייז אונ׳ טראנק · אדר שבת וגו׳ :
אין מעשי השלוחים סימן ט״ו פסוק יוד׳ שפריכט

כיפא (פעטרוס) ווארום פר זוכט איר גאט · אונ' וואלט אויף ליגן איין יאך אויף דיא העלז פון דען תלמידים · וועלכש ניכט אונזרי אבות אויך איר האבן טראגן קענן : זונדרן איר גלויבן דורך דיא גנאדי פון אונזרן הערן ישוע דעם משיח גהאלפן צו ווערדן לחיי עולם הבא: דא פר ביטיט פעטרוס דש מן דיא גמיטר פון דען המוציים ניכט בשווערן זאל מיט נאך מעהר מצות אונ' מנהגים דיא נור למראת עינים זיין · זיא מאגן הער קומן פון משה אדר פון אנדרן : אונ' אין דעם ערשטן בריב אן דען טימוטיאום סימן ד' ווערדן זאלכי מצות גנענט איינה לערנונג פון שטן · דיא דא פרביטן גווישי שפייז אדר איינה פרויא צו נעמן וגו' : דען דיזש איזט דער תורה פון ברית החדשה בפירוש צו ווידר · נעמליך זאלכי ווערקי איין צו זעצן אדר צו טון · דש מן דאדורך סליחת החטאים פר דיני · אדר אלז קענטי ניאמנד אן זאלכי עבודות צום כלל המשיחיים גרעכנט ווערדן :

דיש מן אבר דען אונזריגן טולר גיבט אלז ווען זיא פר ביטן אלי תעניתים אונ' אליש מוסר · וויא יוביניאנוס גטאן · דיזש ווירד זיך פיל אנדרשט אין איהרן שריפטן בפינדרן · דען זיא האבן אלי צייט גרדשת פון יסורים של אהבה · נעמליך דש

דיא בני המשיח שולדיג זיין יסורים צו ליידן · אונ׳
דיזש איזט דער רעכטי אונ׳ ווארהאפטיגי תענית ·
דאנעבן ווירד אויך גלערנט · דש איין איגליכר
שולדיג זייא זיך איין קעסטיגונג דש לייבש אלז דורך
תעניתים אונ׳ אנדרי זאכן אלזוא צו פר האלטן ·
דש ער ניכט אורזאך געבן מעכטי (דורך צו פילי
תענוגים) צו זינדן · ניכט אבר דש ער מיט זאלכן
ווערקן גנאדי פר דינן זאלטי : דיזי קעסטיגונג
פון דעם גוף זאל ניכט אליין עטליכי בשטימטי טאגי
גטריבן ווערדן · זונדרן בשטענדיג : דאפון
שפריכט דער משיח אלזוא אין דער בשורה טובה
דורך לוקאש סימן כ״א פסוק ל״ד · היטיט אייך ·
דש אייערי הערצן ניכט בשווערט ווערדן מיט
שיכורות : אונ׳ אן איינם אנדרן ארט הייסט עש ·
דיזי ארט פון שדים ווערדן ניכט אויש גטריבן אלז
דורך תענית אונ׳ תפילה : אונ׳ שפריכט פולוש אין
דעם ערשטן בריב אן דיא קהילה צו קורינטוש ·
דש ער זיינן לייב פייניגט · אונ׳ ברענגי דען זעלביגי
צום גהארזאם : מיט וועלכן ווארטן דער
משולח אן צייגט · דש פייניגן אונ׳ קעסטיגן
דינן זאל ניכט דא מיט חמר אלהים צו פר דינן ·
זונדרן אום דען גוף צו צו ברייטן צו דען דברים
שבקדושה · אונ׳ דש ער ניאמנדן פר הינדרן
מעכטי אן דיא ארבייט דיא ער נאך זיינן מעמד
טון

טון אונז : אונ' ווירד אלזוא דאש פאשטן ניכט
פר וואַרפן · זונדרן דאש ווירד פר וואַרפן ·
דש אין איין נויטווענדיגן דינשט דרויש געמאכט
האט · אויך געווישי טאג · אונ' אויך געווישי
שפייז · דאדורך דיא גאייטר פון דען האוניים
זיין טועה געמאכט וואַרדן :

אויך ווערדן נאך פיל מנהגים אונ' מצות
אנשים בייא אונז בהאלטן · לאשט
דער סדר פון דער מים אונ' טירים אונ' אזאורים ·
פיאר טאג וגו' : וועלכי דא צו דינן · דא
מיט אין דער געמיינדי איינה אָרדנונג געהאלטן
ווערדי : דא בייא אבר ווערדן דיא האוניים
אונטר וויזן · דש איינה זאלכי עבודה טבחון
ניכט גרעכט מאכי פאר גאט · אונ' דש אין קיין
זינד דרויש מאכן זאל · ווען אין זיא אין אכטונג
וועק לאזט :

דיזי פרייאהייט אין דען מנהגים זוא פון
אנגעטן הער קומן · האבן אויך דיא
קדמונים זכרונם לברכה געהלטן · דען אין דען
אדינות פון קדם האט אין פסח אויך איינה
אנדרי צייט געהאלטן אונז צו רוים : אונ' דא
עטליכי דיזי אין גלייכהייט פאר איינה טיילונג
אין דער אמונה האלטן וואלטן · זוא זיין זיא
פון אנדרן ערמאַינרט וואַרדן · דש עש ניכט
ניטיג

ניטיג זייא אין זאלכן מנהגים אלי מאל דוקא
גלייך צו זיין : אונ׳ אירניאוס שפריכט אלזוא •
און גלייכהייט אין פאסטן צו טרעגט ניכט דיא
איינינקייט אין דער אמונה • אונ׳ וויא אויך דער
אמפיור גריגוריאוס פון זאלכר, און גלייכהייט
אין מענטליכן מנהגים גטריבן • דט זיא ניט
צו ווירר זייא דער איינינקייט אין דער אמונה :
אונ׳ אין ספר וועלכט בלטון רואי גנענט ווירד
הישטוריא טריפארטיטא (אדר דרייא פאליגש
אעטה בוך) אין דעם ניינדן ספר ווערדן פילי
זאכן צוזאמן גלעזן פון דער און גלייכהייט אין
מנהגים • אונ׳ עט ווירד נאך איין נוצליכר פסוק
הין צו גזעצט • וועלכר אלזוא לויטיט • דיא איינונג
פון דען מטולחים איזט ניכט גוועזן פייאר טאג
אין צו זעצן • זונדרן דיא אמונה אונ׳ אהבה צו
לערנן :

עיקר כז

פון דען נדרים דיא צו גטעהן פפלעגן אום זיך
פורט צו זיין פון דעם האון עם • אונ׳
באקום פנוי אין איינם הויז וועלכט
קלויסטר גנענט ווירד כל ימי
חיין צו בלייבן :

פון

חילוף ו

פון קלויטטר גליבדן צו רידן • זוא איזט ניטיג ערשטליך צו בדענקן • וויא עט ביז היער הער דאויט צו גגאנגן • אול אין וואט פאראיין מעאר דיא גלחים גוועזן זיין • אול דט זעהר פיל דארינן טעגליך ניכט אליין ווידר דיא ווארטי פון גאט גהאנדלט ווארדן • זונדרן אויך ווידר דיא חוקות פון דען אפפיוריס • דען צו דען צייטן פון דעם קדוש אויגושטינוס איזט דער סיג לפרישות פרייא גוועזן • דער נאך אבר אלז דיא תורה אול דער רעכטי מוסר איזט פר דארבן ווארדן • זוא האט מן אויט גראכט זאלכי זאכן בנדר אויך זיך מקבל צו זיין : אוק דאדורך אלז דורך איינה תפיסה דיא צוכט ווידרום אויף צו ריכטן : איבר דיזט זוא האט מן נעבן דיזן נדרים פיל אנדרי שטיקי מעהר אויף גבראכט •

אול מיט זעלכן בענדרן זיין פיל גבונדן ווארדן עהיר זיא נאך דיא רעכטי יאר גהאבט : עט זיין אויך פיל לייט בשוגג אול בבלי דעת צו דיזם קלויסטר לעבן גקומן • וועלכי אויב זיא שון ניכט צו יונג דא צו גוועזן • זוא האבן זיא דאך איר יכולת ניכט גנוג גפריבט אול פר שטאנדן : אלי דיזעלביגי נון זיין אלזוא פרשטריקט אול פר וויקלט

ווארדן · אונ׳ האבן באונס אין זאלכן בענדרן
בלייבן מוזן · אויב שון פילי נאך דען געזעלן פון
דען אספיורים קענטן פרייא געמאכט ווערדן :
אונ׳ דיזש אליש איזט שווערר געוועזן אין דען
קלויסטרן פון בתולות אלז פון גלחים · דא עש
דאך בילליך געוועזן ווערי איבר דיא נקבות · וויל
זיא איינה שוואכי טבע האבן · אעהר חס לו
זיין : דיזעלביגי הארטי אונ׳ שווערי לופט האט
אויך פאר דיזן פילן יארן שאים איבל געפאלן :
דען דיא האבן וואול געזעהן דש פילי בחורים אונ׳
בתולות נור אטום לורכי הגוף זיין אין דיא קלויסטר
הין איין געשטעקט ווארדן : זיא האבן אויך וואול
געזעהן · וויא איבל דאש זעלביגי פאר נעאן
גראטן איזט : נעאליך וואש פר אלטולות דאהער
געקומן · אונ׳ וויא זעהר דיא געמיטר פון דען לייטן
דאדורך זיין שווער געמאכט ווארדן · אונ׳ האבן
פילי לייטי אתרעם געוועזן דש אן אין איינר זאלכן
זאך · דא פיל סכנות דריין שטיאן · דיא כלים
ניכט אפטיט · וועלכי אויך דעם ווער פה אחד
זיין בשלאסן ווארדן :

ועל כולם זוא האט אן איינה זאלכי איין בילדונג
פון דעם נדרים לום פרישות געהאבט ·
וועלכי אויך דען גלחים זעלבשט איבל געפאלן האטי
דיא נור איין ווינג טכל געהאבט : דען זיא גאבן

פאר

פאר דש דיא נדרים אין איין קלויסטר צוגין · דער
טבילה גלייך זייא · אונ׳ דש מן מיט דעם לעבן אין
איינם קלויסטר פר געבונג פון דען זינדן אונ׳ דיא
רעכט פערטיגונג פאר גאט פר דינן קאן · יוא
זיא זעלן נאך מעהר דאלו · דש מן מיט דעם
לעבן אין קלויטטר ניכט אליין גרעכטיגקייט אונ׳
פרומיגקייט פר דינט · זונדרן אויך דש מן דאדורך
מקיים איזט דיא מצות אונ׳ דיא פרטים חמורים
אונ׳ דקדוקים אין ברית החדשה פון וועלכן זיא
זאגטן · דש זיא נור געהערן פאר גרויט׳ חסידים
(וויא איר בלד איין מאל הערן ווערן אונ׳ דרויס
זעהן דש עט ניכט וואהר זייא · וואט זיא דאפון
פארגעבן) : אונ׳ ווערדן אלזוא דיא נדרים אין
איין קלויסטר צו גין העכר געהאלטן אלז דיא טבילה :
ווייטר געבן זיא נאך מעהר פאר דש מן מער זוכה
איזט דורך דאט לעבן אין איינם קלויסטר אלז
זונטן אין איינר אנדרן מדריגה וועלכי פון גאט
איין געזעצט איזט · אלז דיא מדריגה פון כהנים
אונ׳ דען טאטים אונ׳ מטרתים · דיא מדריגה
פון טרים אונ׳ טררות אונ׳ דערגלייכן : וועלכי
אלי נאך דעם געבאט פון גאט אונ׳ נאך זיינם ווארט
אונ׳ בפעהל מן מירר מדריגה אונ׳ מעלה מן זעלבטט
אויט גהאפטיקרוטה הטי דינן : וויא דען קיינט
פון דיזן זאכן קאן גלייכט ווערדן · דען מן פינדט

עס אין אירן אייגן בילדן : איבר דיזש ווער
אלזוא גפאנגן ווירד אונ׳ אין דאס קלויסטר קומט ·
דער לערנט וויניג פון דעם מהות אונ׳ איכות דס
משיח :

פאר דיזן האט מן בתי מדרשים צו דברי תורה
אונ׳ צו אנדרן חכמות אונ׳ מלאכות וועלכי
דעם כלל משיחיים נייצליך זיין אין דעם קלויסטרן
גהאלטן דס מן אויס דען זעלביגן כהנים אונ׳
ראשי הכהנים גנומן האט · איצונד אבר איזט עס
גאנץ אנדרש : דען פאר צייטן קאמן זיא דעסט
וועגן אין דעם קלויסטר צוזאמן אום דיזן תורה
צו לערנן : איצונד אבר געבן זיא פאר דס דאס
לעבן אין דען קלויסטר זייא איינה זאלכי זאך ·
דס מן דאדורך דען חסד אלהים אונ׳ דיא
גרעכטיגקייט פאר גאט פר דינן קענטי · ניכט
אבר דיזש אליין · זונדרן זיא געבן פאר עס זייא
איינה מדריגה פון דער פולקומנהייט · אונ׳ זעצן
עס דען אנדרן מדריגות אין דער וועלט · וועלכי
פון הקב״ה זיין איין געזעצט ווארדן ווייט פאר :

דיזש אליש ווירד דעסט וועגן אן גפירט · ניכט
אום דיא זאך אלזו צו זיין · זונדרן דאמיט
מן דעסטא בעסר פר נעמן אונ׳ פר שטיאן מעכטי ·
וואס מן בייא אונז לרנן אונ׳ לעהרן טוט :

ערשטליך

ערשטליך לערנט מן בייא אונז פון דענן · דיא
זיך מזווג זיין וואלן · אלזוא · דש
דיא יעניגי וועלכי ניכט גשיקט זיין אליין
בלי זיווג צו בלייבן · רשות האבן זיך מזווג צו זיין ·
דען דיא נדרים קענן ניכט דען סדר אונ' דאש
גבאט פון השי' אבטל זיין : נון לויטיט דאש גבאט
פון גאט אלזוא אין דעם ערשטן בריב אן דיא
קהילה צו קורינטוס סימן ז' פסוק ב' · פון וועגן
דער אונקייטהייט · זאל איין איגליכר זיין אייגן
וייב האבן · אונ' איינה איגליכה אישה דיא זאל
אירן אייגן מאן האבן : דארצו דרינגט אונ' טרייבט
ניכט נור דאש ווארט אונ' גבאט פון גאט · זונדרן
אויך דער סדר פון הקב"ה בייא מעשה בראשית
צווינגט אלי דיא יעניגי אום זיך מזווג צו זיין ·
וועלכי אן זונדרליך ווערק פון הקב"ה דיא אתנה
ניכט האבן אן זיווג צו בלייבן · נאך דיזם אויש
שפרוך פון הקב"ה זעלבשט בראשית סימן ב' פסוק
י"ח · דא עש הייסט · עש איזט ניכט גוט דש
דער מענש אליין זייא איך וויל איס איינה הילף
מאכן וגו' :

וואש קאן נון דאווידר איין גווענט ווערדן ·
עש מאג איינר וועגן דען חוב פון דען
נדרים נאך זא זעהר מדקדק זיין אלז נור איגליך
איזט · זא ווירד ער דארויש ניכט דרינגן קענן

דש דיא מצוה פון השי' זאל דאדורך בטל ווערדן :
דיא כללים אונ' חוקות דיא פון דען אפפיורים אונ'
פון דעם ווער זיין בטלאסן וואָרדן · דיא פסקן
דש דיא נדרים בטל זיין · ווען זיא אויך נור ווידר
דש רעכט פון דעם אפפיור לויפן · וויא פיל
ווניגר זאלן זיא דען קענן שטין בלייבן אונ'
קרנפטיג זיין ווידר דאש געבאט פון גאט :

ווען דער חוב פון דען נדרים זא שטארק ווערי ·
דש דער זעלביגי דורך קייני אורזאך
קענטי בטל ווערדן · זא העטן דיא אפפיורים
אויך ניכט דאפון זאלן פטור מאכן · אדר דיא
נדרים מתיר זיין · דען עש גיהערט קיין מענשן
דען יעניגן חוב אבטלן צו זיין · וועלכר מדין תורה
הערקומט : דארום האבן דיא אפפיורים וואול
בדאכט וואש אין דיזם חוב פאר איין יטרנות זאל
גברויכט ווערדן · אונ' האבן פיל מאל דיא נדרים
מתיר גוועזן · וויא בקאנט מיזט אויט דער מעשה
מיט איינם מלך פון ארמגון · אונ' פיל אנדרי :
זא אין נון משום קיום דברי עולם הזה מתיר גוועזן
האט · זא זאל אין מן הדין פיל עהיר מתיר זיין
משום צורכי הנפשות :

פארש אנדרי ווארום זיין דיא אלטיניס זא
זעהר אפלפל דש אין דיא נדרים האלטן
מוז · אונ' זעהן ניכט צו פאר אן אויב דער נדר
ריכטיג

ריכטיג איזט נאך זיינר בשאפנהייט · דען איין
נדר זאל זיין אין איגליכן זאכן · ברצון אונ' ניכט
באונס : אין ווייט אבר וואול דש דאש פריטות
פון זיווג (קייטהייט) אויף כל ימי חייו ניכט אין
דעם יכולות פון דעם בן אדם שטיט : אויך זיין
וועניג פון זכרים אונ' נקבות וועלכי פון זיך
זעלבשט ברצון טוב אונ' איט גוטר בדאכטזאמקייט
דען נדר גטאן האבן אין דאש קלויטטר צו גין ·
עהיר זיא רעכט צו אירן טכל קומן זוא איבר רידט
אן זיא צום נדר : צו ווילן ווערדן זיא אויך דא צו
גצוואונגן באונס : דארום איזט עש גאר ניכט
ביליך דש אן זוא הארט אפלפל איזט פון דעם חוב
דש נדר · אין דעם זיא אלי אודה זיין · דש עש
ווידר דאש איכות פון נדר איזט · דש עש ניכט
ברצון אונ' בטוב טעם ודעת איזט גטאן ווארדן :
עטליכי כלים אונ' חוקים פון דען אפפיורים
זיין דיא נדרים אבטל וועלכי פאר דעם
פונפצעהנדן יאר גטעהן זיין · דען זיא האלטן
עש דאפאר · דש אן פאר דער זעלביגן צייט ניכט
זוא פיל טכל האט · דש אן פון דער אורדנונג אין
דער גאנצן לעבנש צייט · וויא אן דאש זעלביגי
זאל אן שטעלן · זאלטי בשליסן קענן ·
איין אנדרר כלל גיבט פון וועגן דער מענשליכן
שוועכליכקייט נאך מעהר יאר צו : דען

אין דעם זעלביגן״ וירד פר באטן איין נדר צו טון
אין דאט קלויטטר צו גיאן פאר אכטצעהן יאהר :
דאהער האט דער איינטטי טייל ענטטולדיגונג
אונ׳ אורזאכן אויט דעם קלויטטר צו גיאן · אין
דעם זיא ברוב אין דער יוגנד פאר דיזן יאהרן אין
דיא קלויטטר גקומן זיין : צו זעצט · ווען אויך
דיא איברטרעטונג פון דעם נדר קענטי גטאדלט
ווערדן · זאו קענטי אבר דאך ניכט דארויט
פאלגן · דט אן דען זיווג פון זאלכן לייטן צו רייטן
אונ׳ אבטל זיין זאל : דען דער קרוט אויגושטינוס
דער זאגט אין דעם סיאן · וועלכט האנדלט פון
פון כתובות דט אן זאלכן זיווג ניכט צו רייסן זאל:
נון מיזט יוא דער קרוט אויגושטינוס צו אלן לייטן
אין גרויטן חטיבות בייא דען קהילות דער
מטיחיים גוועזן · אויב גלייך עטליכי דער נאך
אנדרטט גמיינט האבן :

אויב נון גלייך דאט גבאט גאטט פון זיווג איר
זעהר פיל פון דעם נדר פטור גמאכט
האט · זאו ווערדן בייא אונז נאך מעהר אורזאכן
פאר גווענדט אום דיא נדרים אבטל צו זיין : דען
אלי עבודות אלהים · וועלכי אן בפעל פון גאט
זונדרן פון מענטן איין גזעצט אונ׳ ערוועלט זיין ·
אום דאדורך דיא גרעכטיגקייט אונ׳ גנאדי פון
גאט צו ערלאנגן · אליט דיזש איזט ווידר גאט
אונ׳

אונ׳ ווירד דער תורה פֿון ברית החדשה · אונ׳
ווירד דען בפֿעהל פֿון גאט : וויא דען דער משיח
זעלבסטן זאגט אין דער בשורה טובֿה דורך מתי׳
סימן ט״ו פסוק ט׳ · זיא דינן מיר פֿר געבליך
מיט מענשליכֿן געבאטן : אלזוא לערנט עס דער
משולח פוילוס איברא׳ · דש אן דיא גרעכֿטיגקייט
ניכֿט זוכֿן זאל אויש אונזרן געבאטן אונ׳ עבֿודות ·
דיא פֿון מענשן ער דאכֿט זיין · זונדרן דש דיא
גרעכֿטיגקייט אונ׳ פֿרומיגקייט דיא פֿאר השי׳
גילטיג איזט · הערקומט אויש דער אמונה אונ׳
אויש דעם בטחון · ווען מיר גלויבן · דש אונז
השי׳ בזכֿות בנו יחידו · נעמליך דורך דאש זכֿות
פֿון משיח אונז מקבל איזט בחסד וברחמים : נון
איזט עש ירוע לכל דש דיא גלחים גרדשת דש דיא
זעלבסט ערדאכֿטי קרוטה דיא חטאים מכֿפר
זייא · אונ׳ דיא גנאדי אונ׳ גרעכֿטיגקייט פֿון גאט
ערלאנגי : וואס איזט נון דיזש אנדרשט אלז דען
כבֿוד אונ׳ דיא גדולה פֿון דעם חסד המשיח אונזל
זיין אונ׳ כופֿר זיין אן דיא גרעכֿטיגקייט אויש דעם
גלויבן : דארום פֿאלגט אויש דעם · דש דיא
גוינליכֿי נדרים און רעכֿטי אונ׳ פֿאלשי עבֿודות
גוועזן : דעשט וועגן זוא זיין זיא אויך בטל
ומבֿוטל · דען איין ביז נדר · אונ׳ דש דא ווירד
דאש געבאט פֿון גאט גשעהן · דאש איזט בטל
ומבֿוטל ·

זאבוטל · וויא דיא כלים פֿון דען אפּפּיוריש
פסקן · דש איינה שבֿועה ניכֿט זאל איין באנד
זיין צור זינדן :

דער אטולח פוילום טפריכֿט אין דעם בריבֿ אן
דיא קהילה צו גאלאטי"א סימן ח׳ פסוק
ד׳ · איר האבט קיין חלק מעהר אן דעם משיח ·
דיא איר דורך דיא תורה (פֿון משה)
גרעכֿטפֿערטיגט ווערדן וואלט · אונ׳ איר האבט
אויך קיין טייל מעהר אן דער גנאדי : דעטט
וועגן אויך דיא יעניגי · וועלכֿי דורך נדרים וואלן
גרעכֿטפֿערטיגט ווערדן · דיא האבן קיינן טייל
אן דעם משיח אונ׳ אן דער גנאדי פֿון הקב"ה .
דען דיזעלביגי רויבן דעם משיח זיינן כבֿוד דער
דא אליין גרעכֿט מאכֿט · אונ׳ זיא געבן זאלכֿן
כבֿוד אירן נדרים אונ׳ פריטות אין דעם
קלויטטר :

מן קאן אויך ניכֿט לייקנן דש דיא גלחים
גלערנט אונ׳ גדרשת האבן דש זיא דורך
אירי נדרים אונ׳ אירי התנהגות אין דעם קלויטטר
גרעכֿט ווערדן אונ׳ סליחת החטאים פֿר דינן ·
ולא זו בלבד · זונדרן זיא האבן נאך גרעטרן
טטות ערדאכֿט · אונ׳ גזאגט · דש זיא מיט אירן
מעטים טובֿים אנדרי מזכה זיין · ווען נון איינר
דאט אליט וואלטי על דרך גנאי גרויט מאכֿן אונ׳
טטארק

שטארק דאריבר מדקדק זיין · וויא פיל זאכן קענט ער צוזאמן ברינגן · וואוריבר דיא גלהים זעלבשט זיך אינונד טעאן · אונ׳ ניכט מודה זיין וואלן דס זיא עס גטאן האבן : ועל כולם זאגן האבן זיא דיא לייט נאך איבר רידט · דס דיא ערדאכטי חברותות פון פריטות זיין פון קומנהייטן פון דען משיחיים : דיזש הייסט יוא דיא מעטיס ריהאן דס מן דאדורך גרעכט ווערדי : נון איזט עס קיין גרינגס אכטונג אין דער גאיינדי פון דען משיחיים · דס מן דען האוניים איינה זאלכה עבודת אלהים פאר זאגט · דען דיא מענשן מן גבאט פון השי׳ ערדאכט האבן · אונ׳ דס מן דרטן טוט דס איינה זאלכי עבודה דיא מענשן פרום אונ׳ גרעכט מאכט פאר גאט : דען דיא גרעכטיגקייט מוט דעם גלויבן · וועלכי מן מן אלירחיינשטן אונטר דער כנסת המשיחיים טרייבן זאל · דיא ווירד דונקל גמאכט · ווען מן דען לייטן פיל פאר רידט פון איינר זאלכן גרויטן קדושה אונ׳ צדקתך · אונ׳ ווען מן פעלטליך פאר גיבט דיא מידה פון עניות · פון ענווה אונ׳ פון פריטות מן זיך צו האבן :

איבר דיזש זאג ווערן אויך דיא גבאט פון גאט · אונ׳ דיא רעכטי עבודה טבלב דאדורך פר דונקלט · ווען דיא לייטי הערן דס מליין .

אלין דיא גלחים אין דער מעלת הטליאות זיין
זאלן : דען דיא רעכטי פולקומנהייט נאך דער
תורה פון דען משיחיים איזט ווען מן הש״י פון
גאנצן הערצן פירכטיט · אונ׳ דאך אויך איינה
רעכטי האפנונג אונ׳ גלויבן · אויך איינן בטחון
האט · דש מיר בזכות המשיח איינן אל רחום
וחנון האבן · אונ׳ דש מיר מאגן אונ׳ זאלן פון הש״י
ביטן אונ׳ בגעהרן · וואש אונז ניטיג איזט · אונ׳ דש
מיר אין אלן צרות ומצוקות גוויסליך הילף פון אים
צו האפן האבן · איין יעגליכר נאך זיינר מדריגה
אונ׳ נאך זיינם מעמד : דש מיר אויך אין צוויטן
זאלן במעשה ובפועל מעשים טובים טון · אונ׳
אונז מתעסק זיין אין אונזרם טירות : דארינן
בשטיט דיא ווארהאפטיגי פולקומנהייט אונ׳ דיא
רעכטי עבודה · ניכט אבר אין בעטלן · אדר
אין איינר שווארצן אדר גרויאן קליידונג וגו׳ :
אבר דאש האון עס בילדיט זיך פיל ביזי הרהורים
איין אויט פאלטן ליב פון דעם פריטות אין דעם
קלויסטר · ווען זיא הערן דש מן דאש זעהר
ליבט · ווען מן זיך ניכט מזווג איזט ומאילא
פאלגט דרויש דש זיא מיט איינם טווערן גאיט אין
דעם זיווג זיין : דען דאדרויט · ווען דער עם
האלץ הערט דש דיא קבצנים אלין זאלן פולקומן
זיין · זא קאן ער ניכט ויסן · אויב ער מן זינדי

קאן

קאן נכמיש האבן אונ' שטא וותן טרייבן : ווען
דיא האונייש הערין דש לא תקום אונ' לא תטור איין
פרט חמור אונ' דקדוק המצות זייא אמילא איין
עטליכי עש איזט קיינה זינדי ווען מן זיך בפני
עצמו ניקם ונוטר איזט · וויל זיא הערן עש זייא
איין דקדוק המצות · אונ' ווירד אין ניכט גזאגט
דש עש איין גבאט בכלל זייא : עטליכה איינן
דש עש זיך ביים דען משיחיים גאר ניכט גבירט
זיך נוקם צו זיין · אויך ניכט איין אמל פאר דער
טררה גכיהרי עש זיך : מן לייאנט פיל מעשיש
דש פילי מיר ווייב אונ' קינדר אונ' אויך מיר עשירות
פר לאזן האבן אונ' זיך אין דאש קלויסטר גשטעקט
האבן : דען זיא האבן גזאגט דיזש הייסי אויש
דעם עולם הרויש פליהן · אונ' איין זאלכש לעבן
זוכן · וועלכש הקב"ה בעסר גפאלט אלז דער
אנדרן מענשן איר לעבן : זיא האבן אויך ניכט
גקענט וויסן דש מן גאט דינן זאל אין דען גבאטן
דיא ער גגעבן האט · אונ' ניכט אין דען גבאטן
דיא פון מענשן אויש גראכט זיין : נון איזט יוא
דיזש אלי צייט איינה גוטי אונ' פולקוממני מדריגה
פון דעם לעבן · וועלכי נאך דעם גבאט פון גאט
איזט : דיזש אבר איזט איינה מדריגה דיא אלא
סכנות אונ' מכשולות איזט · דיא ניכט נאך דעם
גבאט פון השי' רעכט איזט :

דארום איזט ניטיג גוועזן דען האוייס פון
זאלכן זאכן איינה רעכטי אונ' גוטי
ידיעה צו טון : עס האט אויך אין דען פֿאריגן
צייטן דער גרשון דיזן טעות פון דען גלחים פון
דער פֿאלקומנהייט מוכיח גוועזן · אונ' לייגט ער
מן דש בייא זיין צייטן דיזט איינה נייאי רידי גוועזן
זייא · דש דאס פרישות אין דעם קלויסטר איינה
מדריגת השלימות זיין זאל · זוא פיל בייזי
מחשבות אונ' טעות זיין בהעפטיט מן דען נדרים
צום פרישות · נעמליך דש מן דאדורך גרעכט אונ'
פרום ווערדי פֿאר גאט אונ' דש זיא זיין זאל דיא
פֿאלקומנהייט נאך דער תורה פון דען משיח · אונ'
דש מן דאדורך דיא גבאטי אונ' דיא בפעהל פון
ברית החדשה מקיים איזט · אונ' דש זיא נאך
איינן יתירות האבן פון מעשים טובים · דיא מן
הקב"ה ניכט שולדיג איזט :

ווייל נון זאלכש אליס לויטר שקרים אונ' הבלים
זיין · זוא מאכן זיא אויך דיא נדרים צום
פרישות צו ניכטס אונ' זיין זיא מבטל :

עיקר כה

מן פינדט אין דער תורה פון ברית החדשה דש
דער משיח דענן יעניגן · וועלכי כהוגן
אויז ערוועלט ווארדן אין זיינם נאמן דיא בשורה
טובה

טובה צו דרטן · רשות אונ׳ ממשלה גגעבן האט דש
זיא נעבמט אנדרי פֿר ליכֿטונג באילי דטאיא אויך
דען בעלי תשובה דיא זינדי קענן פֿר געבן · אונ׳
דען רשעים ניכֿט פֿר געבן · דאפֿון שטיט אין
דער בטורה טובה דורך יוחנן סימן כ׳ פסוק כ״ג
אלזוא : אונ׳ ער (נעמליך ישוע) שפראך צו אין
(צו דען משולחים) · נעמט הין דען רוח הקודש ·
וועלכֿן איר דיא זינדי פֿר גיבט · דען זעלביגן זאלן
זיא פֿר געבן זיין · אונ׳ וועלכֿן איר זיא ניכֿט פֿר
גיבט · דען זעלביגן זאלן זיא אויך ניכֿט פֿר געבן
זיין · אונ׳ מתי׳ סימן ט״ז פסוק י״ט זאגט דער
משיח צו כיפֿא · איך וויל דיר דיא שליסל געבן פֿון
דעם מלכֿות השמים : אליש וואש דוא אויף דער
ערדן אסרן ווירשט · זאל אויך אין דעם הימל
גאסרת זיין · אונ׳ אליש וואש דוא אויף דער ערדן
מתיר זיין ווירשט · דאש זאל אויך אין דעם הימל
מותר זיין :

דיזש הייסט אלזוא דיא ממשלה במילי דשמיא·
וויל עש זאלכֿי זאכֿן זיין דיא ניכֿט צו עולם
הזה זונדרן צום מלכֿות השמים גהערן : וויל אבר
דיא ממשלה אין דעם אן גפֿירטן אנדרן פסוק
מיט מתי׳ שליסל גנענט ווערדן · זוא ספלעגט
מן זיא אויך צו הייסן ממשלת המפֿתחות דיא
גוואלט פֿון דען שליסלן : דיזי ממשלה נון מיזט פֿון

דעם משיח צו מאן געגעבן דיא זיינה משוחים ווערדן · אדר דיא אין זיינם נאמן דיא בטורה טובה רדטן · וויא מן קלערליך זעהן קאן אויש דעם פסוק כ״ב פון סימן כ׳ דאש פאר הער אויש יוחנן מיזט אן גפירט : דערנאך אבר האט דער הגאון צו רויש דיזי מאטלה כאעט פאר זיך אליין בהאלטן : ולא זו בלבד זונדרן האט נאך מער דא צו גמאן · וויא אן אויש דעם חילוף זעלבשט דייטליך פרשטיאן ווירד :

חילוף ז

פון דער מאטלה דער ראשי הכהנים (וועלכי פפלעגן גנענט צו ווערדן הגמונים אדר אפפיורים) במילי דשמיא : (בלשון אטכנז הייסן זיא ביטעפי אונ׳ פעבסטי) :

מן האט פאר דיזם זעהר פיל אפלפל גוועזן פון דער מאטלה דער הגמונים במילי דשמיא אונ׳ האבן אייניגי זעהר בטעות דיא מאטלה דער הגמונים במילי דשמיא אונ׳ דיא מאטלה במילי דעלמא אונטר איין אנדר גמישט : אויט דיזר פר מישונג זיין זעהר גרויסי מלחמות אונ׳ מהומות ענטשטאנדן · וויל נעמליך דיא אפפיורים זיך

בטקר

בטקר מבטיח גוועזן האבן אויך אירי מאטלה
וועלכי איין פון דעם מטיח אויז געבן ווארדן ·
אונ׳ האבן ניכט נור גייאי עבודות מתקן גוועזן ·
אונ׳ אויך דאדורך איין עול כבד אויף דיזא גאיטר
פון דען מענשן גלייגט · דא זיא דיזא שווערי דינים
אונ׳ פסקים איין פיינגן זאכן פאר זיך בהאלטן אונ׳
שלא כדין ושפט מחרים ומנדה גוועזן · זונדרן
זיא האבן זיך אויך אונטרשטאנדן · קסרים אונ׳
אלכים כמות נפשם איין צו זעצן אונ׳ אב צו זעצן :
דיזש עזות האבן טון משנים קדמונים אייניגי
זמרנים אונ׳ ירמישאים אונטר דען משיחיים אונלית
גוועזן : דעשט וועגן זיין דיזא אנשי המעשה
אונטר אונז אום דיזא הערלן פון דען לייטן אנחם
צו זיין גלאזונגן ווארדן דען הפרט אן צו לייגן צווישן
דער ממשלה במילי דשמיא אונ׳ צווישן דער
ממשלה במילי דעלמא : אונ׳ זיא האבן גלערנט
דש אין ביידרלייא רשות אונ׳ מאטלה זאל פון וועגן
דען בפעהל פון גאט · בכל מה דאפשר בכבוד
האלטן · אלז צווייא גרויטי מתנות פון הקב״ה
אויף דער ערדן :

נון לערנן אונזרי אנשי המעשה אלזו · דש דער
רשות צו אסרן אונ׳ מתיר צו זיין אדר דיזא
מאטלה פון דען הגאונים · דיזעלביגי זייא נאך
דער תורה פון בטורה טובה · איינה גוואלט ·

אדר איין בפעהל פון גאט · דיא בשורה טובה
אודיע צו זיין · דיא זינדי צו פר געבן · אונ׳ ניכט
צו פר געבן · אונ׳ דיא צייכן פון דעם ברית החדשה
צו פר ריכטן : דען דער משיח האט דיא
משולחים מיט דיזם בפעהל אויז גשיקט · (אונ׳
גשפראכן אין דער בשורה טובה דורך יוחנן סימן
כ׳ פסוק כ"א) גלייך איין פאטר איך גשיקט האט ·
אלזו שיקי איך אייך אויך · נעמט הין דען רוח
הקודש · וועלכן מענשן איר דיא זינדי פר געבן
ווערדט · דען זעליגן זאלן זיא אויך פר געבן
זיין · אונ׳ וועלכן איר זיא ניכט פר געבן ווערדט ·
דען זאלן זיא אויך ניכט פר געבן זיין ·

דיזי געוואלט פון איסר והיתר איזט נור נוהג .
נעמליך דש מן אודיע איזט דאס ווארט פון
גאט · אונ׳ דש מן דיא צייכן פון דעם ברית
החדשה פר ריכטיט בייא פילן אדר וויניגן · נעמליך
נאך דעם דאס טירות פון איינם איקליכן מיט זיך
ברינגט: דען דאמיט ווערדן געגעבן ניכט דברי עולם
הזה (לייבליכי זאכן) זונדרן עס ווערדן געגעבן דברים
נצחיים · אלז נעמליך איביגי גרעכטיגקייט · דער
רוח הקודש אונ׳ חיי עולם הבא · דיזי זאכן קאן מן
אנדרשט ניכט ערלאנגן אלז דורך דען דינשט דש
ווארט פון גאט צו פר קינדיגן · אונ׳ דורך דיא
אויסטיילונג פון דען זאקראמענטן (אדר צייכן דש

נייאן

נייאן פר בונדט) : דען דער קדוש פוילוס שפריכט איין דעם בריב אן דיא רומייער מיאן א' פסוק י"ז · דיא בשורה טובה איזט איינה קראפט פון גאט צור זעליגקייט אלן דיא דראן גלויבן :
וויל נון דיא מאטלה באילי דטאיא אדר דאט רטות פון דען ראטים אונ' אבידים אין כנסת האטיחיים איביגי זאכן גיבט · דיא אליין דורך דאט פר קינדיגן דאט ווארט פון גאט פר ריכטיט וירד · זוא פר היגדרט זיא ניכטט אן דיא ממשלה בסדר עולם אונ' מילי דעלמא · גאר לגארי ניכטט :
דען דיא מאטלה בדברי עולם הזה . דיא גיט גאנץ אונ' גאר מיט אנדרן זאכן אום · אלז דיא בשורה טובה : דען דיא שררה במילי דעלמא בטילט ניכט דיא נשאות זונדרן זיא בטילט נור גוף אונ' מאון וירד אלי עוולנות אונ' גוואלטעטיגקייט דורך דען שווערד אונ' שטראפן אן דעם גוף :
דארום זאל אן דיא ביידי מאטלות · נעמליך דיא מאטלה במילי דשמיא · אונ' דיא ממשלה במילי דעלמא ניכט אונטר איין אנדר ווערפן · דען דיא שררה במילי דשמיא האט איהן בפעהל דיא בשורה טובה צו פר קינדיגן · אונ' דיא ניכן פון דעם ברית של חסד צו פר ריכטן : אונ' זיא זאל אויך ניכט אין איין אנדר טירות גרייפן · אונ' זאל ניכט טרים אונ' אלכים

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0143-6

איין זעצן אונ׳ אב זיבצן · זיא זאל ניכט דיא חוקים
פֿון דעם מלכות מבטל זיין · אונ׳ דען גהארזאם
קיגן דיזעלבי ניכט אויף היבן · זיא זאל דעם
מלכות קיינה כלורם אונ׳ חוקים פֿאר טרייבן בטרד
עולם : וויא דען אויך דער משיח זעלבסט
גזאגט · (אין דער בשורה טובה דורך יוחנן
סימן י״ח פסוק ל״ו) איין מלכות איזט ניכט פֿון
דיזר וועלט : אונ׳ (אין דער בשורה טובה דורך
לוקאס סימן י״ב פסוק י״ד שפריכט ער) ווער
האט איך צו איינם ריכטר צוויטן אייך געזעצט : אונ׳
דער משולח פוילוס שפריכט (אין דעם בריב אן
דיא קהילה צו פֿיליפא סימן ג׳ פסוק ב׳) אונזר
שטאט רעכט (אדר דיא חזקה צו האבן אין איינם
מקום) דיא איזט אין דעם הימל : אונ׳ אין דעם
אנדרן בריב אן דיא קהילה צו קורינטוס סימן י׳
פסוק ד׳ שרייבט ער · דיא כלי זיין פֿון אונזריר
הערשארן זיין ניכט (זוא שוואך) אלז פֿלייש ·
זונדרן זיא זיין מעכטיג פֿאר גאט צו פֿערשטערין
דיא גדאנקן אונ׳ אלי דיא היכן · וועלכי זיך
ערהיבט ווידר דיא ערקענטניס פֿון גאט :

אויף זאלכר געשטאלט אונטר טיירן אונזרי אנשי
האעטה דיא ביידי ממשלות אונ׳ שררות .

אונ׳ געביטן זיא דש אן אלי ביידי אלז דיא גרעסטי
מתנות פֿון השי״ת אויף ערדן · זאל בכבוד האלטן :

ווען

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0144-2

ווען אבר דיא הגאונים אויך דיא ממשלה במילי
דעלמא האבן . זא האבן זיא דיזעלביגי ניכט
מדין תורה של ברית החדשה · זונדרן מדין ארם ·
במשפט הקיסר · נעמליך אלז איינה געשטעונקטי
אמטלה פון דען קסרים אונ׳ אלכים אום דיא
ארינות וועלכי זיא האבן מנהיג צו זיין נאך דעם
סדר עולם · אונ׳ דיזי אמטלה געהערט גאר ניכט
צו דעם טירות ביא דער בטורה טובה : דעטט
וועגן איזט דאס טירות פון איינם הגאון (אדר
אספיור)מדין תורה צו פרקינדיגן דיא בטורה טובה
דיא זינד צו פר געבן · צו פריבן דיא לערנונגן ·
אונ׳ דיא יעניגי לערנונג וועלכי דער תורה פון
ברית החדשה צו ווידר איזט · צו פרווערפן ·
אונ׳ דיא רשעים · וועלכר איר רשעות אפן
בארליך איזט אויט דער גאיינדי פון דען משיחיים
מנדה זיין · אן געוואלט פון בשר ודם · זונדרן
אליין דורך דאס ווארט פון גאט : אונ׳ באופן
הזה זיין דיא קהילות אונ׳ מטרתים טולריג דענן
הגאונים משועבד צו זיין · נאך דעם אויט
שפרוך פון דעם משיח ביא דעם אבטר לוקאס
סימן י׳ פסוק ט״ז · ווער מייך געהארכט דער
געהארכט מיר :

ווען אבר דיא הגאונים עטוואס לערנן אדר
מתקן זיין ווידר דיא תורה פון

ברית החדשה · דא האבן איר אין איינם זאכן
אופן דען בפעל פון גאט · דש איר ניכט זאלן
גהארזאם זיין : אין דער בשורה טובה דורך
אתי שפריכט דער משיח אין סימן ז׳ פסוק י״ד ·
היטיט אייך פאר דיא פאלשי נביאים : אונ׳
דער אשולח פוילוס טרייבט אין דעם בריב אן
דיא קהילה צו גאלאטיא סימן א׳ פסוק י״ח ·
ווען אויך איר · אדר איין אלאך פון הימל אייך
איינה׳ אנדרי בשורה טובה פר קינדיגן ווירד
אנדרשט אלז וויא איר אייך פר קינדיגט האבן ·
דער זאל פר פלוכט זיין : אונ׳ אין דעם אנדרן
בריב אן דיא קהילה צו קורינטוס סימן י״ג פסוק
ח׳ שפריכט ער · איר האבן קיין יכולת צו
רטות ווידר דען אמת זונדרן פאר דען אמת :
אונ׳ ווייטר פסוק י׳ הייסט עס · נאך דעם
וועלכש איר דער הער געגבן האט בעסר צו
מאכן אבר ניכט צו פר דערבן : אלזוא פסקן
אויך דיא כללים אונ׳ דינים פון דען אפפיורים
זעלבסט · נעמליך אין דעם סימן וואו זעלבסט
פון דען כהנים גרידט ווירד · אונ׳ אין דעם
סימן וועלכש אן פאנגט אופי׳ : אונ׳ דער קרוט
מויגוסטינוס טרייבט אין דעם בריב ווידר דען
פיטיליאנוס · אן זאלטי דען הגאונים (אדר
אפפיורים) וועלכי כמדר זיין טויט גוואלט וואהרן ·

ניכט

ניכט געהארכן · וואו זיא זיך טועה זיין · אדר וואו זיא עטוואס לערנן אדר מתקן זיין ווידר דיא תורה הקדושה :

ווען אבר דיא הגאונים וועטטן רשות אונ ממשלה האבן צו פסקן אונ דן צו זיין אין אייניגן זאכן אלז למשל אין הילכות אישות · אדר אין הילכות מעשר וגומר · זא האבן זיא דיא זעלביגי ממשלה ברשות המלכות : ווען אבר דיא אורדנטליכי דיינים פאר וועלכן דיזי גדאכטי דינים געהערן · זיך אין איירן שירות בעצלות אויף פירן · זא איזט דאס מלכות שולדיג · עס זייא באונס אדר ברצון · איהן עבירים אמספט צו טון פון וועגן שלום ושלוה אונ אום צו פר הינדרן מלחמות אונ מהומות אין איהרן מדינות : ווייטר [איזט אן נאך מפלפל אויב אויך איין הגאון (אדר אפפיור) רשות האבי געוויסי חוקים אונ מנהגים אין דען קהילות מתקן צו זיין · אלז פון שפייז · פון פייארטאגי · פון אונטרטירליכן מדריגות אונטר דען כהנים אונ משרתים : דען דיא יעניגי · וועלכי דעם הגאון דיזי ממשלה געבן · דיא פיהרן דיזן פסוק אן · וועלכן דער משיח גשפראכן · אין דער בשורה טובה דורך יוחנן סימן ט"ז פסוק י"ב · איך האב אייך נאך פיל צו זאגן · אבר איר קענט עס איצונד ניכט ערטראגן · ווען אבר דער רוח

אמת

מאת̄ ק מן ווירד · דער ווירד אייך פֿיהרן אין אלי ווארהייט : דאלז פֿיהרן זיא אויך דיא ראיה אן אויז דעם ספר מעשי השלוחים סימן ט"ו פסוק כ׳ אונ׳ ווייטר · וואו זעלבסט ער זאגט ווירד · דש דיזא משולחים פֿר באטן האבן בלוט צו עסן · אונ׳ פֿלייש פֿון בהמות̄ דיא מן אירן דש אן שחיטה גפֿיגרט זיין : אן פֿיהרט אויך דיא ראיה אן דש דער שבת̄ איזט פֿר ווענקזלט ווארדן אין זונטאג · אונ׳ וואלן דמאיט בווייזן דש דיא משלה באילי דשאיא זא גרויט זייא · וויל זיא אויך ביים דען עשרת̄ הדברות̄ איקל איזט אונ׳ עטוואש דארמן משנה גוועזן האט :

אבר אונזרי משי המעשה לערנן אין דיזר שאלה אלזוא · דש דיא הגאונים ניכט רשות̄ האבן עטוואש גוזר אדר מתקן צו זיין · דאש דא ווירד דיא תורה פֿון ברית̄ החדשה איזט · גלייך וויא אויבן גזייגט ווארדן : אונ׳ דיא דינים אונ׳ כללים פֿון דען מספֿירים לערנן דורך דען גמנלן סעיף ט׳ עבן אלזוא : נון איזט דיזש בפֿירוש ווירד דיא תורה · דש אן לשם זה וויל חוקות̄ מאכן אדר דיזעלביגי גביטן · אום דארורך דיא חטאים מכפר צו זיין : אונ׳ חמר צו ערלאנגן · דען עש ווירד דער כבוד פֿון דעם זכות̄ דש משיח אוועק אונ׳ גלעסטירט · ווען איר

אונטר שטיאן דורך זאלכי חוקות חמר צו פר דינן :
עס איזט אויך ידוע לכול · דס פון וועגן דיזר
איין בילדונג פילי מענטשליכי חוקות האבן גובר
גוועזן אין דעם כלל מטיחיים · עד לאין מספר ·
אול איזט בינו לבינו דיא תורה פון דער אמונה אול
פון דער גרעפטיגקייט אויז דער אמונה אונטר
דריקט גוועזן : מן האט מאט אלי טאג נייאי
חגות נייא תעניתים גבאטן · אול נייאי מנהגים
אול נייאן כבוד מתקן גוועזן · וואוויט אן דיא
קרוטים זאל מכבד זיין · אום דורך זאלכי מעשים
גנארי אול אליט גוטס בייא גאט צו פר דינן :
ווייטר איזט בקאנט · דס דיא יעניגן · וועלכי
מענטשליכי חוקות מתקן זיין · דיא טון אויך דא
מיט ווידר דאס גבאט פון גאט · וויל זיא אויס
גווישי שפייז אול טאג אול דער גלייכן איינה זינדי
מאכן · אול בשווערן אלזוא דען כלל מטיחיים
מיט דעם יאך פון דער תורה · עבן אלז ווען
בייא דען מטיחיים איינה זאלכי עבודה זיין מוזטי ·
אום דאדורך דען חמר אלהים צו פר דינן · וועלכי
דא גלייך וועדי דער עבודה מיט דען חוקות אין
תורת כהנים · אול וועלכי עבודה אויך הטי' דענן
משולחים אול הגאונים זאל בפולן האבן מתקן צו
זיין · גלייך וויא עטליכי אויך דאפון טרייבן ·
אול איזט עס אויך קרוב לאמרת דס אייניגי

אפפיורים דורך דיא תורת משה זיין טועה גמאכט
ווארדן : דאהער זיין נון דיא פֿיל חוקות אונ׳
דינים גקומן · (אונטר וועלכן אויך דיזי איינה
זיין) · דש מן חייב מיתה איזט ווען מן דער
חגה איינה מלאכה טוט · ווען גלייך אנדרי קיין
אכֿטונג דראן נעמן · אונ׳ דש מן אויך חייב מיתה
איזט · ווען מן דיא גזעלטצייט צו דען תפילות
פֿר זוימט : אונ׳ דש אייניגי מאכלים דאש גמיט
מטמא זיין · אונ׳ דש דיא תעניתים זאלכי מעשים
ווערן · דיא הקב״ה מכפר זיין קענטי · אונ׳ דש
דיא זינדי אין איינם זאלכן אופֿן · ווען זיא דער
הגאון ניכט פֿר געבן וויל אויך ניכט עהיר פֿר געבן
ווירד (פֿאר דעם בית דין שלמעלה) · עש זייא
דען דש זיא דער זעלביגי צו ערשט מוחל איזט :
דא דאך דיא כללים אונ׳ דינים פֿון דען קראונים
ניכט רידן פֿון צוריק בהאלטונג דער טולדי · זונדרן
פֿון צוריק בהאלטונג דש עונש · וועלכר נאך דען
דינים דער פוסקים זיך גביהרט :

וואו הער אבר האבן דען נון דיא הגאונים
רשות אונ׳ ממשלה זאלכי חוקות אויף
דען האלז פֿון דען משיחים צו ליגן · אונ׳ דיא
גמיטר צו פֿר שטריקן גלז ווידא מיט איינם נעץ :
דען דער קרוט כיפֿא (פעטרוס) פֿר ביטיט אין
דעם בוך מעשי השלוחים סימן ט״ו פסוק י״ד איין

יאך

יאך אויך דיא העלן פון דען תלמידים צו זיגן :
אונ' דער משולח פולוס זאגט אין דעם אנדרן בריב
אן דיא קהילה צו קורינטוס · אין סימן י"ג פסוק
י' · דש איין דיא גוואלט געגעבן זייא צו בעסרן
אונ' ניכט צו פר דערבן : ווארום פר מעהרן זיא
דיא זינדי דורך זאלכן איין זעצונג : דאך אן האט
אויך פסוקים אויס דער תורה · דיא דא פרביטן
זאלכי חוקות צו מאכן · אום דאדורך חסר צו פר
דינן · אדר אלז זאלטן זיא ניטיג זיין לאושר
האמיתי : זוא שפריכט דער קרוט פולוס אין
דעם בריב אן דיא קהילה צו קולוסא סימן ב' פסוק
ט"ז · זוא זאל אייך ווייטר קיינר ריכטן פון וועגן
שפייז אדר טראנק . אדר איבר ימי מועדים ·
נעמליך פון וועגן דער ימים טובים · פון וועגן
ראש חודש אדר שבת · וועלכש נור איין שאטן
(אדר רמז) גוועזן פון דעם · דאש דא
צוקינפטיג וואר · אבר דער גוף זעלבשט איזט אין
דעם משיח : אונ' ווייטר אין פסוק כ' שפריכט ער ·
וועז איר נון דען גשטארבן זייט מיט דעם משיח
פון דען חוקות · דיא פון בשר ודם זיין במילי
דשמיא איין געזעצט ווארדן · ווארום לאזט איר
אייך דען פאנגן דורך איין זעצונגן · אלז ווערט
איר לעבנדיג · דיא דא זאגן · דוא זאלשט דאש
ניכט אן ריהרן · דוא זאלשט דאש ניכט עסן נאך

טרינקן · דוא זאלשט דאש ניכט אן זיהן · וועלכש
אליט דאך דורך דען גברויך פֿר גיט · אונ׳ עש
זיין מענשליכי גבאט אונ׳ לערנונג · אונ׳ האבן
דען טיין פֿון דעם אמת : גלייך פֿאלט פֿר ביטיט
דער משולח פולוס אין דעם בריב אן דען לדיק
טיטוס · סימן א׳ פסוק י״ד בפֿירוש · דש מן
זיך ניכט קערן זאל אן דיא הגדות פֿון דען יהודים ·
אונ׳ אן דיא מענשליכי גבאט · וועלכי דיא
ווארהייט אבווענדן :

זוא רירט אויך דער משיח זעלבשט אין דער
בשורה טובה דורך מתי׳ סימן ט״ו פסוק
י״ד פֿון דענן · וועלכי פֿון דען לייטן פֿאדרן דש
זיא זאלן מענשליכי מצוות האלטן · אונ׳ שפריכט ·
לאזט זיא גיאן · זיא זיין בלינדי פֿיהרר פֿון דען
בלינדן : אונ׳ ער פֿר ווערפֿט זאלכי עבודה אונ׳
זאגט אין פסוק י״ג : אלי פפֿלאנצן · דיא מיין
פֿאטר אין דעם הימל ניכט גפפֿלאנצט האט · דיא
ווערדן אויש גווארצלט ווערדן : ווען נון דיא
הגאונים רשות האבן זאלן דיא כנסת המשיחיים
מיט פֿילן חוקות עד לאין מספר צו בשווערן · אונ׳
דיא גמיטר פֿון דען לייטן צו פֿרשטריקן · ווארום
פֿר ביטיט דען דיא תורה זוא אפֿט דיא מענשליכי
איין זעצונג צו מאכן אונ׳ צו הערן · אדר ווארום
נענט זיא דער פסוק איינה תורה פֿון שטן · זאלטי

דען דער רוח הקודש פֿאר דיזן אלן בחנם ובלא דבר האבן מזהיר געוועזן :

דעשט וועגן נון · וויל זאלכי מנהגים אונ׳ חוקים · דיא דא איין געזעצט זיין אלז ניטיג אום דאדורך הקב״ה מכפר צו זיין · אונ׳ חסד צו פֿר דינן · דער תורה פֿון ברית החדשה צו ווידר זיין · זא גליאט זיך פֿאר דעם הגמון גאר לגמרי ניכט זאלכי עבודות מתקן צו זיין אדר דיא לייט דאצו צו צווינגן : דען אן אוז דיא תורה פֿון דעם חירות דער משיחיים אין דען קהילות פֿון דען משיחיים ערהאלטן · אלז נעמליך · דט דאש יאך פֿון דער תורת משה ניכט ניטיג זייא צו דער דעכטפֿערטיגקייט · וויא דען דער שליח פוילום שריבט אין דעם בריב אן דיא קהילה צו גאלאטיאי · סימן ה׳ פסוק א׳ · זא בלייבט נון בשטיאן אין דער פֿרייהייט · דא מיט אונז דער משיח פֿרייא געמאכט האט · אונ׳ לאזט אייך ניכט ווידרום אין דאש קנעכטישי יאך פֿר קניפֿפֿן : דען דאש אוז פֿאר דען פֿאר נעמשטן עיקר פֿון ברית החדשה געהאלטן ווערדן · דט איר דען חסד אלהים דורך דיא אמונה אן דעם משיח ערלאנגן אונ׳ ניכט דורך אונזרי אייגני זכיות · אויך ניכט דורך דיא חוקות אונ׳ עבודות דיא פֿון מענשן זיין איין געזעצט וואָרדן :

וואש זאל אין דען האלטן פֿון דעם זונטאג · אונ׳
פֿון אנדרן דערגלייכֿן חוקות אונ׳ מנהגים ·
דיא אין דעם בתי כנסיות נוהג זיין : דארויף זיין
אונזרי בעלי המעשה אלזוא משיב · דט דיא ראשי
הכהנים אונ׳ כהנים אזוגן מנהגים אמכֿן דאמיט
אליט כסדר אין דען קהילות צו גין מעכֿטי : ניכֿט
אבר זאלן זיא דעטט וועגן גמאכֿט ווערדן · אום
דארורך דען חסד אלהים צו ערלאנגן · אויך ניכֿט
אום דא דורך דיא חטאים מכפר צו זיין · אדר
אום דיא גאיטר פֿון דען לייטן דארורך צו פֿר
בינדרן · דט זיא זאלכי זאכֿן פֿאר נויטווענדיגי
עבֿודות האלטן זאלן · אונ׳ דט זיא איינה זינד
טעטן · ווען זיא דריבר עובֿר זיין · ווען גלייך
קיינר דרמן מבטל איזט : אלזוא האט דער
אטולח פוילוס אין דיא קהילה צו קורינטום פֿר ארדנט
אין דעם ערשטן בריבֿ אן דיזעלביגי · סימן י״א
פסוק ה׳ : דט דיא וויבר אין דער פֿר זאמלונג
איר הויבט זאלן צו דעקן · אונ׳ דט דיא דרטניק
ניכֿט זאלן אלי אויף איין מאל רידן · זונדרן כסדר
איינר נאך דעם אנדרן :
זאלכר סדר גבירט זיך אין דער פֿר זאמלונג
פֿון דען מטיחיים צו האלטן פֿון וועגן
אחוה אונ׳ שלום . אונ׳ אום דען ראטי הכהנים
אונ׳ כהנים אין דיזר זאכֿי צו גהארכֿן : אונ׳ אן זאל

דיזט רעטט וועגן האלטן · דמאיט ניכט איינר
דען אנדרן ארגז זיין מעכטי : אונ׳ דמאיט אין
דעם בית הכנסת אליט כסדר בלי רעש ומהומה
צו גין מעכטי : דמך אלזוא · דט דיא גמיטר
פון דען האונייס ניכט טווער גמאכט ווערדן ·
דט זיא איינן אלז וועדן דיזט זאלכי זאכן דיא דא
ניטיג זיין לאושר האמיתי · אונ׳ דענקן דט זיא
איינה זונדי טון · ווען זיא בלי אכטונג עט איבר
טרעטן : וויא דען ניאמנד זאגט דט איינה מיטה
איין חטא בגימט · ווען זיא איט דעם בלויטן
קאפף אויט גיט · אונ׳ דיא לייט נעאן קיין אכטונג
דראן : אלזוא איזט אויך דער סדר פון זונטאג ·
פון פסח · פון טבועות אונ׳ אנדרן יאים טובים
אונ׳ מנהגים : דען דיא יעניגי דיא דאפאר
האלטן · דט דער זונטאג זייא אן טטאט טבת
איין גזעצט ווארדן אלז עטוואס נויטווענדיגט ·
דיא זעלביגי זיין זיך טועה : דען דיא תורה
(פון ברית החרטה) האט דען טבת אבטן
גוועזן · אונ׳ לערנט דט אלי חוקים אויט דעם
ברית הראטון נאך דער אפן באהרונג פון דער
בטורה טובה אדר ברית החדשה קענטן בטן
ווערדן : דמך אבר וויל עט ניטיג גוועזן איין
בטטיאטן טאג צו פר אדרן · דמאיט דאט האון
עם ויטן קענטי · ווען זיא צוזאאן קומן זאלן · זוא

האט דיא כנסת המשיחיים דען זונטאג דאצו איין גזעצט : אונ׳ עס האט איין דיזי פר ענדרונג אויך דעסט וועגן אן אלר איינסטן גפאנן · דאמיט דער עולם איינה ראיה העטי · פון דעם חירות דער משיחיים · אונ׳ דאמיט אן וואוסטי דס ווערדר דיא היטונג פון טבת נאך פון איינם אנדרן טאג ניטיג זייא :

עש זיין פיל פאלטי פלפולים גהאלטן ווארדן פון דער פרענדרונג דער תורה · פון דען מנהגים אין ברית החדשה · אונ׳ פון פרענדרונג דס טבת · וועלכי אלי הער גקומן זיין אויס דעם טעות אונ׳ סברות שקר · אלז ווען אן אוזטי אין דער כנסת המשיחיים עבן איינה זאלכי עבודה האבן · וועלכס דער עבודה פון תורת משה אדר פון דען יהודים גלייך ווערי · אונ׳ אלז העטי דער משיח דען משולחים אונ׳ הגאונים בפויזן נייאי מנהגים צו ערדענקן · דיא צו דער זעליגקייט ניטיג ווערן · דיזי שגגות אונ׳ טעיות האבן זיך אין דען כלל משיחיים אתפטט גוועזן · דא אן פון דער גרעכטיגקייט דורך דען גלויבן אן דען משיח ניכט כהוגן גלערנט אונ׳ גרעטת האט :

עטליכי זיין אל וא אפאלז פון דעם זונטאג · דס אן אין האלטן אוז אויב שון ניכט מדין תורה אונ׳ זיא טרייבן פאר באיזה אופן אן

מן

מן פֿייאר טאג ארבייטן מאג : וואס זיין אבר זאלכֿי
פילפולים אנדרשט אלז לויטר פֿאלשטריק פֿון דען
גמיטרן : דען אויב זיא זיך גלייך אונטרשטיאן
דיא מענשליכֿי איין זעצונג לייכֿטר צו מאכֿן · זוא
קאן מן דאך קיינה ערלייכֿטרונג פֿינדן זוא לאנג דיא
מחשבֿה בלייבט · דש זיא נויט וועניג זיין
זאלטן : נון מוז יוא דיזי מחשבֿה בלייבן · ווען
מאן ניכֿטס ווייס פֿון דער גרעכֿטיגקייט אויש
דעם גלויבן · אונ׳ פֿון דעם חירות דער כנסת
המשיחיים : דיא משולחים האבן גבאטן מן זאל
קיין בלוט עסן אונ׳ קיין פֿלייש פֿון ערשטיקטן
בהמות (מעשי השלוחים ט״ו כ׳) : ווער מיזט
דיזס מילונר מקיים : אבר אף על פי כן · זוא
טון דיא קיינה עבֿירה דיא עס ניכֿט האלטן · דען
דיא משולחים האבן אויך זעלבשט דיא גמיטר ניכֿט
וואלן בשווערן מיט איינן יאך · זונדרן אום אלי
מכֿשולות צו פֿר הינדרן · האבן זיא עס אויך איינה
צייט לאנג פֿר באטן · דען מן מוז אין דיזם חוק
אכֿטונג האבן אויף דען הויבט עיקר פֿון דער תורת
המשיח : וועלכֿי דורך דיזן חוק ניכֿט בטלט
ווירד :

מן האלט כמעט קיינן פֿון דען אלטן דינים אונ׳
כללים וויא זיא לויטן : עס פֿאלן אויך
טעגליך פֿיל פֿון דען חוקות הין וועק אויך ביים
דענן ·

דענן · דיא דא זולן זאלכי חוקות בדקדוק גדול
מקיים צו זיין : דא קאן אן נון דען גאיטרן ניכט
אנדרשט דאטן נאך העלפן · ווען ניכט דיא ער
לייכטרונג געהאלטן ווירד · דש איר נעאליך וויטן
זאלכי חוקות אלזוא צו היטן · דש אן ניכט דאפאר
האלטי דש זיא דוקא ניטיג זיין · זונדרן דש עש
אויך דען גאיטרן ניכט שעדליך זייא · ווען גלייך
זאלכי חוקים בטל ווערדן : עש קענטן אבר דיא
הגאונים לייכטליך ערהאלטן · דש אן איין
געהארזאם ווערי · ווען זיא ניכט דארויף דרינגן
טעטן דיא יעניגי חוקות צו האלטן · ווערכי דאך
אן זיינר ניכט קענן געהאלטן ווערדן : אילונד אבר
טון זיא איינה זאך אול פר ביטן ביידרלייא גטשאלטן
אין דער עבודת המזבח : אול דאלו פר ביטן זיא
זיא דען כהנים אול טמאים זיך מזווג צו זיין : זיא
זיין קיינן מקבל דא צו · ווען ער ניכט צו פאר איינה
שבועה גטאן האט · ער וואלי פון דיזר תורה
ניכטט דרטן · ווערכי דאך בלי ספק נאך דעם
הייליגן ברית החדשה ריכטיג איזט :

אונזרי קהילות פר לאנגן ניכט דש דיא הגאונים
איט טאדן פון אירם כבוד אול גדולה
זאלן ווידרום שלום אול שלוה אאכן · וויא וואול
זאלכט דען הגאונים בטעת הרחק אויך געהערט
צו טון · נור ביטן אונזרי קהילות דארום · דש
דיא

דיא הגאונים עטליכי און ביליכי משאות וואלן
ערלייכטרן . דיא דאך פאר לייטן אויך ניכט אין
דער כנסת המשיחיים גוועזן אונ׳ דיא דא אן גנומן
זיין ווידר דען מנהג פון דער יעניגן כנסת
המשיחיים · דיא דא מקדמונים · דיא כנסת אמת איזט:
וועלכי חוקות אפטר צו אן פאנג עטליכי טעמים
מאגן געהאבט האבן · אבר זיא טיקן זיך ניכט צו
אונזרן לייטן : אלזוא איזט עס אויך ניכט צו
לייקנן · דז עטליכי חוקות זיין בשוגג מיט טעות
אן גנומן · דאקום זאלטן זיך דיא הגאונים זוא
בחסד מתנהג זיין אונ׳ דיזעלביגי חוקות ערלייכטרן·
זינטמאל איינה זאלכי ענדרונג ניכטס טארט דער
איינגקייט דער כנסת המשיחיים · דען פיל
חוקים · וועלכי פון מענשן אויך גקומן · דיא זיין
מיט דער צייט פון זיך זעלבסט גפאלן · אונ׳ ניכט
ניטיג צו האלטן ווי דיא כלים אונ׳ דינים פון דען
אפיקורסים זעלבסט מעיד זיין : קאן עס אבר
ניכט זין אונ׳ עס אויך בייא אינן גאר לגמרי ניכט
צו עיהאלטן דז אן זאלכי מענשליכי חוקות פר
מיני רי אונ׳ מבטל איזט · וועלכי אן דאך ניכט אן
חכמה האלטן קאן · זוא אוזן מיר דעם כלל פון
דען משולחים פאלגן · אלז וועלכר אינז גביטיט ·
דז מיר גאט מעהר געהארזאם זיין זאלן אלז דען
מענשן :

דער

חילוף העקרים

דער משולח כיפא (פעטרוס) פֿי ביטיט דען הגמוניק דיא ממשלה · דיא דא מיינטן אלז העטן זיא רשות דיא קהילות צו צווינגן וואזו זיא וואלטן · איינער אבר גיאט מן ניכט דא מיט אום · דש מן דען הגמוניק אירי ממשלה וועק נעמי · זונדרן מן ביטיט אונ' בגעהרט זיא וואלן דיא גמיטר ניכט צווינגן צו זינדן : ווען זיא אבר זאלכש ניכט טון ווערדן אונ' זאלכי בקשה פֿר שמעהן · זא מאגן זיא גדענקן · וויא זיא הקב"ה דא פֿאר חשבון געבן מוזן · דיא וויל זיא מיט זאלכר אירר הארטנעקיגקייט גורם זיין צו שפאלטונג אונ' טרעננונג (אין דער אמונה) וועלכש זיא דאך בילך פֿר היטן העלפֿן זאלן :

התימת העקרים

דיזש זיין דיא פֿארנעממטי עיקרים פֿון וועלכן עש שיינט דש איינגי מחלוקות אונ' חילופים דרינן פֿארקומן : דען אוב מן שון נאך פֿיל מעהר ביזי מנהגים אונ' שקרים העט מן פֿירן קענן · זא האבן מיר דאך נור דיא פֿארנעממטן גמעלדט · אום דיא וויטלייפֿטיגקייט צו פֿר היטן : מיט וועלכן דען דיא אנדרי צייטליך קענן גשלאסן ווערדן : דען מן האט אין דען פֿאריגן צייטן

זייטן זעהר מתרעם גוועזן איבר דיא פטורים
וועלכֿי אין גגעבן האט איבר דיא חטאים · אונ׳
פֿון וועגן דש הרוג ליפֿן אויף דען קברי הקדושים ·
אונ׳ אנדרי הייליגי מקומות · אונ׳ פֿון וועגן דען
ביזן מנהג פֿון חרם : עש האבן אויך דיא כומרים
מיט דען גלחים זער פֿיל מחלוקות גהאבט פֿון
וועגן אין הערונג דער ווידוי · פֿון וועגן דער
קבורה אונ׳ פֿון וועגן דער דרשה בייא דעם הספד ·
אונ׳ פֿון וועגן פֿיל אנדרי זאכֿן מעהר · זאלכֿש
אליש האבן איר בכוונה טובה משום שלוה · פֿר
בייא גלאזן · דאמיט אין דיא הויבט כללים אין דיזר
זאך דעסטא בעסר פֿר נעמן מעכֿטי : עש זאל אויך
ניאמנד דא פֿאר האלטן דש עטוואש היער איינן
מיט שנאה אדר לשם גנאי ווערי גרידט אדר אן
גפֿירט · זונדרן איר האבן אליין דיא שטיקי
ערצילט דיא איר פֿאר ניטיג גהאלטן האבן אן צו
פֿירן אונ׳ צו מעלדן · כדי אין דאדורך דעסטא
בעסר פֿר נעמן מעכֿטי דש בייא אונז ניכֿטש אין
דער תורה אדר אין דען מנהגים אן גנומן ווארדן
איזט · וועלכֿש דא ענטוועדר ווידר דיא תורה
הקדושה אדר ווידר דיא כנסת אמת פֿון דען
מטיהייס ווערי : דען עש איזט ידוע לכל דש
איר בעזרת השם מיט אלן פֿלייש פֿר היטיט האבן

חתימה

דאמיט יוא חס ושלום קיינה נייאה אדר בייזי תורה אין אונזרי קהילות זיך מתפשט אונ׳ גובר זיין מעכטן :

דיא פאר גמעלדטן עיקרים האבן איר דעם בפעהל נאך (פון דעם קיסר דאפון אין דער ערשטן פתיחה גמעלדט װארדן) איבר געבן װאסן · נור אין לייגונג פון אונזרן בקענטנים · אונ׳ פון אונזרר לערנונג · אונ׳ װען איאנד גפונדן װערדן זאלטי דער איינן אנגל (אדר ספק) דאבייא העטי · זא איזט אן מוכן ומזומן דען זעלביגן על פי תורה הקדושה נאך מעהר מפרש לו זיין :

אײרי קײזרליכי מאיעסטעט

אונטר טעניגשטי

יאהנ׳ס הערצאג צו זאקסן · קוהר פירשט :
גאערג מארקגראף צו בראנדן בורג ·
ערנשט הערצאג צו ליניבורג ·
פיליפס לאנדגראף צו העסן ·
װאלף גאנג פירשט צו אנהאלט :
דיא שטאט נירן בערג ·
דיא שטאט רייטלינגן :

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0164-3

224

XVII, 227.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0165-8

Vg
3203

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0166-4

AUGUSTANA CONFESSIO

in Germanicum Judæorum idioma transferri curauit ediditque

IO. HENR. CALLENBERG
Phil. Prof. Publ.

Halæ CIↃ IↃCCXXXII.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-137010-p0167-9